

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVI

СЕРПЕНЬ – 1995 – AUGUST

No. 545

NOWI DNI

Засновник і редактор 1950–1969 П.К. Волиняк

**A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada**

Адреса "Нових Днів":

**NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9**

Publications Mail Registration Number 1668 International

Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійський

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Асїаномією – \$60.00

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksyiutenko
28 Alguna Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгога

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олександра Ковальова — ПОЕТ СВОГО ДВОРУ...	1
Р. Г. Моррісон — ЧЕРЕЗ МОРСЬКУ ЗАТОКУ	2
Віктор Бурбела — ІЗ ЦИКЛУ "НАОДИНЦІ З ШЕВЧЕНКОМ"	3
Оксана Соловей — ДОРОГАМИ ПРИБАЛТИКИ	4
Б. Климчак — НИЗКА "КЛЯТИХ" ЗАПИТАНЬ (2)	6
А. Закревський — ПРОЙШОВ ГОЛОДОМОР СЕЛОМ	9
М. Черепанич — ХОР Д. КОТКА В ПОЛЬЩІ	13
Райса Одокієнко-Циган — УКРАЇНІ	14
Валерій Остапенко — ЗАГАДКОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ	17
М. Григорів — ЧИНОВНИК З ПІСТОЛЕТОМ У РУКАХ	19
Микола Бараболяк — УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА...	20
М. Т. Катерного — МОНУМЕНТАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ВАСИЛЯ ТОМАШЕВСЬКОГО	22
Марія Свенціцька — ОЛЕКСА НОВАКІВСЬКИЙ	25
Василь Омельченко — ЗАКЛИК УВАН	26
Олег Маховський — "ХОЧУ, ЩОБ ЛЮДИ СМІЯЛИСЯ"	27
Ю. Красноштан — СКАРБНИЦЯ НАРОДНОГО НАДБАННЯ	29
Д. Дувірак — "ВЕСНІВКА ЗАКЛИКАЄ ВЕСНУ	30
Володимир Жила — КНИГА, ЩО ВИСВІТЛЮЄ ВЕЛИКЕ КОЛО ПИТАНЬ	31
Олесь Гончар — НЕБУДЕННА ПОДІЯ	34
Данило Г. Струк — ЗАПАХ ФІЯЛОК	35
С. Пастак — ЛІКУВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ЛЕМОНУ	36
Ю. Кроква — Я Б НА МІСЦІ ПРЕЗИДЕНТА...	37
Ро-Ко — ХТО ТАКИЙ НИКИФОР З КРИНИЦІ?	37
А. Юриняк — ПРО ОДНУ ЦІННУ КНИЖКУ	38
Ф. Сухоніс, Ольга Вітошинська, М. Козак, Ол. Кононенко і інші — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	39

На першій стор. обкладинки: Католицька духовна семінарія в Монтреалі, Квебек, побудована за проектом Василя Томашевського. (Чит. статтю проф. М. Т. Катерного на стор. 22.)

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Олександра КОВАЛЬОВА

ПОЕТ СВОГО ДВОРУ

Той двір вже хтось до мене оспівав,
А пісня загубилася в дорозі.
Співець придворний, я тепер не в змозі
Її згадати. Такі дзвінкі слова.
Так високо — і жайвір не дістане.
Так гаряче — торкнуся, — і розтану.
Все справжнє, як бабусине намисто.
Од віку кругле формою і змістом.

Бабуся довго-довго ще жила
І вперто й сумно борозну вела,
Розмашисту через усе чоло.
І стільки в ній приорано було
Від тої миті, як в нерівнім герці
У мого діда розірвалось серце
І навзнік він упав посеред двору,
Де активісти розтягли комору.

Той двір старий, і топтано стежки
Звідтіля на Київ і на Соловки.
З кутка в кутку там вишні мандрували.
І терен спеціально на вінки
Там ріс, як знав. Його не корчували.
Бо як вінок не ляже на голівку, —
На похваті вареники й тернівка,
Наїдки і напої, і розваги...

Люстерко кругле, повне сивих чар,
Що поміж колючок тебе стріча.
Ти в нім побачиш, як у талісмані,
Осіній сивий ранок у тумані,
На рушникові вишите кохання,
Таке щемливе, перше і останнє.
Передзимові безконечні ночі,
Що довго студять вже закриті очі.

Той двір був не такий. Той двір був десь,
У спогаді, у пісні, в ширій тузі.
Його забрав козак, отой, що в лузі.
Його розмив по небу ясен-день.
І я тепер ніхто без того двору.
Добро сховаю — у яку комору?
І тільки сиві люстра-оченята
Між колючок не квапляться щезати...

***

*"Святий Петро за плугом ходить,
Святий Павло волоньки водить,
А сам Господь-Бог пиличеньку сіє,
А святий Ілля заволочує."*

(Народна пісня)

У нас боги впрягалися в плуги
Й топтали землю босими ногами.

І ми услід — босоніж — за богами,
І житнє море мило береги.

В кущах тернових товпились вовки,
І сиротіло поле вечорове,
І на богів чекали Соловки,
І золото туманилось од крові.

А Саваоф дививсь на те згори,
А Саваоф не квапивсь рятувати
Святих і грішних тих плугатарів,
Що вміли лиш співати і вмирати.

Й доки чужинці купчили снопи,
І вірно поклонялися Мамоні,
Плугатарі німіли од ропи,
І тихо колыхалось житнє море...

НА ДІНЦІ

Він стояв у запряній сорочці
На високім березі Дінця.
Хмари на воді і над водою.
Літній днині й хмари до лиця.

Чебрецеві кучері зів'яли,
Скоро в полі будуть жито жать.
Розлетілись давні побратими,
В кожного десь поле і межа.

А у нього річка і хмарина,
І п'янке роздолля чебрецю.
Як він у походах палко мріяв
Про солодку, чисту мить оцю.

Незглибиме літо Батьківщини.
Ось таке у серці він носив,

Як в широких полі не колосся, —
А ворожі голови косив.

Може, завтра в найми до сусіда.
Все його багатство — мить оця.
Незглибима тиша Батьківщини.
Літній днині — й хмара до лиця.

* * *

Така до одчаю висока тополя,
Так болісно руки до неба звела.
Чого вона йшла й не дійшла до села?
І хто їй допоможе у чистому полі?

Зелене і срібне багатство своє
Наосліп вона викидає на вітер.
Не треба нічого! Та ви їй не вірте!
Ви спробуйте їй нагадати, що є

І сонце, і небо, й трава—мурава,
Ще й хмарка проллється м'якими дощами.
Й хіба то не радість, хіба то не щастя —
З живою душею розмова жива?!

Збагніть, що нема вам куди поспішати.
Розрадьте тополю, постійте на цатах.
І доки зозулі в садках закують,
Врятуєте душу. Ну, хоч би свою...

* * *

Долі моєї порожня гарба
Там, де була золота колісниця.
Очі закрию: і знов мені сниться
Літа гаряча свята молодьба.

Тільки б в'язати й носити снопи,
Тільки б порожня гарба не стояла,
Та не маячила темна Каяла,
Тільки б душі моїй з неї не пить

Смутку і немочі, і безнадії.
Хай мене нивою доля наділить,
Хоч би чужою — носити снопи.
Твердо йти від копи до копи.

Щоб не стояла порожня гарба,
Та не висіли безпомічно руки.
Літа гаряча свята молодьба.
Сліпнуть од золота заздрісні круки.

* * *

Не час застиг. То доля зілля варить.
Я зупинюсь, відбивши всі навали,
І злякано оглянуся: нема
Ані душі навколо. Я сама.

І десь далеко рідні воріженьки,
Ненавидять вони мене сказано,
Безстрашно, вірно і без каяття,
І пугом припинають до життя.

Я їх покличу, наче до причастя,
До всього того, що зоветься щастям,
Я цілу зграю наведу на слід:
Для вас не жалко — рвіть, деріть, діліть!

Від болю в грудях застогну блаженно,
Та ви про це нікому не кажіть.
Запеклі мої, рідні воріженьки,
Бо є ще байдужі і чужі.

Верховіття задумів і звершень

Пригадую вдумливі розмови із поетом Василем Олександровичем Мисиком, котрий розповідав, як вели на розстріл поета Олексу Влизька... Як у советському концтаборі працював прибиральником поет, професор Микола Зеров, в нелюдських умовах перекладав, папір з—під цементних мішків йому приносили в барак політв'язні. А потім залізничні чекісти забирали все це і нищили, тобто спалювали... Лишався попіл!

Пригадую, як горнулися до Василя Мисика молоді поети, а він широко радів кожному новому обдаруванню. Його хата в усі непривітні години лишалася гостинною. Він був Учителем і не шкодував душі для учнів. Мабуть найпослідовнішою його ученицею — в поезії, перекладі, літературознавчих пошуках — була і лишається Олександра Ковальова. Сьогодні це одна з найавторитетніших поетичних постатей на Слобідщині. Олександра Ковальова плідно перекладає з німецької, білоруської, російської. У Харкові добре відома її діяльність на ниві українського відродження, тривалий час вона очолювала товариство "Спадщина", активно сприяє розвитку українсько—німецьких культурних зв'язків як один із керівників клубу "Харків—Нюрнберг".

Беззахисна супроти табуна кар'єристів, окупантів, зайд і пройд, Олександра Ковальова живе сподіваннями на краще. Але ж справжність у нас шанується спізню, рідко кому вдається продертись крізь ґрати заборон.

...Найбільша поетка нашого часу Ліна Костенко досі не отримала Нобелівської премії. Мовчимо, пасивно споглядаємо, а треба боротися за талант! Найавторитетнішого літературознавця професора Юрія Шевельова досі не нагороджено державною Шевченківською премією. Добре, що часопис "Нові Дні" ледь не єдиний щедро рятує, але ж поезія, особливо зєрніста, прагне рідного ґрунту. Не даймо зайдам та хриstopродавцям безжально топтати поле, засіяне не лєдацими руками, блакитне поле долі! Хай говорить поезія!

Микола КОЗАК, Харків

Р.Г. MORRISON

ЧЕРЕЗ МОРСЬКУ ЗАТОКУ

Нехай відвічність говорить до нас
через ці моря, —

І, мов полум'ям запалює гребенясті
вали

Об крем'янистий берег буран.
Океанський вітер, що штормом
б'є і шарпає,

Погасання хвиль і шаління їх знов —
І як ліки для нас: лагідність моря
прохолодний пісок і озон,

І буревісника зигзагами лет,
Над скелями солоністю впоєних.

Ми йдемо, а море назад,
Мов мудрець у мудрість лине, —
Щось нас мусить зловить, потягти

й потопить
щомиті...
Аж поки ритм припливу в припишклім
відпливі,
І ребристий пляж і брижаста заводь
вгамує нас,
мов чарами...
Назад!... Немов розуміє море,
про щось забуте —
Дошкульні бризки — різкий удар...
І наливається повіддю небо,
І оздоровлює нас сонячне світло,
білі зірки,
і пісок.

Переклад з англійської Євгена Зозе

Віктор БУРБЕЛА

ЧЕЧНЯ

*За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію політі...
Т. Шевченко. "Кавказ".*

Багато у Росії гір.
Чечня між них — така манюня...
Але папаха — набакир,
А з нею й весь Кавказ збурунувся!
І скаженіє "старший брат":
— Знов Шаміля свого згадали?!
І знову жерлами гармат
Весь край оточено повсталий.
І ось вже з покидьків кубла
"Чеченець" виповз — ХазбулатОВ.
І кров невинна потекла,
І знов горить сусіда хата...
А світ все бачить і мовчить,
Чи закликає "всіх" до миру, —
Байдужий до кровопролиття,
"Цивілізований" надміру...

***

Стоїть Чечня малесенька, не впала —
Витримус небачений двобій!
Колос же грізний імперський, зухвалий —
Оганьблений у немочі своїй...
І бачить світ ту оргію криваву,

І проклинає полчища заброд.
І що не день — стягає більшу славу
Малесенький нескорений народ!

ІЗ ЦИКЛУ "НАОДИНЦІ З ШЕВЧЕНКОМ"

***

*Не гріє сонце на чужині...
Т. Шевченко*

Веселий край, заможний край
Я бачив там, за океаном.
Та не лишив мене відчай
І сум за краєм за коханим.
І не вина у тім людей,
З якими дні я там проводив.
Бо щастя більшого ніде,
Як не старався, не знаходив.
Та сонця промені ясні
Не гріли так, як в ріднім краю.
Й лиш там збагнув, на чужині,
Як я свій рідний край кохаю...

***

*...Моя Україно!
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?
Т. Шевченко*

Розвал триває в Україні,
Біднішаємо з кожним днем.
Чи в тому ж ми, о Боже, винні?
Хіба не тим шляхом ідем?
За що нам послано цю кару,
За що не виповзаєм з бід?
Невже чекали волі марно
Аж триста під'ярмених літ?!

КРАЄВИД З ЛІКАРНІ ВЧЕНИХ

Весь краєвид — у лісі димарів.
Над ними пасма диму незугарні.
...Хтось, певно, із чиновників здурів,
Раз вибрав цю місцину для лікарні!
І видихають бідні вчені смог,
"Лікують" тут і серце і легені.
І відає хіба один лиш Бог,
Кому потрібні ті нещасні вчені...

37 Літ Існування

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 232-2262
OIL LTD. Доставка Оливи
Повна 24 годинна обслуга печей

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 233-4820
ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ З УКРАЇНИ
ТА З ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO
ВІДДІЛ SIPCO OIL

ДОРОГАМИ ПРИБАЛТИКИ

(Триптих)

1. Естонія

Вийшли в місто і здивувалися: на кожному будинку прапор, синьо—чорно—білий (небо—земля—надія). Свято? Придивилися пильніше: з—під набалдашників зміялися чорні стрічки, на середньовічній башті полотнище спущене на пів щогли. Виходить, не свято, а жалоба. По кому? Розпитувати зустрічних не наважусь: естонської не знаємо ми, англійської — вони, російська не у фаворі.

Помалу долаємо стрімкий узвіз Довга нога. (Є ще крута—крутюща Коротка нога. Популярний жарт: Чому Таллін кульгає? — Бо одна нога довга, а друга коротка.) На півдорозі під фортечним муром сидить музика—прохач з дивним інструментом — наче дві сопілки з'єднано слив'є під прямим кутом, а між ними видніє щось на кшталт плавальної перетинки у водяних птахів, не ясно, з тканини чи м'якої шкіри. Дме музика в обидві сопілки одночасно, задумливий мотив видається дуже знайомим.

Нагорі пристояємо, відхекуємось, ніжимося на сонечку. Весна тут цього року незвично пізня: середина червня, а цвітуть ранні квіти — конвалії, бузок, тюльпани.

— Добридень!

Ми аж скинулися з несподіванки. Обертаємось — пані Олена.

— От добре, що зустріла! Проведу вас до "Лінди", це недалеко, але дорога плутана, легко збитися.

Про "Лінду" була мова позавчора, коли ми запізналися. Спершу вели мову про щойно бачений пам'ятник загиблим морякам (вислали у рейс — здається, з Мурманська — зношене судно, попало воно у Фінській затоці у шторм, і весь екіпаж — на дно), про скульптора, а там слово за словом дійшло і до "Лінди". Героїня естонського епосу XIII ст. "Калевіпоег" Лінда з часом набрала символічного значення — стала уособленням естонського народу. На затишній галявині парку бронзова жінка оплакує свого чоловіка, він склав голову за волю племені. Ліндина права рука притиснена до чола, ліва — на бильці крісла. Хтось дотягнувся, вклав у ліву руку пучечок конвалій. Біля постаменту квітник. Дві молоді дбайливо стромляють у розпушену грядку грубі свічки. Запалюють. Перед скорботною Естонією спалахує поминальний вогонь.

— Пані Олено, що сьогодні за день?

— День Депортації. Пам'яті тих, кого силоміць вивезли до Сибіру.

Куценською алеєю виходимо з парку на вулицю, що веде до парламенту, і відразу натрапляємо на валун: обкочену темну брилу — метрів зо два заввишки, — ще не вросли в землю. Очевидно, потрапила вона сюди нещодавно. Обходимо наокіл. З боку хідника, на виду в перехожих і переїжджих, лежить при камені

білий брус з карбованою датою — 28.VIII.1991. День проголошення незалежності. У критичний момент валунами загородили проїзд до парламенту (хто ж їх такі понастягував?!), щоб стримати можливий наступ советських танків. Обійшлося. Охоронну забору розібрали. Лишили єдиного свідка подій "задля наставлення майбутніх поколінь".

2. Латвія

У ніші вівтарної стіни Домського собору прихистилися скрипалі. Витинають світлу мелодію, аж бринить радістю повітря. Перед ними оподаль скульптурна група "Бременські музики". На спину хирлявого віслиюка виліз собака, на собаку — кіт, на kota злетів завзятий півень. Закинув голову назад, розтулив дзьоба, от—от випустить загонисте кукуріку. Об'ємна ілюстрація до читаної в дитинстві казки. А чому саме тут, у Старій Ризі, марно питати.

Хто тепер розповість, чому стрімкий конусовидний дах башти при сусідній кам'яниці ("Архитектурный памятник XVII ст. Жилой дом". Двомовні таблиці всюди), ота чорна шапка над червоною цеглою, увінчана твариною? Грандіозна чорна кицька вперлася чотирма лапами в одну точку, вигнула другою спину, задерла сторчака хвіст і розлючено шипить, настовбурчивши вуса. На кого вона мала нагнати дрижаків? Запит без відповіді. Лишаємо за плечима старовину, виходимо в парк, прорізаний Міським каналом. Тут центральна вулиця Старої Риги роздається, стає бульваром Свободи, поки що пішохідним, Бривібас. Колись там, де починається бульвар, бовваніла постать Петра I. Це він видер практично вільне місто з—під шведської корони 1710 року. Докотився гук Полтавського бою до Західної Двини. Правда в документі про капітуляцію старійшини міста внесли клаузулу: росіянин ніколи не одержить прав горожанина Риги. Зворушлива наївність патріотів. Що ж, місто боронилося, як уміло.

Довго муляв очі нащадкам бюргерів чужак—імператор. Врешті поталанило його прибрати. На звільненій площі звели 1935 року Монумент Свободи. Будували споруду у складчину, за пожертви. На високому обеліску жінка, звернена обличчям до Старого міста, тримає над головою з'єднані у півколо три зірки — символ трьох провінцій Латвії. До липня 1940 року стояла під Монументом почесна варта, стоїть вона і сьогодні, вже другий рік. А в міжчасі: два квартали від Свободи і спиною до неї виріс Ленін. Бривібас перейменували на проспект Леніна. Монумент намірялися знести. Переказують, що, коли в Ригу прийшов з Москви наказ зірвати "Свободу", секретар обкому партії (!) — ризикуючи кар'єрою, якщо не більше — загальмував його виконання і вдався по допомогу до Мухіної. Народжена в Ризі, п'ятикратний лавреат сталінських премій, автор знаної кожному школяреві

скульптурної групи "Робітник і колгоспниця" Віра Гнатівна певно відала, який важіль натиснути, бо про наказ "забули", а там і Сталін помер, і Монумент уцілів. Правда, його відгородили від народу аж до перебудови. 14 червня 1987 року під Свободу зійшлося понад п'ять тисяч осіб на — нелегальне ще тоді — відзначення роковин Депортації, на поминки по вивезених до Сибіру.

Нині проспект Леніна знову зветься бульваром Свободи. Від пам'ятника вождеві не лишилося сліду. Натомість неподалік місця, де він стояв, з'явилися інші сліди. У парку обабіч Міського каналу стримлять кусні рудого каменю. Їх добре видно перехожим з мосту. 20 січня 1991 року советські ОМОНівські частини штурмували міністерство внутрішніх справ Латвії. Будинок його прозирає крізь зелень. Загинуло п'ятеро оборонців, серед них Сергій Кононенко. І згустки кам'яної крові вздовж каналу — пригадка про жертви.

За містком сходимо на паркову доріжку, вона виводить до пам'ятника Янісові Райнісу (1865–1929). Найвизначніший поет Латвії поневірявся шість літ на засланні у Пскові та Вятській губернії, 15 — на еміграції. Хтось поклав свіжі квіти. Старенька підвела онуку, щось їй оповідає. Ми намагаємося збагнути цитату. Не вдається. Тож підміняємо її рядками з перекладу Терещенка: "Слава загиблим браттям! Вбивців тавруй прокляттям!"

3. Литва

До Каунасу прибули опівдні. Перед нами ще довгий літній день, доточений білою ніччю. Таксі при вокзалі, бачимо, валява, дістанемося в готель без труднощів. Він — якщо довіряти мапі — зовсім близько. До умовленої зустрічі часу досить, тож не поспішаємо, роззираємося. По той бік вулиці — парк, зелень пнеться на згірок, з неї — саме насупроти нас — стримить хрест. Простий, дерев'яний. Колись такими були заставлені сільські цвинтарі. Нижчими, звісно, цей — гінкий. Подумалося про фотографію в путівнику з того місця, куди ми не доскочимо, з національної святині Литви — Гори Хрестів.

На північному заході, під містом Шяуляй, поблизу поля запеклої битви 1236 року, в якій місцевий люд розгромив упень лицарів ордену Мечоносців, є двогорба висота, укрита лісом хрестів. Розповідає путівник: "Незліченні тисячі їх, малих і великих, простеньких і вигадливих, з дерева і з металу, виструнчилися на схилах. Є хрести, суціль обвішані невеличкими хрестиками, а є такі, що нібежки виростають з вороху дрібних хрестенят, скинутих насипом при їхньому підніжжі. Хрести молитовні, хрести пам'яткові. Хрести — шедеври народного різьбярства". Всякі.

З найглухіших закутин Литви тягнуться до Гори прочани, приносять і привозять хрести, вкопують у піщаний ґрунт, залишають часточку душі у святому місці. Начебто це узвишшя є рештка предковичного оборонного валу, а звичай ставити тут хрести сягає XIII століття, тягнеться через віки і не звітряється. Особливо рясно додалося хрестів після невдалих антитироських повстань 1831 та 1863 років: на згадку

про загиблих та засланих до Сибіру. Знов путівник: "На Горі Хрестів почуваш себе трохи моторошно. Безгоміння порушує тільки дзенькіт навішаних чоток та хрестиків під подмухом східного вітру. Вузькі доріжки розкраюють тісняву хрестів..."

За советських часів Гору — символ не тільки (і, може, не стільки) християнської віри, як литовського націоналізму — тричі бульдозерили. Хрести воскресали миттю.

...Тролейбус випетляв з вуличок, вирвався на широкий проспект.

— Дивіться уважно, — попереджає знайомий, — зараз проїдемо хрести.

Справді, на перехресті замайорів гайок хрестів. Скільки їх? Двадцять, тридцять? Всі як один — гінкі, високі, рвуться в небо.

— О, їх побільшало! — чую збоку.

За советських часів на затишному островці між гомінкими вулицями красувався танк. (Не уточняв оповідач: "Клим Ворошилов", "Сталін" чи Т-34). Бувавший танк, проведений крізь горнило боїв. Мав він символізувати дружню допомогу сусіднього народу у визволенні з-під фашистського ярма.

11 березня 1990 року Литва — першою з прибалтійських республік — проголосила свою незалежність і чинність конституції з 16 жовтня 1918 року. В перебізі подій наступних місяців танк зник, на його місці стали з'являтися хрести.

— А ви зауважили хрест біля вокзалу?

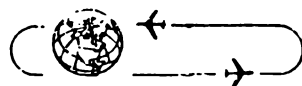
— Звичайно. А чому там?

— Звідти відходили ешелони з депортованими до Сибіру.

"Доленко, як дорого ти за все заправила." ■

Потрібні "Нові Дні" ч. 478 за грудень 1989 р. Чи можете з передплатників прислати на адресу редакції? Будемо вдячні!

DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED

2985 Bloor Str. West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1
Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ, власник бюро, пропонує клієнтам наступні послуги:

- ☞ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ☞ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ☞ оформлення запрошень для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ☞ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ☞ асекурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ☞ доставку долярів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, а Вам завжди буде надана ввічлива та професійна обслуга.

НИЗКА "КЛЯТИХ" ЗАПИТАНЬ

Філософське ессе

(початок у попередньому числі)

Частина III

ПРИПУСКАЮ: Чому надається таке велике значення передсмертному розкаянню людини, її примиренню з Богом? За таке каяття навіть обіцяється помилування за гріхи УСЬОГО життя, проведеного в грабіжництві та інших тяжких злочинах (згадайте прощення Христом усіх гріхів розп'ятому поруч розбійнику. А чи не тому така щедрість, що за ПОРОГОМ смерті на душу чекають конкуруючі представники двох (принаймні двох) зоряних систем: скажімо, альфи "Христа" і бети... "Сатани"? До речі, звичка домальовувати різкі та хвіст представникам останньої, не робить честі апологетам першої. Якщо цивілізація з бети "Сатани" чимось погана, то, певно ж, не через наявність антен на головах.

Може, надто зухвало? Надто фантастично?

Вибачайте, добрі люди, але я вкусив від дерева "Знання" і маю невситиму жагу розглянути будь-яку модель. Вважаю: чим більше гіпотез, тим більше шанс докопатися колись до істини.

Коли на то буде воля Бога.

До речі, непряме підтвердження вищеподаної версії я знайшов у інтерв'ю генерального директора Центру дослідження аномальних контактних ситуацій пана Прийми (газ. "К. і Ж.", No. 33; передрук з газ. "7 с плюсом", серпень 1990 р.). Бесіду вів Ю. Алексєєв. Ось деякі фрагменти з нього:

"...душа померлого прямує у т.зв. трубу і летить нею... Біля виходу її зустрічають... Але буває, що душа відвертає від труби, і вона потрапляє у т.зв. чорний космос, який лежить (?) навпроти... Що там і як... покищо не з'ясовано.

...Відвертання від труби буває і внаслідок феномена, відомого у християнському вченні як спокуса. Поряд з отвором труби з'являється невеличке віконце, в якому ви бачите свою мрію реально існуючою і якийсь голос закликає вас туди..."

Скажете, який-будь молодик під "кайфом" ще не таке наплете, тобто сприйме як необґрунтоване або бездоказове твердження (свідчення)? Безперечно, бездоказове, але виглядає вірогідним, так само, як і опис у тому ж інтерв'ю умовного пекла:

"...Від клясичного, відомого з літератури, воно відрізняється досить різко. Там ніхто не вириває нігтів, немає ні киплячих казанів, ні гарячих сковорідок, ніяких фізичних тортур узагалі.

Це величезний простір, заповнений мрякою, де "висять" душі грішників, зовсім позбавлені пам'яті, будь-яких взаємних контактів. Кожна знає лише одне: хто вона і за які гріхи потрапила сюди. (Явна суперечність — вище зазначалося, що душі зовсім позбавлені пам'яті. Прим. — моя. Б. К.). І єдине почуття — засліплюючий гомеричний жах — навічно."

Як не кажіть, а таки в загальному досить переконливо. Хоча закид можна зробити, і досить суттєвий: який сенс у цій духовній тортурі? Чи стане вона (душа) ангельською, а якщо так, то коли? Адже покараним за непростенні гріхи, за матеріялами того ж інтерв'ю, — тобто за вбивство, самогубство та усвідомлений садизм, зокрема інтелектуальний — муки призначаються вічні, отже тортура не має облагороджуючої мети. Крім цього, який сенс у практикуванні такої надлюдської тортури, коли про це жажіття широкий загаль фактично не відає, а, головне, — ніхто з архігрішних "монстрів" світового і нижче масштабу на такі байки не зважає?

Ще один постулат з того інтерв'ю викликає непорозуміння. Відповідаючи на запитання чому контактерам з потойбіччям було показане саме тільки пекло (і то краєм ока), п. Прийма робить припущення: "Найімовірніше, людину намагаються попередити, що її чекає, коли вона не поводитиме себе гідно на Землі."

Це як саме — гідно? Старанно відрізати голови засуженим, якщо тобі судилося працювати на посаді катта, чи вправно робити це з тваринами, якто ти різник або гицель, чи сумлінно виконувати "Правила внутрішнього розпорядка заключених" — якщо ти політв'язень? Поняття про гідну поведінку, як бачите, далеко від універсального.

Тим часом зовсім інші свідчення з досвіду перебування за "порогом" подає Петро Калиновский у книжці "Переход". Подаю цитати у вільному перекладі з московської (стор. 56): "Ніхто з тих, що пройшли через "момент" умирання про біль не згадують. Болю не було. Жодних фізичних страждань." І далі, наприкінці тої ж сторінки: "Майже всі розповідали про відчуття миру і спокою. Вони там були оточені любов'ю і почувалися в безпеці. Чи можна сподіватися, що це стосується нас усіх і нікому ніщо "там" не загрожуватиме? Наука про це ще відповісти не може; здобуті відомості, до того ж, стосуються лише перших хвилин і дуже рідко перших годин після переходу... Більшість описів цих перших хвилин справді є світлими, але не всі..."

З тих "не всіх" треба вилучити як вигадані, безумовно, ті, де йдеться про зустрічі на тому світі з "кублами змії та інших гадів", ті ж "казани", дофантазовані з виховною метою не в міру заподатливими релігійними догматиками. Зважаючи, що описів про співчутливий прийом у потойбіччі переважна більшість, я схильний вважати саме таку гіпотезу вірогіднішою.

Таким чином я відкидаю всякі припущення про існування тортур у потойбіччі у будь-якій формі, хоча й залишаюся апологетом ідеї існування, як "пекла", так і "раю", але... тут, на Землі, у нашому світі.

Примітивне тлумачення способів покарання за несправедне життя і нагороду за праведне призначалося для людської спільноти часів не пізніше середньовіччя,

коли работоргівля трактувалася ще як цілком порядний бізнес. Але, як мали свій історичний час закони щодо рабів, так і чинність заповідей про покари і заохочення пов'язані з рабами, не слід догматично поширювати на сучасну невідповідну для них епоху. Не гоже у наші постіндустріальні часи продовжувати "побожно" бубоніти: "...не пожелай раба ближнього твого". Найкраще було б, звичайно, аби сам Христос здійснив друге пришествя та реформував Божі заповіді, але заки це станеться треба самим найодіозніші приписи просто не згадувати.*

А тепер про пекло і рай.

ПРИПУСКАЮ: На мою думку, незрівнянно привабливішою видається теорія РЕІНКАРНАЦІЇ — перевтілення людських душ: за спосіб життя проведеного відповідно своєму покликанню, душа померлого спрямовується для нового втілення у родини правлячої касты (еліти?),** а душі грішників різних категорій потрапляють до суспільного стану люмпенізованих елементів. Щоправда, якщо останнє припущення вірне, то як визначити своє ставлення до жебраків? Може, подаючи їм напитися води, ми підтримуємо фізичні сили колишніх КРОВОПИВЦІВ? Хтозна...

Чи можна тепер спочити на лаврах, вважаючи, що "СЕЗАМ", врешті, відкрився і все стало на свої місця: ось тут місце для "білих", а тут — для "чорних"?

Наївна простота, — як каже один мій приятель.

Ускладнення тільки починаються. Уже нав'язла в зубах, образно кажучи, та істина, що т.зв. правляча каста складається переважно з відвертих злочинців різних категорій, — від хабарників до функціонерів репресивних органів.

З другого боку, серед люмпенізованого елементу можна зустріти осіб "крові" благородної, які від народження були обдаровані тим чи іншим хистом, але чомусь приречені на тяжкі страждання і через слабкість характеру (з волі Бога?) не можуть видряпатися з ями, в яку їх затягло. І кількість таких пропавших талантів вражаюча.

А що вже казати про НЕдеградованих представників творчої інтелігенції України, які винищувалися покоління за поколінням упродовж віків, — як це виправдати? Мені особисто (ЩЕ?) не дається збагнути що чи не найбільшу таїну Божої світобудови. Але дуже привабливим виглядає, як на мою думку, одухотворене звернення до Ісуса Христа видатного Західного мислителя Тейяра де Шардена, висновком якого можна виправдати немарність усіх людських страждань та жертв:

"Ісусе, центр, до якого все прагне, дозволяй нам усім, якщо це можливо, знайти місце серед обраних, святих монад, котрі одна за одною вилучаються Твоєю опікою з нинішнього хаосу, мало-помалу з'єднуються в Тобі, щоб утворити нову Землю."***

* Як на мою думку, патріархи усіх конфесій мали би взяти на себе відповідальність і увести натомість таку конче потрібну заповідь: "Не пий алкогольних напоїв, особливо у святкові дні".

** Відома ще гіпотеза, що особливо досконалі душі вилучаються з обігу і спрямовуються у світи "вищі", досконаліші. Див. епіграф.

Тож, чи не є такими вилученими опікою Ісуса й усі представники творчої інтелігенції України, як сказано вище, винушувані впродовж віків, — чи не приготовані вони стати наріжним каменем, "щоби утворити нову Землю"? Щоб утворити нову Україну, додаю від себе? У всякому разі ми повинні (маємо право) намагатися всебічно обмірковувати будь-яке припущення. Адже там, де починається табу — закінчується пошук. А пошук — найефективніший шлях до істини.

ЕПЛОГ

*"За кого ж ти розп'явся,
Христе, сине Божий?"*

Т. Шевченко. "Кавказ".

Буквально днями (початок квітня 1995 р.) трапилося мені на мить, перемикаючи канали, нарватися на зображення неоімператора "всєя Русі" Б. Єльцина, і я мало не ахнув від подиву: з екрана дивилося благодушне, добре випечене обличчя такого собі різника з м'ясокомбінату на пенсії і навіть — патріярха, незважаючи на відсутність бороди. І це той самий типовий кримінальний УРКА та алкаш, яким він виглядав донедавна? Метаморфоза вражаюча! І з чого б це?

Чи став він краще харчуватися, перебуваючи на відпочинку на курортах окупованих територій? Чи — менше пиячити? Не знаю, щодо другого, але перше припущення просто безглузде. То в чому причина такої різкої переміни? Не знаходжу іншого пояснення, ніж вдавшись до паралелі: чим ширшає ріка крові чеченського народу, тим рожевішим (здоровішим?) стає рум'янок на обличчі незворушного диктатора.

Як тут розібратися, які вивести з цього закономірності?

Найперша реакція пересічного, богобоязливого громадянина відома: як на це дивиться Бог? Але також відомо — Бог безпосередньо сам відповідей не дає. Інтерпретаторів Божої волі не бракує, то й я додам свою версію. Не дорікайте, лишень, тим, що окремі з моїх версій суперечать одна одній. Я уже десь казав, що це справи не шкодить. Комусь допитливішому, сподіваюся, буде дозволено належно обґрунтувати одну істинну.

Спробую бути гранично ширим: свого часу у концтаборах чеченці мали досить недобру славу відвертих зарізак, і, отже, це, може, їм така кара Божа? А як же тоді бути з таджицьким народом ПО ОБИДВА боки штучного кордону, встановленого і збройно утримуваного Москвою (у власне "Таджикістані" та "Афганістані")? Чим завинили таджики? Чим завинили молдавани, грузини, осетини та МАЙБУТНІ жертви московської експансії? Про наші власні жертви у минулому впродовж віків — уже й не згадую. Чи має Московія мандат від Бога на здійснення каральних операцій; чи їхні постійні "победи" над малочисельними народами можна вважати ознакою отримання такого мандату?

Аналіз історії розвитку Московщини наводить на думку, що такий мандат вони привласнили собі самі і УСПІШНО здійснюють його упродовж віків.

*** "Зарубіжна філософія ХХ століття". Книга 6, стор. 216 (вид. у Києві фірмою Довіра", 1993 р.), 11–22 вересня 1994 р., м. Львів.

Ось і, назріло запитання, поставлене в епіграфі: "За кого ж ти розп'явся, Христе, сине Божий?" Біблійна відповідь однозначна: "щоб врятувати люд свій весь".

Ну, і як врятував? На жаль, істина дорожча. Після жертви Христа людство не покращало ні на йоту. Може, треба зважити на альтернативу: якби Христос не розп'явся, то людство було б поголовно знищене. Так, аргумент вагомий. А що скажете про інший: є маса людей у світі, життя яких є суцільною мукою, і для яких альтернатива цілковитого знищення людства є привабливішою? Так само і з народами: чимало народів у світі (і серед них — український), які від такого порятунку нічого, крім вічного рабства, не здобули.

А кому став вигідним такий порятунок? На жаль, висновок напрошується сам: злочинцям всіх мастей, зокрема, та АГРЕСИВНИМ типам націй — щонайбільше.

З другого боку, насмілюся поставити ще одне каверзне запитання: хто і з якою метою так старанно впроваджує у життя одну-єдину версію сенсу жертви сина Божого? Хто і для чого так пристрасно проповідує НАЙСМИРЕННІШОМУ народові у світі (українському) "Божий" шлях покори і мирного співжиття із зайдами? Чи це не паразити усіх країн, яких єднає спільна мета — паразитувати вічно на багатючих землях України? Чи це не справа рук також певної політичної еліти — владоможців, які в різні історичні часи мали різні назви, а як на даний час то їх можна б назвати й "КГБонзами". Чи не докладають до цього рук і релігійні бонзи, які позаймали зручні (прибуткові) різноконфесійні ніші, настригаючи найбільший врожай "купонів", і не тільки не продукуючи жодних цінностей, а забиваючи лишень людям мозок про ще більшу покору? Певна річ — мотиви для проповідання серед нас ідей всепрощення та братолюб'я різні бонзи мають різні, але результат — незмінний. А найприхованішу міну (у Біблію) застав, вважаю, "богообраний" народ — Ізраїлю. Звичайно, не я перший роблю такий закид жидам.* Кому, як не їм, ідеологія непротивлення злу, насильству є найвигіднішою? То чи не з цієї метою й заклали це у Біблію їхні пращури? Мовляв, — "Христос терпів і вам велів".

Скажіть це московитам. Спробуйте (як маєте силу) домогтися від московитів відмови від насильства — на віки віків. Що, марна справа? Ото ж бо.

Відступ перший. Мені вже закидали, що у цій "Низці..." відповідей майже нема, самі запитання. А ви чого сподівалися? Якогось там "одкровення" та ще й "свище"? І чи дають відповіді (які би кожного переконували) на такі болючі запитання навіть "патентовані одкровення"? Тому моя мета скромніша: я закликаю лишень до широкого і вільного обговорення всіма засобами інформації всяких версій. Як я щойно зазначив, замовчування цієї тематики вигідне лише певній олігархії — різним "бонзам", як я їх назвав.

І ще одне: чи пропагую я серед українців вироблення в собі нового архетипу мислення — народу-воїновника?

* Закид, на нашу думку, несправедливий, бо ж жидівська нація не ісповідує Нового Завіту Біблії з ідеями всепрощення, непротивлення злу і насильству. І про те, що остаточно ввійшло в Біблію, а що було відкинуте — вирішували не жиди. — Ред.

Так. Чи закликаю я до "сверження существующего...", як записано у нашому колоніальному кодексі? На жаль, це просто безперспективно, панове колоніальні судді, закликати "до зброї" громаду СТАРАННО ПОРІЗНЕНУ і, що найгірше, зовсім беззбройну. А пропагую я лише гасло прищеплення нашому вічно поневоленому, архілагідному народові духу боротьби взагалі. Тільки "суєслови, ліцемери" (ті ж "бонзи") можуть мені закинути, що я пропагую виховання в нас духу насильства во ім'я самого насильства. Хоча окремі варвари живуть насильством споконвіку і живуть "пріпеваючі". Закликаючи українців навіть до умовної агресивності ми зможемо домогтися хіба що достатнього рівня самооборони.

...Назвавши цей розділ "епілогом", я свідомо вирішив цим покласти край своїм розумуванням. Хай ще хтось візьметься досліджувати такі проблеми та з науковим підходом спробує дати відповідей більше. Спірним питанням — розголос! А ще нам не можна дати собі замовчати найголовнішу нашу проблему — про необхідність здобуття справжньої і повної національної незалежності, і акцентуючи на злочинній суті московської нації, я не забуваю і про країни "сімки" — поблажливі до Москви та ворожі до України. У цьому зв'язку хочу звернутися із застереженням до найбільшої монополістки, союзниці Москви — США: Схаменіться! Допмагаючи Москві знімати з України останню ядерну сорочку, ви ризикуєте одержати "добру" плату, коли вона (Москва) вирішить почати черговий "паслідній і решітельний бой", прорубаючи, наприклад собі коридор до братнього іракського (нафтового) народу та ненароком зустріне вас на тій дорозі. Десь так у році 1998.

Відступ другий, завершальний. Що таке колонізація у найнебезпечнішому вигляді? Це не марш-кидок дивізії німецьких (московських) танків на територію нашої, скажімо, країни. Така колонізація одностайно у всіх викликає обурення і раніше чи пізніше їй буде покладений край. Нас колонізовано інакше і — мертвою хваткою.

Ось як це починалося:

Рік Божий, умовний — 1733. Приїжджає до села Іванівки з Московщини молоденьке подружжя Оглоблінів — Павел і Тамара. Знають московську грамоту і хочуть інших навчати.

— Ви знаєте, кумо, вони такі милі, так любляться! Навіть у мене на очах. По-нашому вони, правда, не розуміють, тому МИ мусимо говорити по-їхньому, а вони будуть нас вчити своєї грамоти. А зараз вони ще нічого не мають, тому ми збираємо з миру по нитці... Чи не дасте...

Рік Божий, умовний — 1933. Село Іванівка. Інформації про українців — нема. Нашадки подружжя Оглоблінів — "здравствуют".

Рік Божий, умовний — 1993. Село Іванівка. Є рускоязычне населення.

— Подружжя Оглоблінів? А тут майже всі — Оглобліни. Живем хорошо. Ласкаво просим до нас НА Україну.

квітень 1995 р.,
м. Львів

Анатій ЗАКРЕВСЬКИЙ

ПРОЙШОВ ГОЛОДОМОР СЕЛОМ...

Уже понад 20 років збираю відомості з історії Гусачівки — мого рідного села, в якому народився, виріс і нині проживаю. З усіх значних і незначних подій, що складають історію сільської громади протягом останніх шести—семи десятиріч, виділяються дві: події 1931–1933 рр. та 1941–1945 рр. Ті події залишили на тілі гусачівської громади незаживаючі рани, бо забрали в небуття понад 429 односельчан.

Навіть "гола" статистика вражає: якщо за 4 роки війни загинуло разом на фронтах, на окупованій території і на примусових роботах в Німеччині 201 жителів села, то за чотири, головним чином, місяці 1933 року їх померло 228.

Голод 1933 року став логічним наслідком сплянованої в Москві програми суцільної колективізації, насильницькі ознаки якої проявилися з осені 1931 року.

Ось що розповіла жителька села Настя Дацько, якій в той час виповнилося дев'ятнадцять років: "У 1931 році моєму батькові Давиду Дикому уже було 64 роки. На цей час усі жителі села його знали як доброго господаря, бо він мав худобу, будівлі і кілька десятин землі разом з прикупленою. Працював батько від зорі до зорі, і ми з ним, а тому й жили в достатку. Потім по селу пройшли чутки, що немовби треба господарювати по-іншому, колективно обробляти землю, а вирощене ділити порівну.

Спершу батько не вірив чуткам і часто повторював: "Хіба ледар зможе як слід працювати." Та незабаром почалося те, в що не вірилося. Весною на нашому кутку (в Гусачівці він називається "першим районом") сільські активісти, які вміли лише гарно балакати, зібрали збори в хаті Сака Штепи, куди звелили прийти і батькові. На тих зборах вирішували, кого треба розкуркулювати. Батька запитали, до яких його записувати. Він сказав: "Від бідняків утівав, а куркуля не догнав." "Пиши куркуль", — сказав рідний батьків брат Михайло. І записали батька в куркулі. За ним на тих зборах записали ще Нечая Конона та Артема Дзюбу.

На другий день після зборів активісти зайшли у двір, запрягли в батькового воза батькового коня, на віз поклали батовку, віялку, на якій я потім працювала на колгоспному току, до воза прив'язали молодих воликів, яких батько викохав, і все це повезли до колгоспу. Батько мовчав. Закрив ворота, тяжко застогнав, а потім закричав. Його спаралізувало. Але активісти сказали, що він придурюється. На другий день вони знову прийшли, розібрали клуню, великий і малий сараї з дошок і весь матеріал знову повезли на колгоспний двір. Ще через два дні ті ж самі активісти і ті, що були записані в колгосп, розібрали ту половину хати, що збудовано під зруб. Батько похворів та й помер у великому смутку, а мені і братові дали притулок родичі. Я з своїм дідом ще й тепер живу в тій другій половині батькової хати, яку не дола-

мали в тридцять першому році, бо я з братом залізли на під і теслі не стали далі ламати. Як останній раз виїжджали з двору, то на дошки зверху поклали ще й дубову драбину, що її зробив батько. Коли їхали під гору, драбина впала, а я її підбрала і віднесла назад до хати. Половина тієї драбини ще й дотепер стоїть в моєму погребку."

Подібну історію розповіла і 91-річна солдатська вдова Лисовета Нечай: "Перший раз прийшли Зленко з хлопцем-виконавцем і попередили чоловіка мого Конона, що коли він не приведе в колгосп пару своїх коней, то заберуть силою. Чоловік сам не пішов у колгосп і коней не повів. То на третій день прийшли, наказали Івану Середі, щоб той одв'язав корову. Я впала на корову, а вони мене одіпхнули. Впала я на землю, а корову повели. Трохи пізніше приходять, запрягають наші коні в наші сани. Це було взимку 1932 року, перед самим Різдвам. На сани поклали плуга, культиватора та й повезли все в колгосп. Весною того ж року приходять ціла бригада, 28 душ налічила, з сокирами, ломами, лопатами і почали розбирати сараї. Один сарай новий, дерев'яний, недавно збудований, а другий менший. Ламають, все тріщить, а четверо дітей дивляться у вікна. За два дні все зламали, відвезли до колгоспу. Потім взялися за хату. Ще взимку нас перегнали в одну половину, а в другій відкрили класу нашої Гусачівської школи, в ній тоді навчався П. Леус, тепер пенсіонер, ветеран війни. А в голодну весну 1933 року сусід-активіст і ще два чоловіки прийшли, познімали із стін ікони, поскидали на стіл, а ослона і все, що не добрали, винесли за ворота і кинули в дерезу. Була хата, а стала школа, а я з чоловіком і дітьми — в Київ, добре, що там в чоловіка були знайомі, вони дали притулок, а чоловіку знайшли роботу."

Ще трагічнішою уявляється доля Микити Яценка. В його зведеній сім'ї було 13 осіб. Він мав шість десятин землі, за яку заплатив. А ще він був церковним старостою, за що його взимку 1931 року арештували і посадили в Обухівську тюрму. "Поки батько сидів, — згадує його дочка, 70-річна Олександра Романенко, — зранку до хати прийшли розкуркулювачі, винесли все з хати, вигнали матір з трьома меншими дітьми (я з сестрою Пашою була в школі) і з коліскою, а хату замкнули. Забрали коня з возом, на віз поклали порося, до воза прив'язали корову й теля і все відправили в колгосп. А винесені з хати — швейну машинку, шафу та інші речі розпродали біля сільради, в тому числі і весь батьків інструмент, бо він ще й лагодив взуття. Батька тримали в тюрмі 10 днів, ми носили йому їсти. За ці десять днів активісти розібрали клуню і сарай, матеріал перевезли в колгосп. Ми з матір'ю в цей час жили в родича. Коли батька відпустили, то нам дозволили жити в своїй хаті, нічого не повернули, а машинку взяв голова колгоспу Ковтун. Як прийшов тридцять третій рік, то в хату прийшов голод,

який забрав шість наших братиків і сестричок, а я і сестра вижили."

Свідчення, свідчення, свідчення... Вони неповні, бо багато забулося, вилетіло із старих голів, адже з того часу минуло понад 60 років. Ці скупі свідчення лише з трьох розкуркулених господарств, а їх в одній лише Гусачівці було 25.

"Технологія" розкуркулювання розроблялася і вдосконалювалася в процесі її реалізації. Головною "діювою особою" по розкуркулюванню в Гусачівці був уповноважений з району, житель Обухова, комуніст Зленко. Він організував бригаду активістів з числа сільських молодиків.

Спершу складалися списки тих, кого мали розкуркулити. Головним критерієм для занесення в списки були зовнішні ознаки двору: гарна хата, сарай, клуня, домашні тварини, сільськогосподарський інвентар. Занесення в списки часто залежало від колишніх взаємовідносин "куркуля" з сусідою—"активістом".

Із 350 дворів кожний п'ятий—шостий був більш-менш заможним. Цим і скористалися партійні функціонери, спровокувавши бідних на "битву" з багатшими, хоч те "багатство" було дуже відносним. Старожили не пам'ятають, щоб в когось з розкуркулених знайшли великі гроші, золото чи дорогоцінні речі. Жоден з них не експлуатував чужу працю, не мав наймитів. Та навіть за усіх цих умов двадцять п'ять гусачівських господарств, частина з яких ледве зводили кінці з кінцями, були занесені в списки репресованих.

Найбільше покарання — конфіскація з висилкою — понесли Прохор Яценко та Павло Миколайцев, як співвласники млина. Їх третій партнер Пилип Юхименко зумів вчасно зникнути з села і пересидіти ту трагічну годину, але хату його конфіскували, а господарство зруйнували. Старожили стверджували, що той млин будувався в період непу на кооперативних умовах, причому, після сільської сходки, яка дала на нього згоду. Громада ж вирішила й питання плати за помол, щоб повернути витрачені на будівництво кошти та підтримувати постійну роботу млина.

Розкуркулений Федір Закревський в період непу у власній хаті обладнав невелику крамницю. Конфіскували крамничку, хату і все майно. Вигнали з хати разом з сім'єю Йосипа Яценка, Семена Слюсара, Пимона Ляша, Артемона Слюсара. Разом з сім'ями вони поневірялися по селу: кому дали пригулок бідніші родичі, хто переживав у сараї добродія, хто перебував в наспіх побудованій землянці. Покарання деяких розкуркулених обмежилося конфіскацією сільськогосподарського інвентаря та машин: у Якіма Макаренка забрали віялку і дрібний інвентар, у Венедикта Кісіля конфіскували молотарку і січкарню з приводом.

Земля розкуркулених усуспільнювалася. Найбільше землі — біля дев'ятнадцяти десятин — мав Пантелеймон Середа. В його сім'ї було одинадцять дітей, з них десять синів, яких він з дитинства привчав до господарювання, бо мріяв наділити кожному по дві десятини. То ж і докуповував до власного наділу по кілька соток, але його мрія так і не здійснилася.

Крім розкуркулених, постраждали і твердоздатчики, яких в селі було кілька десятків. Їх карали лише

за те, що вони були неспроможні виконати надпільнову задачу зерна державі. До них належали такі господарі, як Пантелеймон Швець, Левко Дзюба, Онопрій Соломченко, Данило Лежай та інші. Конфіскація "лишків" в їх господарствах нічим не відрізнялася від грабунку серед білого дня. "Узаконеним беззаконням" назвав ці дії властей старожитель В. Закревський. Уповноважений мав необмежену владу — особисто вирішував долю десятків сімей.

Старожили засвідчили, що виконавці конфіскацій днями вишукували в приреченому господарстві зерно, помол, фураж та інше збіжжя. Вони ходили з ключками, лопатами, вилами, рилися, копали, описували, загрожували, а знайдене без роздумів забирали.

Ветерану війни і праці П. Леоусу тоді йшов дванадцятий рік. Він добре запам'ятав рік 1932, коли черга дійшла до таких господарів, як Семен Норець, Кирило Крамар, Семен Слюсар. Саме вони належали до тих вічних трударів, які невтомно, з ранку до ночі працювали і відрізнялися від інших хіба що особливою пристрасстю до землі, про яку віками мріяли їх батьки, діди.

Протистояння між бідними і багатими досягло апогею в 1932 році. Це протистояння стало результатом сталінської політики внесення розбрату в сільську громаду. Оманливі лозунги більшовиків про те, що все робиться в ім'я "світлого майбутнього" загуманили гарячі голови деяких молодих односельчан. Конфронтація дійшла до того, що брат розкуркулював брата, брат Лисовети Нечай Петро Дзюба розкуркулював свою рідну сестру, а майбутній зять розкуркуленого Пимона Ляша Йосип Дзюба пограбував свого тестя. Останній особливо безжалісно поведився з приреченими односельцями. Будучи на посаді голови сільради, він без роздумів виконував вказівки зверху. Коли твердоздатчик Данило Лепесій, не витримавши систематичного "викачування" зерна з його двору, зустрів черговий візит Й. Дзюби реальною погрозою, то це йому коштувало п'яти років тюремного ув'язнення.

Свавілля членів "червоної мігли" не мало меж. Навіть деякі активісти, жертвуючи наданими їм пільгами, відмовлялися брати участь в очевидних беззаконнях. Син Микити Яценка Мусій розкуркулював господарів сусіднього з Гусачівкою села Долини. Дізнавшись про те, що розкуркулили його батька, він не побоявся з'явитися в райком, поклав на стіл кожанку і наган, що видавалися активістам, і відмовився від подальшої участі в конфіскаціях.

Старожили села називали імена принаймні двадцяти п'яти своїх односельців, переважно комсомольців та комуністів, які активно брали участь у розкуркуленні. Серед них брати Антон та Іван Стеценки, Аврам Нечай, Пилип Рябчун, Семен Яценко, Михайло Коваленко, а також молоді жінки Люся Ткаченко, Мотря Шпанько, Надія Слюсар. Частина з них, засліплені більшовицькими лозунгами, були переконані в тому, що вони ведуть справедливую боротьбу проти "глитаїв". Насправді ж, всі вони стали жертвами сталінської політики цькування одних верств сільського населення на інші. Ця практика внесення розбрату в сільську громаду, як правило, працювала, дякуючи менталітету селянина, виробленому

в ньому внаслідок вікового перебування під національним та соціальним гнітом.

За "перевищення повноважень" незадовго після згаданих подій поніс покарання Й. Дзюба — він також відбув тюремне ув'язнення; центральні органи влади, всіляко намагаючись виправдати свої дії, перекладали власні злочини на представників нижчих інстанцій. Посіяні більшовиками зерна ворожнечі між односельцями рясно зійшли під час окупації села в 1941–1943 рр.

Заснований насильницькими методами гусачівський колгосп отримав назву "Перемога". Насправді ж, то була перемога більшовизму над селянами, зокрема, над гусачівськими хліборобами, десятки яких були пограбовані, а їх господарства розорені.

1932 рік став переломним для гусачівських селян, бо поламав віками вироблені форми господарювання на землі. Він став "переломним", бо переламав хребет тим селянам-трудівникам, які були закохані в землю-годувальницю. Він став "переломним", бо на довгі роки відчужив моїх односельців від землі, позбавив їх відчуття її господаря, привчив до малопродуктивної праці на ній.

Та найстрашнішим прямим наслідком більшовицького розбою в моїй Гусачівці став голод в тридцять третьому році. Понад півстоліття приховувалися страшні факти. Та людська пам'ять безсмертна, і ті живі, які пережили голодомор-33, воскресили імена померлих.

Кров у жилах холоде, коли чуєш розповіді живих свідків. Серед них 82-річні Любов Мар'яненко та Настя Дасько, баба Наталка Дуля та баба Ганна Макаренко,

які вже померли — царство їм небесне, але встигли засвідчити немало епізодів страшної весни, Галина Штанько (Дідик), в сім'ї якої померли мама і двоє дітей, Катерина Слюсар (Крупа), на очах якої померли три сестрички, два братики, дід і баба, сестри Параска Яценко та Олександра Романенко, в їхній сім'ї померло шестеро дітей. Серед свідків Ганна Сікольська, ветеран війни А. Мельниченко, ветеран праці М. Норець, 93-річний І. Феденко та інші. Разом з ними свідчать члени місцевого осередку Асоціації дослідників голодомору-33: вчителька-пенсіонерка Л. Швець, ветеран війни та праці П. Леоус та П. Яценко. Вони протягом тривалого часу по зернинці збирали ті свідчення, опитували і перепитували, уточняли і ще раз перепереверяли достовірність фактів 60-річної давності.

Ось що розповідає 70-річний П. Яценко, який народився, виріс в Гусачівці й особисто пережив ту страшну весну: "Грізний подих весни 1933 року дав про себе знати уже восени 1932 року, коли багато сімей лишилися без харчових запасів, а з колгоспної комори вивезли все до зернини. Вже тоді в непоодиноких хатах почали відчутно бідувати. Ранньою весною тридцять третього року голод погнав багатьох односельців просити який-небудь харч у більш забезпечених. Ті спершу давали відчепного, а потім і в двір не пускали та ще й дорікали, мовляв, треба було дбати. А як було дбати? В колгосп ходили, та нічого не одержали. У мого багька сім'я складалася з семи осіб. Від недоїдання всі ми ходили пухлими, їли все,

SO-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE

Our unique STUDENT SERVICE* no-fee banking package provides Ukrainian post-secondary students with worry-free financial assistance, including:

\$100 in So-Use Credit Union shares
Daily interest, No-charge chequing account
So-Use automated banking Membercard
with Interac and Direct Payment access
\$500 Line of Credit
So-Use Mastercard
So-Use Voice - Bank by phone
Scholarships

Call our Member Service Officers for details
of the So-USE STUDENT SERVICE*

*Some conditions apply.

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-USE VOICE

SO-USE CREDIT UNION BRANCHES

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

що попадалося під руку. Ми якимось дивом вижили, а кругом нас сусіди мерли, як мухи."

78-річна жителька села Н. Дуля теж пережила ту страшну весну, власними очима бачила, як люди пухли і вмирали від голоду. "Дуже багато вмирало від голоду дітей, — стисненим голосом розповідає баба Наталка. — В моєї сусідки Уляни Білик (Бенехи) весною вмерли Оля, Маня, Василь і Яшко, спершу дівчатка, а за ними й хлопчики. Двох вона сама поховала в порожньому на той час погребі... У Самійла Миколайцева, — продовжує розповідь баба, — вмерла вся сім'я: дружина Ганна, сини Іван, Максим, Василь і Петро. У Софії Дулі померли Сашко і Оля. У сім'ї Остапа Шутя померли з голоду батько, три малолітні дочки і син."

А ось що розповіла М. Норець: "В нашій сім'ї померло шестеро дітей. Це сталося тому, що батька в тридцять другому році розкуркулили, хоч він і не був куркулем, а тільки відмовився йти в колгосп. Коли батько сказав комісії, що не піде, то йому спочатку пригрозили, а на другий день з'явилася "червона мітла" (такою лишилася в пам'яті людей назва групи активістів, які виконували вказівки з району) і забрали силою все те, що батько надбав своєю працею, ще й сказали, що заберуть і сіно в колгосп. Але мабуть, забули, то батько виміняв за нього м'яси. А ми вже були пухлі. Як поїли тієї м'яси, то за тиждень померли чотири братики мої і дві сестрички."

Подібне сталося і в Кирила Крамара. Його теж записали в куркулі, швидко оголили господарство, забрали все до нігтики... А коли прийшла весна тридцять третього року, то голод хутко дав про себе знати: першим помер господар — цей вічний трудівник — за ним син Юхим і дружина Уляна. Залишилися лише 15-річна дочка Палажка, але і її голод доконав...

"Одного разу йдемо вдвох з батьком до колгоспу, — пригадує П. Яценко, — а збоку дороги лежать мертвий чоловік, жінка і мале дитина. Підійшли, подивилися, батько й каже: "Це не наші люди, вони з іншого села. Зайдемо в контору, скажемо, щоб їх забрали." Деякі люди виходили з дому і не поверталися, хтозна, де вони дівалися."

Г. Дідик засвідчила, що в сім'ї Семена Дикого померло четверо дітей: Галя, Маня і Оля, ім'я четвертого забулося."

В. Яценко, якій вже за вісімдесят, засвідчила, що у Потапа Штанька померли з голоду жінка Ганна і сини Павло та Василь...

94-річному нині І. Феденку тієї весни виповнилося 33 роки. Він категорично ствердив, що "голод виник тому, що власті все забрали і в колгоспі, і в людей, що з села вивезли до зернини не лише весь колгоспний урожай, а й ті мізерні запаси, які були в заможніших господарів. Село залишилося без хліба. Десятки бідних сімей разом з сім'ями розкуркулених залишилися віч-на-віч з голодом."

Дехто з лівих політиків і сьогодні намагається про-штотувати думку, що вмирали з голоду переважно ледарі, але розкуркуленого гріх порівнювати з ледарем. А хіба можна звинувачувати в ледарстві багатодітних вдів: Уляну Білик, Ганну Луцак, які поховали по четверо дітей. Софію Дулю та Оксану Кривежику, в яких померло

по троє... Таких вдовиних родин у Гусачівці вимерло 14, а дітей — понад 40.

У нинішній складний час, на жаль, знаходяться люди з когорти "колишніх", які зневажають відзначення днів пам'яті жертв голодомору. Але ж, із 228 померлих у селі близько 150 — діти. Безневинні діти! Невже можна викреслити їх з пам'яті? А ще пам'ятаємо, що голод у 1933 році став результатом злочину тоталітарного більшовицького режиму — злочину, для якого не може бути фактору давності...

Не дуже складні розрахунки показують, що через голодомор не народилося щонайменше двісті громадян, що разом із загиблими становить близько 420–430 осіб. Ось такі втрати генофонду села! То ж не видно, що коли в 1932 році в селі проживало понад дві тисячі громадян, то на січень 1989 року, за даними останнього перепису, в Гусачівці проживало — 839 жителів. Ще через три роки їх залишилося близько вісімсот — лише на сто більше, ніж їх налічувалося 1864 року.

Немає прощення злочинцям тоталітарної системи.

Анатій ЗАКРЕВСЬКИЙ,
голова осередку Асоціації дослідників голодомору-33
Обухівського району Київської області

Firchuk's

Де б ви не звернулися скрізь одержите допомогу і ширшу пораду, як найвигідніше відправити посилки, гроші, ліки, харчові пачки і побутові товари в Україну, а також поладжуємо спадкові справи.

КРАМНИЦЬ Firchuk's

610 Queen Street West
Toronto, Ontario M6J 1E3
Tel: (416) 364-5036
Fax: (416) 364-3864

293 Ottawa Street North
Hamilton, Ontario L8H 3Z8
Tel: (905) 549-2005
Fax: (905) 549-2005

2975 Dundas Street West
Toronto, Ontario
M6P 2Z1
Tel: (416) 766-2101

992 Main Street
Winnipeg, Manitoba R2W 3P7
Tel: (204) 586-7094
Fax: (204) 586-7094

АГЕНТИ Firchuk's

Arka Book Store
Thunder Bay, Ont.
Tel: (807) 623-0631

Europa Electronics
Calgary, Alta.
Tel: (403) 277-2180

Sonia Bryl Hudym
Regina, Sask.
Tel: (306) 757-9196

Yuri International Enterprise
Cheektowaga NY
Tel: (716) 685-1505

Paul's Music & Book Supply
Saskatoon, Sask.
Tel: (306) 244-6072

Ukrainian Treasures
St. Catharines, Ont.
Tel: (905) 935-7778

Orysla's Ukrainian Boutique
Yorkton, Sask.
Tel: (306) 782-2800

Polcan Trading
Oshawa, Ont.
Tel: (905) 435-5210

70A/94

ПОЗВОНІТЬ НА БЕЗПЛАТНИЙ ТЕЛЕФОН СЬОГОДНІ
1-800-FIRCHUK

ХОР ДМИТРА КОТКА В ПОЛЬЩІ

Життя і творчість диригента "Українського хору" Дмитра Котка свідчить, що на початку ХХ століття яскраво проявив себе непересічний талант на полі української музичної культури.

Д. Котко був керівником і організатором багатьох професійних хорових колективів Західної України (про це згадується в окремих науково-публіцистичних матеріалах), прекрасним знавцем фольклору, оригінальним диригентом. Одним з таких колективів був "Український хор", заснований Котком у м. Стрілково (біля Познаня) з числа співаків-ентузіастів, що знайшли притулок (як і сам Д. Котко) у таборах для інтернованих воїнів Армії УНР та емігрантів у Польщі. Великою заслугою першого за межами України професійного хору була пропаганда народної пісні як серед українських музичних сфер, так і широких кіл українського та польського громадянства. Хор Д. Котка був зразковим для тогочасних хорових колективів Польщі, Галичини, Волині, Полісся та Холмщини.

Перші пробні виступи новоствореного хору відбувалися в кінотеатрах у формі вокальної ілюстрації незвучених фільмів. Але ця невдячна праця не задовольняла творчі задуми керівника. Спільними силами було вирішено доповнити склад учасників і давати самостійні концерти. У той час Дмитро Котко зустрівся з Олександром Кошицем (керівником Української Республіканської Капели), який приїхав до Стрілково з метою поповнення співаками своєї капели. Котко допомагав Кошицю відібрати відповідну кількість хористів, але польський уряд не давав їм дозволу на виїзд за кордон. В результаті більша частина тих співаків були запрошені Котком до свого колективу.

Дозвіл на перші платні концерти був даний Калішським воєводським управлінням лише в межах західної частини Польщі. За зароблені гроші були придбані вишивані сорочки, шаравари, пояси і чорні шкіряні халяви. Частина коштів виділялася на придбання найнеобхідніших продуктів харчування.

Перший моральний і матеріальний успіх припав на виступ хору в м. Косцежині. Тут вперше була надрукована реклямна афіша, білети і програмки концертів...

Кожен перший концерт у новому місті був "рекламним". Його нечисленні слухачі з захопленням розповідали про своє враження, ширили добру вістку про хор.

Позитивну репутацию хору доповнював ряд основних принципів, запроваджених Котком: розпочинати концерт у точно визначений годині і при будь-якій кількості слухачів, чітко дотримуватися програми концерту, досконало виконувати кожну пісню. Особливими прикметами хору були: його постава на сцені, невимушена манера співу, виразна дикція, чистота інтонування. У слухачів викликало подив акапельне виконання всіх музичних творів. Імпонувала також і сценічна дисципліна, пильна увага хористів, широта ре-

пертуару (українські, польські, німецькі пісні, великі музичні форми). Концертна програма нараховувала сімдесят номерів. Вразив голосовий матеріал співаків своїм монолітним звучанням, особливо, не чувані на заході басы-октавісти (Петро Чеканів та Борис Полянський), які свobodно брали "Соль"—"Фа" контр-октави.

Майже рік у несприятливих умовах концертував "Український хор" у холодному поморському краю. Скільки треба було мати терпіння і наполегливості, твердості і віри у свою справу, щоб не лише пережити ті важкі обставини, але і досконало популяризувати українську пісню на чужині!

Першим з великих міст Польщі, в якому виступав "Український хор" був відомий центр культури, університетське місто Познань. Концерти відбувалися у престижних залах і, як правило, перед кожним виступом хор проводив попередню пробу, щоб відчутти акустичні особливості сцени. На одній з таких підготовчих репетицій у залі "Євангелицького Дому" був присутній польський академічний "Хор народовий" з його керівником, композитором, професором музики Феліксом Нововейським. Дмитро Котко згадує, як після перших же акордів пісні "Сонце заходить, гори чорніють" (Роздольський — Шевченко) гамір, що був чутний перед початком співу, раптом стих. Здавалося, що в залі все завмерло, а звуки пісні хвиля за хвилею розросталися, міцніли і на фоні акордів хорового супроводу виринув оксамитовий баритон Олександра Самойловича, який виконав соло на словах: "Ой зоре, зоре, чи ти зійшла на Україні". Закінчилися останні звуки пісні, а тиша продовжувала панувати. Лише через деякий час, ніби отямившись від останнього милозвучного акорду, зала ожила, присутні заплескали у долоні вигукуючи "браво", "просимо ще". Особливе захоплення викликала українська пісня в обробці Станіслава Монюшки, перекладена на польську мову "Явір стоїть над водою".

Після цього імпровізованого виступу проф. Нововейський вийшов на сцену і тепло вітаючи Д. Котка та кожного зокрема співака звернувся до присутніх в залі з такими словами: "Панове! Ви бачите перед собою людей, котрі знайшлися далеко від своєї Батьківщини. Ви чули їх спів. Отже, вони тут, на чужині, не забули своєї пісні, яку створив їхній народ. Вони не перестали її любити. Вчімося ж від них як треба співати і шанувати свою пісню. Побажаємо українським співакам і їх керівникові Д. Коткові ще більших успіхів у їх тяжкій, але благородній роботі."

Ця випадкова, але щаслива зустріч принесла українським артистам популярність. Про "Український хор" говорили в уряді, школах, газети Познаня писали схвальні рецензії.

Д. Котко

Крім запланованих концертів українські співаки виступали у пансіонах, санаторіях, а також і військових частинах Познанського гарнізону. Оригінальну сцену було збудовано робітниками машинобудівного заводу братів Цегельських, де "Український хор" виступав перед двотисячною аудиторією людей різних національностей.

Щоб мати загальне визнання як повноцінної мистецької одиниці та юридичне право на влаштування концертів по всій Польщі, виникла думка легалізувати себе, щоб не бути залежними від примхів старост та комендантів поліції. Це треба було робити від імені якоїсь культурно-освітньої інституції чи навчального закладу. Хорова Рада (керівний орган колективу, скріплений згодом "Договором" членів-засновників хору, умови якого складалися з десяти пунктів) вирішила звернутися за допомогою до львівських організацій ("Просвіта", "Боян", "Вищий Музичний Інститут"). Адміністратор Хору Олександр Тимченко був відправлений з відповідним листом та наявними рецензіями аби заручитися згодою допомоги українському хорові одержати ліцензію відповідного міністерства.

Але, на жаль, клопотання О. Тимченка було відхилене. На це вплинули тодішні відносини між поляками і українцями. Похвальні рецензії польських музикознавців, якими пишалися хористи не то що не допомогли, а навіть пошкодили їм, бо саме ці похвали викликали в декого з галичан підозру і негативне ставлення до "Українського хору".

Та хор пережив і цей складний момент своєї історії. Від Українського Центрального Комітету було надіслано листа до Міністерства внутрішніх справ (за No. 428 від 2.05.1924 р.) з проханням надати право хорові Дмитра Котка вільно концертувати в Польщі з метою надання матеріальної допомоги Українській Спілці військових інвалідів. Колектив чекав відповіді, але працю свою не зупиняв і концерти відбувалися згідно виробленого графіку в містах Тарнавські Гури, Домброва Гурніча, Сосновці та інших.

В Катовицях "Український хор" вперше виступив в оперному театрі, що значно піднесло престиж, авторитет колективу. Змінився на краще спосіб побуту хористів. І тут успішні виступи хору внесли свіжий подих в коловорот різнобарвного життя. Українськими артистами почали цікавитись представники різних концертних бюро. Ділові імпресарію (чесні і нечесні) пропонували підписати контракт на виїзд з концертами в закордонні гастролі. Хор зробив декілька виїздів у прикордонні німецькі міста Бойтен, Гляйвіц, Данціг.

На протязі майже цілого року хор концертував по містах і містечках Горішнього Шлеська. За той час було багато концертів денних і вечірніх, в концертних залах і під землею — в шахтах глибиною до тисячу метрів. Все це скріпило дотеперішню славу хору. Численні відгуки шкільних закладів, шахтарських і заводських управлінь, військових частин та рецензії фахових критиків і музикантів пішли на користь українським артистам.

Щастя на цей раз не обминуло їх. Воно було вистраждане цими насправді героїчними людьми. На ос-

нові звернення Українського Центрального Комітету та більш ніж переконливих рецензій, Міністерство внутрішніх справ врешті видало з Варшави ліцензію на ім'я керівника хору Дмитра Котка, в якій зазначалося, що "Українському хорові" дозволяється вільно концертувати по всій Польщі без обмежень на рівні з польськими театральними й естрадними артистичними угрупованнями.

Слід відзначити, що не дивлячись на труднощі, з якими діставалися дозволи на влаштування концертів, диригент постійно ставив нові завдання перед хором, завдяки чому серед співаків ніколи не спостерігалось розчарування у своїй роботі, не відчувалось якоїсь депресії у творчих плянах і задумах. Хористи завжди були бадьорі, завзяті у праці і з кожним днем удосконалювали свою майстерність. Д. Котко, як тонкий знавець вокалу і природи хору, в основному зосереджував увагу всіх співаків над звучанням хорової партії, нівелювання голосів, постійно шукав нові засоби музичного виразу, працював над приведенням до остаточного порядку і всіх інших компонентів хорової органіки.

Одержавши право і дозвіл концертування по всій Польщі, учасники "Українського хору" відправилися в дорогу на землі Східньої Галичини, де жили українці, поляки, євреї, вірмени та інші національності. Попередньо було підготовлено концертні площадки, поновлено хоровий репертуар творами українських композиторів Ф. Колесси, Д. Січинського, С. Людкевича, О. Нижанківського.

Першим галицьким містом, де виступив хор Дмитра Котка, був Перемишль. Поява співочого колективу стала несподіванкою, ніхто з українських громадян не чув про існування в Польщі українського хору. Польський уряд Перемишля наполягав на зміні назви хору. Власне тут, у Перемишлі, хор здобув собі назву як "Український Наддніпрянський Хор". Тому й не дивно було, що перший концерт пройшов при напів порожній залі. Та враження від цього виступу зробило свою

Раїса ОДОКІЄНКО-ЦИГАН

УКРАЇНИ

*То наша Доля відбива години:
Пора! Останній бій граде.
Пророче слово слухає Вкраїна
І месію нового нині жде.*

*Вже час прийшов. Проснітьсья люди,
Бо Долю вашу вкрадуть уві сні,
І вам до ший приміряти будуть
Ярмо трикляте сили навісні.*

*Проснітьсья люди, бо над вами криче
Неситий ворог з чорної пільми...
Проснітьсья люди, Україна плаче —
Бо ще з рабів не стали ми людьми...*

*Проснітьсья, прошу! Дідівської мови
Навчіте внука, бо пізно вчить дітей!
Ми Є, ми Будем доки буде Слово —
Надії й Волі Слово золоте.*

**УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ — власники**

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими візорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"

**2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751**

наступну організаційну роботу. Уже під час перерви прийшли за куліси визначні громадяни міста з подякою і щирим захопленням вітали хористів та диригента. Серед них була відома піаністка Ольга Ціпановська, малярка Олена Кульчицька, композитор Богдан Вахнянин. Прийшов з вітаннями і голова Народного Дому адвокат д-р Кормош. Також привітав хористів артист театру Садовського Орел—Степаняк.

Всі запевняли, що на другому концерті зала буде переповнена. Так і сталося. Але для перемишлян і цього було недостатньо. Публіка просила дати третій концерт. Лише після заплянованих виступів у Самборі та Дрогобичі хор повернувся до Перемишля і дав заключний концерт. Це був тріумф української пісні. У залі не було вільного місця. Присутні не лише українці, прийшли євреї і навіть поляки, які до цього часу ніколи не відвідували "Народного дому" українців. На цей концерт спеціально приїхав львівський композитор Станіслав Людкевич.

Співаків і диригента за кожну пісню публіка нагороджувала рясними оплесками та вигуками "Браво", "слава українській пісні", щоразу вимагаючи повторення. Під кінець концерту сцена була засипана квітами. Весь склад хору на чолі з диригентом був запрошений на бенкет, влаштований громадянством в знак пошани першого українського професійного хору та його керівника Дмитра Котка.

Привітальну промову на честь хористів виголосив д-р Кормош. Похвально висловився про наддніпрянських співаків композитор С. Людкевич, відзначивши виконання творів напам'ять, що дає можливість хористам пильно стежити за руками диригента і тим самим виконувати на сцені його волю. Запам'яталася хористам також і промова Богдана Вахнянина. Він дав високу оцінку виконавській майстерності хору, його поставі і дисциплінованості на сцені.

Відзначимо, що саме після перемиських концертів "Українського Наддніпрянського хору" Дм. Котка розпочалися тріумфальні артистичні подорожі по Галичині і Волині (Львів, Станіславів, Рівне, Луцьк та

інші). В кожному місті, містечку чи селі народ радісно і щиро вітав земляків—наддніпрянців, виголошували похвальні промови, дарували квіти. До львівських центральних і місцевих газет та журналів надходили звідуєль дописи про надзвичайні успіхи хору, високохудожнє виконання українських народних пісень.

У 1925 році хор Дмитра Котка був запрошений концертним бюро м. Кракова, умови якого зобов'язували керівника змінити склад колективу на мішаний і чоловічий. Оновлений згодом хор відправився у концертно—гастрольну подорож по центральних воєводствах Польщі. Незаперечним свідченням успішних виступів "Українського хору" є рецензії відомих діячів польської музичної культури, виголошені на церемоніях офіційних зустрічей та сторінках популярних газет.

Вже після першого виступу хору в концертній залі "Старого театру" Кракова у 1925 р. відбулася зустріч "Українського хору" з польським хором академіків "Ехо", диригентом якого був відомий у Польщі викладач диригентури краківської консерваторії Валік—Валевський. Обмінюючись досвідом, Валік—Валевський признав, що Дмитро Котко своїм талановитим керуванням привернув суворих критиків міста на свій бік. Ця думка підтверджувалася на сторінках газети "Ілюстровани кур'єр цодзенни" (№. 106 за 1925 р.). "Дмитро Котко керує співацькою дружиною вміло, — пише доктор музикології Альфред Ендль, — делікатним, ледь помітним, однак значним, досконало підкреслюючим думку, для співаків зрозумілим рухом рук, надає орнамент виконання незвичайно барвистий, слухово яскравий."

Не менш переконливо висловився музикознавець Генрик Апте в газеті "Нови дзєннік" (№. 88 за 1925 р.). "Концерт цього феноменального ансамблю викликав подив у слухачів цього співу, що не поступається перед жодним хором, який ми чули у Кракові. Враження збільшували дисципліна і порядок та барвистість народного одягу. Перед цим хором стоїть відкритий весь музичний світ."

Вітала також артистів хору українська студентська громада Кракова. На зустрічі виступив відомий поет, професор Богдан Лепкий. Він висловив вдячність хорові і сказав, що цей концерт піднесе авторитет українського студентства Ягеллонського університету.

Столична преса Варшави прийняла естафету Кракова і схвально відгукнулася на виступи "Українського хору". Газета "Весць Посполіта" від 23.04.1925 р. за підписом проф. Венявського писала: "П. Дм. Котко запрезентував нам двічі в залі консерваторії свою мужню співацьку дружину, яка складається з надзвичайно сильних, по тембру приємних голосів." Цілком війнятковим вважає Венявський звучання хору "своїми басовими голосами, а з них один феноменальний бас—профундо із справжньою органомою—бращею..."

На слідуючий день (26.04.1925 р.) газета "Наш пшегльонд" відзначала українського диригента п. Котка, який "має завершений мистецький вираз та непересічні технічні цінності".

Таким чином, численні концерти у великих і малих залах Польщі — доказ високого рівня пісенного мистецтва хору. Фахові рецензії в пресі свідчать про виконавську класу колективу під проводом обдарованого диригента Д. Котка. Все це послужило добрим ґрунтом для дальшого розвитку хорової діяльності. До того ж, "Український хор" сповнював для свого народу місію великої ваги в національному питанні. Він завойовував серед чужинців симпатії до України, до українського народу всюди, де тільки виступав зі своїми концертами. Гордо несучи українську народну пісню, хор був своєрідним посередником між сусідніми народами — польським і українським. Скільки то сили і любови треба було мати до своєї рідної пісні, щоб виплекати таку високоякісну, художню хорову одиницю.

Створений на польській землі "Український хор" Дмитра Котка наполегливо ступав тернистим шляхом до свого визнання і врешті — до європейської слави. Слава ця відповідала мистецькому рівню виконавської майстерності наддніпрянців і дорівнювала рівню відомості в світі "Української Республіканської Капели" Олександра Кошиця. Слава ця була здобута саме у Польщі, звідкіля ширилася до Німеччини, Франції і продовжувала впевнено утримуватися довгі роки в творчій діяльності визначного Маєстро у Рідному Краї.

ЛІТЕРАТУРА

1. О. Вітенко. Український професійний хор під орудою Дмитра Котка. (Нарис 1920–1939 рр.). — Машинопис. — Із приватної збірки.
2. Ю. Кліш. Володар країни див. — Наша культура. — Варшава, 1976, № 10, с. 3–5.
3. Я. Михальчишин. Незабутні; Ю. Кліш. У пісні — доля. — Наша культура. — Варшава, 1982, № 5, с. 1–4.
4. В. Паздрій. Сіяч всеукраїнського єднання. — "Дзвін". — Львів, 1993, № 7–9, с. 109–113.
5. М. Антонович. Дмитро Котко в Малій Духовній семінарії у Львові. — Бібліотека українознавства. — Вип. 2. — Львів 1994, с. 49–55.
6. ЦДІА України у м. Львові. — Фонд 580, опис I, справа 373.
7. ЦДІА України у м. Львові. — Фонд 580, опис I, справа 375.
8. ЦДІА України у м. Львові. — Фонд 580, опис I, справа 376.

Автор є викладачем у Музичному інституті в Інвано-франківську. — Ред.

**ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ
СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ ?**

Група учасників Вечора присвяченого пам'яті редактора П. К. Волиняка і 45-річчю "Нових Днів".

У першому ряді зліва: Євфросинія Літвінова, Ада Горгота — адміністратор "Нових Днів", маєстро Йосип Гошуляк, піяністка Святослава Ліщинська, редактор "Нових Днів" — Мар'ян Дальний. Другий ряд зліва: Алла і Микола Гавриші, Н. Н., Володимир Коржанівський, Григорій Романенко, артист Ростислав Василенко.

Валерій ОСТАПЕНКО

ЗАГАДКОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ

5 травня 1945 р. в штабі генерала Айзенгавера у Реймсі пісписано акт беззастережної капітуляції Німеччини. А 9 травня цей документ ратифікувало союзне командування в Берліні. Таким чином закінчилася II світова війна в Європі. 9 травня цього року відзначили п'ятидесятиріччя перемоги над нацистською Німеччиною, зокрема, Україна, її посольство у Вашингтоні та громадськість США. Для української еміграції ця визначна дата минула непомітно, як звичайний календарний день. Чому? Звідки така байдужість, таке відмежування від переконань свого народу? Ніби II світова війна минула Україну і її народ не зазнав страшних жертв. Відповіді на це питання ніхто не знаходить. Або мовчить, тримає в собі, як щось затаєне в житті еміграції. Тож хочеться про це просто поговорити — широко, від душі, поклавши руку на серці — на знак пам'яті по згинувих на війні і солідарності з багатостраждальною Батьківщиною.

Пригадаймо початок німецько-радянської війни, коли міста і села України зустрічали німців з хлібом і сіллю, квітами, хоругвами. Зустрічали як визволителів від осточортілої радянської влади і панування Москви. Та невдовзі виявилось, що надія на німців-визволителів — була великим обманом. Прийшов новий окупант-узурпатор. Грабував Україну, як і Москва. Вивозив український хліб та все інше, що можна було вивезти. Німецькі нацисти виявили ознаки первісного рабовласницького суспільства. Українську молодь вивозили до Німеччини на рабську працю. У таборах військовополонених гинули від повального голоду тяж українці. У Бабиному яру німці розстріляли тисячі українських патріотів. І тоді почалася помста німцям за їх великий обман. Німці почали зазнавати поразки на фронті. У тилу на опанованих німцями підприємс-

твах поширилися акти саботажу. Проти німців почала воювати УПА.

Радянська пропаганда, мовляв, перемога над німцями сталася завдяки "мудрому керівництву партії і великому стратегові Сталіну" — для наївних людей. Німців переміг народ! І воював не за радянську владу. Ветерани війни (в еміграції суші) пригадують, коли в боях з німцями бували вигуки: "За батьківщину без Сталіна!", "За батьківщину без колгоспів і НКВД!"... Нехіть до відзначення перемоги над німцями, можливо, має суто національні мотиви, себто, в наступальних боях не було виявів національної свідомості. Так, та не зовсім так. Це правда, серед фронтовиків не було ультранационалістичних тенденцій, як це буває в еміграції. Уявімо таку ситуацію. Влаштуємо академію з нагоди якогось національного свята. Щоб показати місцевій владі і засобам масової інформації свою толерантність до інших етнічних груп, запрошуємо їх представників, зокрема росіян і поляків. Таке хизування витворює досить конфузну ситуацію, коли запрошені гості демонстративно виходять із залі, почувши в репертуарі хору "Не пора москалеві, ляхові служити"... У боях з німцями фронтовиків загально об'єднувало поняття "браття слов'яни". Але були й сміливі вияви національної свідомості серед фронтовиків-українців. Чому "сміливі"? Бо служба в Радянській Армії — це не еміграція, де кожному вільно і безпечно виявляти свою національну свідомість, навіть, ставши громадянином даної країни. Так от. Наприкінці 1943 р. радянське командування вирішило третю кавалерійську дивізію пересадити з коней на американські танки, доставлені на фронт згідно з програмою допомоги "ленд-ліз". Водіями танків стали довоєнні трактористи і механізатори МТС. А стріляти з танкового кулемета і гармати — "не велике цабе" для бувалих фронтовиків. То був час, коли Сталін звернувся до почуттів російського патріотизму і російського православ'я. Таким чином на танках першого батальйону новосформованої танкової бригади з'явився трафаретний напис "Св. Александра Невского", на танках другого батальйону — "Св. Дмитрія Донского". З охрещенням третього батальйону сталася прикра затримка. Командування ніяк не могло знайти ще одного святого. Тоді командир цього батальйону капітан Чумаченко, довго не думаючи, наказав написати від руки на своїх танках "Св. Ольги". А сам вже походжав в українській вишитій сорочці, яка красувалася з-під шкіряної танкістської куртки...

Є досить вагомий, на перший погляд, аргумент, який виправдовує небажання відзначати день перемоги над німцями. І дійсно. Закінчилася війна і повернувся попередній окупант з усіма атрибутами своєї узурпаторської влади — голодом, рабською працею,

Іван
ФІРЧУК

B.A., LL.B.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у

Bloor West Village

2 Jane Street (at Bloor) Suite 205
Toronto, ON M6S 4W3

766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство

Приймає також у вечірні години та вихідні дні!

Перші півгодини консультації — БЕЗКОШТОВНО!

масовими репресіями. Який окупант завдав більше лиха українському народові — це тема дискусії на пікніках і біля "барів". Без жодного сумніву — сімдесят років радянської влади завдали Україні незмірно більше людських жертв, ніж два роки німецької окупації. Не так давно Україна стала незалежною державою. Не з волі Москви. Тільки з Божої волі. При цьому треба раз і назавжди усвідомити, що в разі перемоги німців, Україна ніколи не стала б суверенною державою. Це єдиний справжній аргумент для відзначення 9 травня, як дня перемоги над німцями. Йдеться не про СВЯТКУВАННЯ, тільки — ВІДЗНАЧЕННЯ. Бо ж перемога над німцями коштувала українському народові мільйони людських жертв. І поминати їх — це наш святий обов'язок.

9 травня не раз відзначав генерал Григоренко. Відзначав у вузькому колі родини, бойових побратимів, правозахисників, що теж опинилися в еміграції. Сам видатний правозахисник, беззастережний український патріот, високоосвічена людина — він ніяк не міг зрозуміти, чому українська еміграція не відзначає 9 травня? Чому емігрантське духовенство ніколи не відправляє панахид по українцях, що загинули в роки II-ої світової війни в Радянській Армії? Чому ніде в еміграції нема пам'ятника невідомому солдатові українського роду?...

Відповідь на ці болючі питання знаходить Галина Биченюк з України, де часто відвідує обеліск вічної слави і безсмертя душ тих, що загинули під час II-ої світової війни.

*На пагорбі тім — обеліск із граніту.
Там літо квітує ромашковим цвітом...
То братська могила
В скорботі вніміла.
У ній невідомі солдати спочили.
Не раз я була на пагорбі тому...
Чому ж безіменні?
Чому невідомі?
Це тут вони ніби незаними стали.
А там, де зродились, росли і кохали —
Вони там відомі у кожному домі.
І карточки їхні, у рамочки взяті,
Повсюдно на видному місці у хаті.*

*Відомі синочки,
Відомі і дочки
В містах і по селах,
В найдавших куточках.
Ой, братські могили,
Од сліз посивілі.
Хіба ж ви стовали незаних солдатів?
Вони — в кожній хаті,
Вони — в кожному домі.
Нема безіменних,
Нема невідомих...*

"Нові Дні" відзначили 50-ліття перемоги над нацистською Німеччиною і закінчення II Світової війни в Європі у травневому числі трьома окремими матеріалами.

"БАРВІНОК"

Фото Олександра Гордієвича.

Другу гастрольну поїздку по Японії відбув зразковий ансамбль танцю "Барвінок" Вінницького палацу дітей та юнацтва. Програмою передбачено участь у міжнародному музичному фестивалі, де "Барвінок" був єдиним представником України. Щоденна напружена праця, концерти перед глядачами Токіо, Йокогами та інших міст, коли потрібно виступати по кілька разів, не налякала юних танцюристів. У них вже є чималий гастрольний досвід. Вони побували в Італії, Німеччині, Англії, Польщі, Японії.

Нинішній рік для колективу — ювілейний. "Барвінок" виповнилося десять років. Під керівництвом досвідченого педагога та балетмайстера Петра Бойка ансамбль здобув звання зразкового, став лавреатом республіканських та міжнародних фестивалів народної творчості, лавреатом Республіканської премії імені М. Островського, лавреатом міжнародного фестивалю "Золота ялинка".

Основу його репертуару складають українські народні танці та створені на фольклорній основі танці Поділля. Яскравим прикладом творчого використання української національної лексики, синтезу традицій народного мистецтва з характерними особливостями академічного виконання є створена вперше серед дитячих танцювальних колективів України хореографічна вистава "Пригоди Барвінка". ■

We Treat you
with Heart

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

ЧИНОВНИК З ПІСТОЛЕТОМ У РУКАХ

У численних публікаціях в українській пресі Голова парламентської постійної Комісії з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією — Григорій Омельченко, зокрема, оповідав про хід розслідування кількох кримінальних справ, що стосуються найвищих посадових осіб в Україні: Юхима Звягільського та інших сановних чиновників...

— *Пане Григорію, Вас не дивує, що сьогодні в багатьох засобах масової інформації з'явилися інформації, в яких Юхим Звягільський і його "ратні побратими" виставлені мало не як національні герої?...*

— Ні, звичайно, ми передбачали таку контратаку цих грошовитих людей... Генеральному прокуророві України, який подав до парламенту подання про отримання згоди на притягнення народного депутата Звягільського до кримінальної відповідальності, Верховна Рада, як відомо, нещодавно дала таку згоду: 274 голоси "за", 2 — "проти", 23 — утрималися, 6 — не голосували...

— *В Україні, як на мене, нібито спеціально створені умови для розкрадання держави. Візьмо для прикладу податкову систему. За своєю суттю вона є здирижованою і не дає змоги розвиватись широким верствам населення. Але чому вона не трансформована у систему ефективну? Її існування, як виглядає, вигідне для панівної комуністичної верхівки. Отже, саме податкова система, поряд з функціонуючою системою заробітної плати, відкриває необмежені можливості здійснювати тотальний грабунок українського народу та привласнювати необмежені багатства...*

— Цілком справедливо. Звягільський діяв не у вакуумі. Він практикував як керівник уряду, підтримуваний усім посткомуністичним істеблешментом, що успадкував від часів "совітської імперії" саму суть комуністичної ідеології — поділяй і владарюй. За такого комуносоціалістичного підґрунтя Звягільський, нагадаю, лише за попередніми даними слідства, завдав державі матеріальної шкоди на суму понад 25 мільйонів доларів США, себто, йдеться про розкрадання державного майна в особливо великих розмірах, зловживання службовим становищем, перевищення влади, за що передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 15 років з конфіскацією майна.

— *Ви, пане Григорію, конкретними діями Комісії Верховної Ради зачепили серцевину української мафії — державного чиновника, який як відомо, ніколи й нікому не прощає. Стріляли, скажімо, у депутата Бортника, безслідно зник один із керівників РУХ-у Бойчишин, багато й інших прикладів, які лише підтверджують ідеологію мафіозної жорстокості.*

— Скажу більше, оперативні й слідчі працівники, заглиблюючись у розслідування кримінальних справ, щодень викривають усе нові і нові імена. Тому зрозуміло, що опір набиратиме різних форм, не виключаючи і фатальних випадків. Адже у поданні Генерального прокурора щодо Звягільського йшлося про злочинну групу — яких тільки там немає імен! — цілий ешелон нашого

високопосадового чиновництва, тому й зрозуміло, що ніхто із них не сидить, склавши руки. З часом, після суду, українська суспільність дізнається про всіх, а тепер лише можу запевнити, що ми не поступимося своїми позиціями у боротьбі з корупцією та мафією. Як то кажуть, "сокира війни піднята" — відступати ніхто не збирається, держава й поготів.

— *Чи не для посилення своїх рядів Ви обґрунтували ідею необхідності створення "українського ФБР", підтриману Президентом Кучмою?...*

— Нам справді потрібен спеціальний правоохоронний орган боротьби з організованою злочинністю та корупцією під умовною назвою Національне бюро розслідувань. Нещодавно я побував у кабінеті Президента з приводу цієї проблеми. Леонід Данилович доручив віцепрем'єр-міністрові, голові Координаційного комітету боротьби з організованою злочинністю Є. Марчукові відпрацювати це питання. До цього додаю, що наша ініціативна група завершує підготовку проектів законодавчих і нормативних актів, які потрібні для створення НБР.

— *Пане Григорію, нещодавно група депутатів Верховної Ради через газети оприлюднила пропозицію скасувати статус депутатської недоторканості. Яка подальша доля цієї ініціативи?*

— Певен того, що Верховна Рада "пустить" її у життя. Одна лише цифра: на наше прохання Генеральна прокуратура віддала список з 395 народних депутатів Рад різних регіонів, який від правосуддя "приховали" їхні Ради. Звісно, президія Верховної Ради зустріла таку ініціативу без особливого ентузіазму, але наш лист підписали понад шістдесят депутатів, з нами солідарні ветеранські організації, різні партії, обласні Ради Тернопільщини та Кіровоградщини, Лубенська та Миргородська, місцеві Ради Полтавської області. Тому певен, що якою б хисткою не була позиція Президента Верховної Ради, справа матиме позитивне вирішення, до того ж, ми підготували правову аналізу цієї проблеми. Отже, упевнений, все буде гаразд.

— *Надіюсь, "буде гаразд" на всіх фронтах, що б'ються за становлення саме правової держави — України, — а не корумпованої комуносоціалістичної мафії.*

— А щоб Ви не сумнівалися: так воно і буде.

— *Щастя Вам. Дякую за розмову.*

Інтерв'ю вів Михайло ГРИГОРІВ

BABY POINT LOUNGE
343 Jane St., Toronto
tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви, в наших або інших залях.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА — У ДІЛАХ ПО ПОХИЛІЙ...

Церква всюди, а в нашому народі особливо, була і далі є ґрунтом, на якому процвітає і виростає загальна культура народу. Тому не байдуже, що твориться в Церкві у даний момент. Яке у кого не було б відношення до релігії, його не може не турбувати, коли у Церкві не так, як буги повинно б, коли там неполадки.

Не все гаразд в Українській православній Церкві. Турбує факт, що в незалежній Україні перевагу має далі Російська Церква. Та не про цю Церкву збираюсь писати. Хочу висловити деякі думки про нашу Католицьку. А на цьому полі теж сумні явища, може, прикріші чим у Православній, бо у ній від організації доходить до дисорганізації, — майже до хаосу.

Коли шукати причин цього прикрого явища, то не можна не бачити їх у непередуманому єкуменічному русі. Відомий запал ватиканських прелатів до "навертання Руси-Росії". З часом заступлено це гасло гаслом "з'єднання Церков". Наївні ватиканські бонзи з'їжджаються з москалями по всяких Загорських — несвідомі того, що російська Церква була завжди підсобним підприємством державної влади, а державна російська влада ніколи не допустить до того, щоб Рим мав хоч найтонші нитки з Церквою Росії. Єкуменічні задуми деяких кругів українських католиків знайшли вияв у ідеї львівського митрополита Йосипа Сліпого. Він, повернувши в 1962 році з советської в'язниці до Риму, став пропагувати ідею "Києво-галицького Патріархату України і всієї Руси".

Кардинал Йосиф Сліпий знав у якому стані знаходиться українська Православна Церква, як вона цілковито у кігтях Москви, вповні зрусифікована. Його задум був витягнути Україну з обіймів російського Сходу, приєднавши цю Церкву до Заходу. Свідомий ставлення українського люду до того Заходу, який у минулому репрезентували польські єзуїти та кінечністю вчинити Церкву якнайбільш автономною у рамках Вселенської, кардинал Сліпий мріяв здійснити свій задум у формі Київського Патріархату. Ніколи не було з'ясовано точно, який мав би бути стосунок цього Патріархату до Патріярха Риму, мабуть, тільки номінальне першенство ранги і повна незалежність у всьому. А мета — повний розбрат з Московією.

Наші католики уважали таку розв'язку релігійного з'єднання ідеальною. Чому? Ці задуми нуртували перед розпадом СРСР. З'єдинена Церква була б сильним важілем у досягненні політичного об'єднання на шляху до повного унезалежнення України від російського Сходу. Задум з'єднання виглядав здійсненим, бо католики вірили, що українці православні вже переконались цілком, що російське православ'я було передусім знаряддям русифікації і духовного підкорення України Росії. Через своє з'єднання українська Церква обернулась би лицем до Заходу, що у великій мірі допомогло б Україні визволитись релігійно, духово і політично.

На жаль, подвижники ідеї Києво-Галицького Патріярхату не врахували одне: серед православних українців католицизм ідентифікується з польонізацією, єзуї-

тами, а це — червона плахта. Історія повна таких злочинних учинків, як дії польської шляхти і духовенства в Україні.

Правда, історія пливе, кривди забуваються, наростають нові стосунки між віруваннями і народами. І головне: в Галичині люд Божий не тільки встоявся проти польонізації і латинізації, а народ загартувався в боротьбі з польщиною, греко-католицька Церква стала у перших лавах боротьби за українську суверенність.

У результаті тієї боротьби саме Галичина стала Піємонтим українства і націоналізму. А що сталося на Сході під спільним знам'ям з російським православ'ям? Загубилась українська душа. Українське Православ'я пішло з Києва у Росію, але від часів Петра I-го залило Україну вже православ'ям св. Синоду — царського органу царств'я і російського держимордства. Тож може краще врешті зрозуміти, що нинішнє православ'я, панівне на більшості території України — це чуже вірування. І УАПЦ має велике завдання зробити його знову українським (і сучасним).

Пишу це тільки для того, щоб звернути увагу на факт, що православ'я, яким налита душа переважного східного українця, це не та "рідна віра" України, якою вона була до 1686 року!

Та як би там не було з тією негативною настановою нашого православного світу до католицьких єкуменічних заходів, оправдана вона нині, чи ні, — це дійсність, з якою треба рахуватись і не розчинювати заходи, які заздалегідь приречені на невдачу, а то й поглиблюють прірву між нашим Заходом і Сходом.

А ця дійсність ще диктує, що минули часи, коли наші владики могли з'їхатись у якомусь Бересті і заключити понад голови вірних якусь більш "модерну" унію. Коли мріяти про релігійну єдність нашого народу, то єдиний шлях до неї — це підготовка до того народних мас, а не те, що затівають, напр., деякі подвижники ідеї Києво-галицького (католицького) Патріярхату в Інституті ім. Митрополита Шептицького в Оттаві, де владики й експерти "Сходу" і "Заходу" радять як довести до з'єднання, погодивши деякі теологічні принципи. Це просто забава в конфронтації з дійсністю.

А дійсність така, що мрії митрополита Сліпого угроблені. Колись думалось, що коли католики Галичини дістануть волю, вони всі повернуться до католицької Церкви. А виявилось, що десь третина залишилась при православ'ї, а деяка кількість навіть у юрисдикції московського Патріярха.

Аргументи про "українську Церкву, незалежну вповні від польського Папи", полонили деяку кількість вірних. Спричинились до цього стану теж настанови деяких кругів наших націоналістів, які вважають, що Церква має бути організацією на послугах політики. А незалежну церкву легше контролювати, чим цю католицьку, головню у підборі кандидатів на послугах світських чинників влади.

В Галичині помітний удар між колами, які назву "папістами", і прихильниками ідеї незалежної Української Церкви — ні православної, ні католицької. Першу частину очолює настановлений Папою наслідник на Львівському митрополитому престолі — кардинал Любачівський, а другу — владика Стернюк, який виступає як митрополит теж. Його мав би настановити митрополитом кардинал Йосиф Сліпий. На цю саму слабкість Української Католицької Церкви, як наслідок руху за Києво-галицький Патріархат показує теж ситуація у Торонті, де діють два ординарії-владики, як у Львові два митрополити. Мимо того, що кардинал Любачівський є законно виразно настановлений як Верховний архієпископ Львова, його там патріархальні кола величають патріархом "Києва і т.д.", якого місце у Києві, а не у Львові, де правління Церквою мало б бути під владикою Стернюком. Словом — хаос! А результат — похід католицької Церкви по похилій додолу.

Усе це прикре. Українська Церква в Галичині була до 1939 року сильною, а її силу і вагу добачу в тому, що вона зуміла свою обрядову (візантійську) окремистість у виявах Богослуження (обрядів) погодити із сучасністю. Не може існувати надто глибока прірва між секулярною культурою народу, а проявами її культурних традицій у обрядах. Під впливом західних течій, форми богослужень модернізувались. Під впливом кличів про повернення до "древніх традицій" в екуменістичному поході зачалось у нашій католицькій Церкві (під кличем її "східності" повертання до практик Православної церкви, з метою наблизити з'єдинення. А що в Православній Церкві (не Автокефальній) заносить сильно російським Сходом, то Українська Греко-католицька Церква стала затрачувати свою ідентичність, якою вона жила і процвітала в Галичині.

А народ у Галичині, бачучи що в нинішній католицькій Церкві все так, як у православній — зробив висновок: коли в обох Церквах усе "таке саме" — крім того, що в одній "споминається" "польського Папу", а в другій — свого Патріарха, — то чому не бути православним? Католицизм не втримається в Україні, коли вповні затратить свою ідентичність. Крапка.

Тут накидається питання "східності" УГКЦ Церкви. Чи чував хтось у Галичині до 1939 року, що наша католицька Церква будьто би "Східна"? Як православні не звуть свою Церкву "Східною", так і галицькі католики не звали своєї Церкви ні Східною, ні Західною, а різною від латинської, тому, що обряд у ній інакший — візантійський. Це Рим видумав для УГКЦ концепт "східності". В нинішньому розумінні східною є московська Церква, бо так розуміє світ термін "Схід". З прицілом на "навернення" Росії у Ватикані сконструйовано "Кодекс Східних Церков", мовляв, тільки з'єднайтесь із Римом, а ваша Церква буде вповні незалежна. Той штучний Кодекс "Східних Церков" причепив для прикраси того "Сходу" залишки пов'язаних із Римом недобитків християнства в арабському світі на Близькому Сході (маронітів, макалябарців і других), щоб надати цьому більшої поваги. Та в'язати Церкви таких різних культур, як араби з українцями — це глум над нашою Церквою. Коли ж вживаючи нинішні концепти пов'язувати Ливан, Сирію чи острів Цейлон із Україною, а Ватикан так працює

над "любовними стосунками" з коханою Росією, то звати нашу УГКЦ в Галичині "східною" повинно бути образою для свідомого українця. Всі ці явища на терені Церкви дуже прикрі і повинні спирчинитися до задуми, бо церковне життя чи не основне звено культурного буття.

Все, що твориться нині на терені Української Католицької Церкви під знаком екуменізму і релігійної єдності народу веде видимо в обійми "матушки", бо це напрям на схід, а реальний "Схід" нині — це Росія! А принаймні наші західні земляки — галичани і волиняни — хочуть бути частиною Заходу.

Напрямок — Схід чи Захід має особливо життєве значення для українців на поселеннях. Не можна ізолювати себе від культурних впливів. А в Церквах Заходу — католицьких, протестантських та інших бачимо дух модернізації форм Богочестя. Пристосування цих форм (обрядів) до духа часу, епохи радіо, телебачення та інших модерних засобів взаємин між людьми. У нашій католицькій Церкві натомість помічається дух — "давай назад!" У цій Церкві в Галичині було багато змодернізовано. Але в останніх роках пролунав клич "Завертати до обрядів середньовіччя". І тут конфлікт: що більш життєве і кінцеве — традиції чи життєва дійсність і кінцевість? Результат збереження традиції: богослуження видовжуються, а присутність вірних — корчить. В церкві перевага сивих голов... А доріст? Сливе відсутній. Це сумне явище і прикро дивитися на напрям в долину по похилій. А за все це звинувачую політизацію церковного життя у нашій католицькій Церкві. Захитано авторитет. Мовляв, авторитет Риму "чужий". Папа — поляк, а католицька Церква під цим Папою. Плещуть, що наступним Папою стане мурич — про такого мова у Римі.

Авторитет — це основа. "Ти є Петро..." Авторитетом був для нашої католицької Церкви митрополит Шептицький. Був свій авторитет і Рим не вистривав. Авторитет корисно все ж таки мати. Інакше — в одній Церкві "незалежні" владики, а то й по кілька патріархів... Ці останні завваги тільки мимоходом. Я хотів з'ясувати лише жалюгідні умови у нашій католицькій Церкві в цей момент, що з точки бачення ваги культурних вартостей — явище сумне. ■

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських
— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel.	368-4235
St. Lawrence Mkt.	366-7259
483 Bloor St. W.	922-5875
2199 Bloor St. W.	769-5020
M-C Dairy, 212 Mavety	766-6711

М. Т. КАТЕРНОГА

МОНУМЕНТАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ВАСИЛЯ ТОМАШЕВСЬКОГО

Нині ім'я Василя Григоровича Томашевського, якому 1993 року виповнилося вісімдесят, широко відоме культурній громадськості Канади, зокрема українській діаспорі, як людини широкого кола знань і захоплень, діяльного учасника архітектурно-художнього і громадського життя. Яскраво проростає воно в останні роки і на рідній українській землі.

"Не дати згаснути традиціям, не дати розтектися, розчинитися в плинні сучасності", — каже Василь Томашевський. І він це робить, добре розуміючи, що традиції нерозривно пов'язані з еволюцією людини і суспільства в цілому і що не слід забувати: недавнє минуле не менш цінне, ніж історія. Саме любов до народних традицій в широкому розумінні та високий професіоналізм В. Г. Томашевського дали змогу створити новітні регіональні структури мистецької цінності. По-новому зазвучали в архітектурній практиці художні образи навчальних закладів, експозиційних споруд, офісів, сакральної архітектури, аеропортів і багатьох інших будівель.

Тернистою була стежка Василя Томашевського в світ великого монументального мистецтва. Розпочиналась вона біля вузької річечки тихого поліського села Чайківки Радомишльського району на Житомирщині. Мабуть, саме цей природний дивосвіт викликав у нього захоплення і породив почуття естетичної втіхи на все життя. І чим глибше пізнавав юнак таємниці поліської природи і буття поліщуків, тим більше розкривав їх суть, і тим впливовіше формувалася його художня особистість, яскравіше загорався вогник творення. А поруч горе і злигодні... "В моєму житті мені ще ніколи нічого з неба не впало. Я все мушу добувати своєю головою і мозолями."

Восени 1933 року, успішно склавши іспити з рисунку, живопису, композиції та математики, вступив на архітектурний факультет Київського художнього інституту (нині Української Академії Мистецтва). Швидко спливали роки студентського навчання у прославлених професорів (архітекторів, художників, інженерів — В. Г. Заболотного, В. Г. Кричевського, Ф. С. Красицького, В. Ф. Цімермана, Ю. Д. Соколова, О. О. Піковського, М. О. Даміловського та інших). Та, щойно прийнявши від них похвальні поздоровлення з присудженням звання архітектора-художника, одержав виклик до військового для проходження військової служби на західному кордоні Союзу.

Далі драматичне криваве марево війни — бої, поразки, оточення, жорстокі, голодні табори військово-полонених. "Восени 1941 р. я з голоду опух і вже на ноги не піднімався, лежав як колода." На щастя піднявся, вижив, але в рідні краї повернутись не довелося. Вимушене перебування в фашистському полоні тягло за собою в ті роки в кращому випадку табори на рідній

землі... Довелось талановитому майстру з болем у серці шукати домівку в іншій країні. По щоденній праці — студіював скульптуру на вечірніх факультетах Королівської академії у Брюсселі та Академії мистецтв у Мадриді.

З багажем, здобутим у трьох вищих закладах Європи, Василь Григорович прибув на американський материк, в Оттаву, гостинну Канаду, якій він і присвятив свою благородну працю, думаючи про вдячних їй земляків своїх.

Він розпочав творчий шлях з мистецтва, найбільш необхідного людям, — архітектури, що поєднує в собі всі пластичні та декоративні мистецтва. Виникло багато творчих питань. Не хотілось проєктувати будинки знеособлені, які безслідно губляться в історії навіть при великій цінності. Необхідно створювати такі, що будуть міцно пов'язані з середовищем, народом, традиціями. Він розумів також, що в сучасній українській архітектурі ведуться пошуки нових форм, застосування можливостей науки і будівельної техніки, ефективних конструкцій та нових матеріалів.

В українській діаспорі знають про цей об'єктивно-закономірний процес і далекі від думки, що національні відмінності українського народного зодчества слід шукати лише в сукупності стародавніх форм і ознак. Адже все нове виростає із створеного в попередні віки, дає життя традиціям і базується на більш загальних факторах — конкретно-історичних, природно-географічних умовах і економічних відносинах, рівні розвитку техніки і культури, побуту нації, будівельних і художніх традиціях, панівних естетичних поглядах. Ці та інші фактори і сприяли виявленню в українській архітектурі таких загальних ознак, як простота об'ємної побудови, гармонійно-виразні співвідношення великих і малих форм будівлі, поєднання площин білих стін з яскравими кольоровими елементами, стильова цільність усіх елементів будівлі, мальовниче поєднання споруд з природним середовищем та інші.

Саме глибоке розуміння В. Г. Томашевським суспільних інтересів другої вітчизни і естетичних концепцій українського зодчества, цілісне розуміння архітектурної форми стали тими вихідними категоріями, що принесли йому професійне визнання вже по завершенні перших споруд у 50-их роках. Ними стали гімназія в Голі та Римо-католицька духовна семінарія в Монтреалі, Квебек. Будівництво і внутрішнє оздоблення останньої завершено в 1958 році. За професійним виконанням цієї монументальної споруди і художнім втіленням народних традицій будівля семінарії, на нашу думку, може бути віднесена до пам'яток архітектури і заслуговує на окреме дослідження.

Ніби чарівний самоцвіт проріс на канадській землі і заискрився величними граннями численних вікон—

рушників, які органно затремтіли на білому тлі високих семінарських стін. А над вікнами барвистим вінчалним вінком засяяли по всьому периметру споруди ромбоподібної розетки. Всі архітектурні елементи будови знайшли пропорційне людині витончене вирішення і артистично нівелюють її несиметричну побудову, зумовлену функціональним призначенням різних за розмірами приміщень (просторе фойє, церква, аудиторія-кляси, бібліотека, музей, майстерні, адміністрація, професорська, гуртожиток тощо).

Нейтралізуючим композиційним і кульмінаційним елементом будови є внутрішня церква семінарії — пам'ять історичних та художніх традицій, надхненний знак національного самоусвідомлення. Її монументально-пластичні об'єми велично підносяться над спокійною горизонталлю стін.

Удача автора — безсумнівна. Будова дістала багате силуетне завершення, в якому бачимо оригінальний перегук із золотими банями українського народного зодчества. Вони ніби пливають у далекій заокеанській блакиті загальнолюдського небозводу. Приваблива будівля Католицької семінарії в Монреалі впадає у вічі. Канадці вбачають у її обрисах щось близьке їхньому світосприйманню архітектури божественної готіки. Українці пов'язують їх з глибинним корінням народної творчості та пошуками українського архітектурного стилю.

Вражає будівля і вишуканою професійною майстерністю і, поза сумнівом, підтвердила появу нової особистості в царині найскладнішого пластичного мистецтва — зодчества.

Роками виношував Василь Григорович заповітну думку про будівництво в столиці Канади величного храму спілкування і духовної єдності української діаспори. Він добре розумів усю складність цієї проблеми. В. Г. Томашевський все глибше занурювався в культуру минулого, розробляв проєкт парафіяльного центру Української православної громади Успення Пресвятої Богородиці. Працював поза державною службою, безкоштовно. Розробив проєкт з усіма робочими кресленнями та малюнками і подарував його громаді.

І здійнялась до неба висока душа світлого храму. І є в ньому все, що довелось побачити сірійському мандрівнику архідиякону Павлові Алепському в козацьких церквах середини XVII століття: "...спорудили соборні церкви, створили благоліпні ікони, чесні і божественні іконостаси та хоругви..." Бачимо в оттавському храмі неабияке творче надхнення автора, напружений пошук нових виразних художніх засобів, зумовлених реальністю, що розширювала зміст і форми будови як Центру Української православної громади. Вона включає залу засідань, театр, бібліотеку, кляси для української недільної школи, ідальною для обідів і бенкетів та інші допоміжні приміщення.

Храм Успення Пресвятої Богородиці розташований на другому поверсі, ближче до блакиті неба. А високий перший поверх з приміщеннями Центру громади та монументальними сходами став міцним стилобатом Храму і просторою платформою для процесій. Переступивши поріг рідного Храму, потрапляємо в царство "порядку і світу" (за словами Аристо-

теля, двох принципів внутрішньої краси). І ще захоплює урочиста височінь Храму і чарівна барвистість прозорих вітражів.

У процесі будівництва комплексу, вирішення інших проблем реалізації проєкту до творчої роботи приєднався архітектор-художник Ю. Кодак.

Хвилювало В. Г. Томашевського і питання художнього збагачення церковно-релігійних актів та процесів. І тут йому знову ж стали у пригоді здобутки українських ремесел, шедеври народного зодчества, різьбярства, килимарства, що донесли нам красу і силу таланту безіменних мистців. Ловить Василь Григорович думками красу минулого і розробляє свої зразки декоративно-сюжетних металевих та інших хоругов, насичених поетичними асоціаціями козацьких походів часів національно-визвольної війни українського народу. Перевівши малюнки в цінні матеріяли, дарує всі чотири хоругви церкви.

Яскравим переосмисленням перлин народної творчості відзначається проєкт В. Томашевського Української греко-католицької церкви в Монреалі та інтер'єр великої римо-католицької Каплиці св. Вінсентія в Оттаві. Центрична об'ємно-просторова композиція церкви вирішена розвиненими пластичними формами, співзвучними церковній архітектурі західних районів України. Багатоплатьове осмислення художньої спадщини та сучасних суспільних явищ дали авторів змогу створити нові виразні цінності. На жаль, ґрунтовно опрацьована композиція церкви не знайшла задуманого втілення — замовники збідніли.

Працюючи переважно як архітектор, В. Г. Томашевський ніколи не залишався байдужим до монументального образотворчого мистецтва. Багата і змістовна мова його творів базується на високих естетичних ідеалах синтезу мистецтв — цілісній гармонії художнього образу. Органічно ці проблемні завдання вирішені й виконані в інтер'єрі Каплиці св. Вінсентія в Оттаві, що свідчить про прагнення автора до філософського осмислення зв'язку народних ремесел, фольклору і власного творчого задуму. До складу архітектурно-скульптурних елементів інтер'єра, естетичні форми яких досконало розробив автор, входили вітвар, фігурні барельєфи для Христової дороги, декоративно-кольорові вітражі. Вітвар виконано з дерева — берест полірований, хрест — бронзовий з позолотою і сріблом, престол — італійський мармур, дарохранительниця і підсвічники — бронзові з позолотою, бар'єр для причащення — полірований берест. Можна уявити, який піднесений настрій викликають всі основні пластичні елементи інтер'єра та як вони гармонують із золотом і сріблом хреста і пишними поліхромними вітражами.

Визначальну гуманізуючу і композиційну роль у формуванні простору головного приміщення виконують мистецьки задумані змістовно-тематичні скульптурні барельєфи Христової дороги. Розміщені на деякій віддалі від площини стін, вони сприймаються повнооб'ємною скульптурою, оповитою ніжним серпанком повітря. Блакитно-смагдові кольори вітражів та фактура скульптур вдало доповнюють цілісне враження від задуманого автором художнього образу інтер'єра.

Архітектор, художник, скульптор і музикант в одній особі зумів створити функціональний і в той же час естетично насичений простір, який вводить у стан інтимно-духовної неспоспільності дії, підкреслює історичну віддаленість часу.

Незабаром вже добре відомого зодчого запрошують на посаду архітектора у Федеральне Міністерство громадських робіт в Оттаві. Приймаючи в Канаді групу українських архітекторів, міністер Роберт Вінтерс з гордістю повідомив, що колишній випускник архітектурного факультету Київського художнього інституту не лише працює за своїм фахом в Міністерстві, а одночасно запрошується на консультації до внутрішньої перебудови резиденції Генерального Губернатора Канади.

Приступаючи до формотворчої діяльності в Міністерстві громадських робіт, володіючи значним історичним арсеналом архітектурних форм і композиційних прийомів, В. Г. Томашевський переконаний, що для того, щоб творити нове, його потрібно знати. Ознайомившись з технологією головних громадських споруд та найновішими виробами будівельних фірм, Василь Григорович розгортає велику творчу діяльність у духовному формуванні столиці Канади. Проектує і споруджує величний будинок, який став галерією для пересувних виставок. У ній багато світла, повітря, гармонії розумного простору і вільного руху. А зовні — властива народному зодчеству простота композиційної побудови, ошатна монументальність і містобудівельна значимість сучасної споруди.

Є у споруді Canada House і бетон, і скло, та немає стереотипу і штампу. Це твір Томашевського, позбавлений модного формалістичного спрямування та нігілістичного заперечення духовних цінностей минулого. Майже цілий квартал у центрі красуні Оттави охопив Canada House, гармонійно вписавшись в існуюче навколишнє середовище. Оглядаючи завершену будову, Міністер громадських робіт пан Роберт Вінтерс, звертаючись до Василя Томашевського, в захопленні мовив: "Ти потрапив у камені оживити куб простими і елегантними формами будівельної штуки."

Архітектурно-мистецькі твори не можуть не залишити по собі багатогранних слідів активної діяльності. Діяльності культурної і духовної... Василь Григорович добре знав, що "мова художня і мова духовна — два крила, на яких тримається мистецтво". І творив. Творив безкорисливо, не прагнучи збагатитися матеріально. І появлялись нові проекти на папері та будови на землі: гуртожитки для студентів, школи, поштакти, будинки лісників у національних парках, установи поліцейської адміністрації, митниці на кордонах, меморіальні та сакральні будівлі.

Довелось мистцеві виконувати проекти будов і в дусі ультрамодерної інтерпретації. В цьому стилі був представлений проектний матеріал зовнішньої і внутрішньої архітектури римо-католицького костюла св. Івана Хрестителя в Оттаві. Ознайомившись з кресленнями фасадів та малюнками інтер'єрів, настоятель парафії з піднесенням сказав: "Я радий, що знайшов собі такого доброго партнера по духу. Ти мене зрозумів більше, ніж треба." Та знову смуток на душі. Розпочату

будову вимушено припинили з огляду на водні джерела в ґрунті. Будемо надіятись що воду відведуть...

А за ним ще двадцять років напруженої праці в Міністерстві транспорту. При всій повазі мистця до культурних надбань минулого, сучасні архітектурні висловлювання стали природними у його творчості. У них і відкриваються його національні традиції в реальному архітектурно-мистецькому світі.

І справді, за ознаками логічної доцільності і естетичної краси у шістьох великих містах Канади численних пасажирів зустрічають новітні, технологічно зручні і комфортабельні аеропорти, створені вдумливою мистецько-технічною працею нашого невтомного земляка. За барвистістю оздоблення новими будівельними матеріалами особливо виділяються аеропорти у Норт-Бей (1968 р., Онтаріо), Сідней (1971 р., Нова Шотландія), Лейкхед, Онтаріо і Террас, Британська Колумбія.

Поглибленої образності вимагала творча робота по добудові, перебудові внутрішнього простору та вирішенню загального архітектурного опорядження головних приміщень відомих інтернаціональних аеропортів "Апландс" в Оттаві та "Дорваль" у Монреалі.

Знаємо В. Томашевського і як вдумливого мистецтвознавця. Його оригінальні спогади про ушлявленого українського диригента відомої всьому світу заслуженої хорової капели "Думка" — прекрасну сердечну людину Нестора Городовенка — є поки що єдиною ластівкою на обрії пісенно-хорового неба України.

Не забув убілений сивиною талановитий учень і про свого посланого Україні Богом вчителя Василя Григоровича Кричевського — визначного діяча українського мистецтва, основоположника українського архітектурного стилю.*

Щемливе серце Василя Томашевського не полишило без уваги інші досягнення української культури. Особливо небайдужий він до музично-пісенного мистецтва. Слухаючи арію Андрія з опери "Запорожець за Дунаєм" у прекрасному супроводі Української капели бандуристів, він був здивований довільним втручанням в авторський оригінал: "В мій музичний бібліотеці повна партитура цієї опери, і Арія Андрія в оригіналі зветься "Молитва", та й в ній не все по С. Гулаку-Артемовському. Хто це робить і чому?" — запитує він у листі до автора статті. До плеяди геніїв нашої духовної музики відносить архітектор-художник і Дмитра Бортнянського, якого дуже високо цінував Людвіг ван Бетховен. Найкращим сучасним хором (1992) у світі вважає Київський хоровий ансамбль під керівництвом талановитого диригента Віктора Іконника.

Як бачимо, Василь Григорович Томашевський людина великого заряду творчої енергії, завжди готовий творити добро, приносити користь людям. "Всі дорожчі зерна, що дала мені в торбу наша улюблена Альма-Матір, — я посіяв на далекій заокеанській землі. Все посіяв — нічого не пропало. Майже все зійшло

* Василь Томашевський. "Нові Дні", квітень-гравень 1994 р.
Василь Григорович Кричевський.

і виросло. Тихесенько в душі оплакую, що не судилося засіяти хоч невеликий лан на "Нашій, не своїй землі".

...Влітку 1994 р. в стінах Альма-Матір В. Томашевського (колишнього Київського художнього інституту, тепер Української Академії Мистецтва) була упорядкована виставка деяких креслень та фоторепродукцій з вагомого творчого доробка свого випускника 1940 р. З великою прихильністю поставився до творчості обдарованого мистця професорсько-викладацький колектив УАМ і обрав Василя Григоровича почесним професором Української Академії Мистецтва.

Привітаємо сердечно і ми нашого славного земляка-трудівника-творця і тихесенько подумаємо, що щось подібне може статись і на терені його другої Вітчизни.

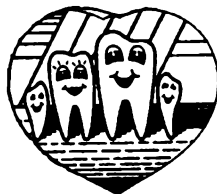
Київ, січень 1995 р.

Почесний професор Української Академії Мистецтва
М. Т. КАТЕРНОГА
252055, Київ-55
вул. Політехнічна, 31-Б, кв. 16
тел. 274-19-38

ВІДОМА ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА
д-ра ЯРОСЛАВА ШУДРАКА

Дає якісну професійну обслугову.

DR. J. SHUDRAK
AND ASSOCIATES

1555 Bloor St. W.
(на захід від вул. Dundas)
TORONTO, ONTARIO
M6P 1A5

*Приймає за телефонним
домовленням і в нагальних
випадках!*

Тел. 532-3002

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

ІНЖ. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

● Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. ● Виконує всі фази планування, будови
і перевірки більших індустріальних проектів.

Марія СВЕНЦІЦЬКА

ОЛЕКСА НОВАКІВСЬКИЙ

Мої спогади про художника Олексу Новаківського¹⁾ і декількох учнів його "школи", а саме: Івана Старчука²⁾, Михайла Мороза³⁾ і Марію Кромпець-Морачевську⁴⁾, викликані скоріше прінагідними зустрічами, як постійним, цілеспрямованим спілкуванням. В більшості випадків була я тоді ще ученицею гімназії або зразу після її закінчення. Проте, кожна подробиця, зазначена ще зовсім несформованим і недозрілим в своїх судженнях спостерігачем, спроможна збагатити якимись окремими штрихами характеристику цих творців прекрасного. Осмисленню молодечих вражень, які глибоко закарбовані в свідомості, сприяють також наші роздуми в пізнішому, дозрілому віці. Ці спогади доповнюють водночас, в якійсь мірі, біографію інших осіб, зв'язаних з вище згаданими художниками.

З творами Олексі Новаківського я познайомилася ще в шкільному віці, бо мешкаючи на території Національного Музею у Львові, відвідувала виставки, на яких мала нагоду оглядати картини Петра Холодного, Івана Труша і Олексі Новаківського. Останні особливо звертали на себе увагу своїм розмахом, темпераментом, масштабністю і експресивністю.

Весною 1936 р. взяв мене мій батько — Іларіон Свенціцький з собою до художньої майстерні О. Новаківського, що знаходилася в будинку⁵⁾ на розі вул. Міцкевича і Земляковських (тепер Новаківського), закупленому митрополитом Андреем Шептицьким для Національного Музею, з метою забезпечення для Музею постійного доходу з чиншів його мешканців. Згідно з домовленням звільнено О. Новаківського від оплати місячного чиншу, за винайм мешкання і робітні, але рівночасно, зобов'язано мистця, намалювати кожного року для Музею по дві картини. В зв'язку з тим, вибрався директор Національного Музею до Олексі Новаківського, щоби намітити відповідні твори для передачі Музеєві. Художник був у погідному настрої і показував з питомою для себе живістю образи, що висіли на стінах. Запам'яталося мені особливо зображення молодої жінки в червоній сукні, з вольовим, енергійним обличчям. В післявоєнні часи вона була загальною відома під назвою "Революціонерка", але я дотепер чую голос маестро: "Це є няня моїх дітей."

Всім було відоме тоді, наскільки був Новаківський⁵⁾ прив'язаний до своїх картин, які часто були ним дослівно вистраждані і немов частиною його самого. Тому мистець дуже неохоче з ними розставався і використовував кожну нагоду, щоби їх повернути назад в майстерню і щось поправити, або доповнити якусь деталь.

Декілька місяців пізніше після цієї зустрічі, приблизно в червні, побачила я мистця біля каси великої залі Вищого музичного Інституту ім. Лисенка на вул. Шашкевича. В цій залі мав відбутися концерт, як тоді говорили "попис" вищих і концертних класів Інституту. Маестро мене пізнав, привітався і почав з захопленням розповідати про своє мистецтво. Я дізналася тоді, що він працює над Мадонною і намагається збагатити зображення Богоматері якимись символами і алегоріями, що

ввижаються йому навіть у сні. Хоч я не була тоді відповідним слухачем, щоб сприйняти всі ці міркування і переживання художника, я все ж таки зрозуміла, наскільки він одержимий своєю творчістю.

Олекса Новаківський зробив тоді на мене враження життєрадісної, фізично сильної, вітальної і незвичайно емоційної людини, тому ніяк не можна було передбачити, що в кінці серпня його вже не буде серед нас.

Від моєї мами дізналася я про один епізод з життя О. Новаківського, який кидав світло на його стан здоров'я.

Переїхавши до Львова в 1913 р., відвідав він зі своєю дружиною Іларіона Свенціцького. Дружина художника, що походила з села Могила біля Кракова, була одягнена по сільському — в рясній довгій спідниці, закутана в мальовничі хустини. Несподівано, після обіду з курячим росолом, О. Новаківський дістав приступ з гострими внутрішніми болями, що дуже збентежило господарів.

Лікар Гогульський з Кракова порушує також це питання в своїх спогадах про О. Новаківського, з яким познайомився в Краківському загальному шпиталі під час нічного дежурства. Тут О. Новаківський знаходився в зв'язку зі своїми шлунковими недомоганнями. Лікар запитав про самопочуття нашого мистця, але пацієнт, замість розповідати про свою хворобу, почав з великим захопленням говорити про мистецтво і свої творчі пляни, так що дуже зацікавив дежурного терапевта, не тільки своєю особою, але також мистецтвом, яке пізніше стало для лікаря розрадою в хвилинали професійних розчарувань. З того часу почалися не лише знайомство, але навіть приязнь між родинами О. Новаківського і Гогульського. Спогади про О. Новаківського, написані лікарем Гогульським, що був зв'язаний з українським середовищем завдяки дружині, яка була дочкою директора митрополичих лісів в Карпатах — Северина Голубовського, а також листи О. Новаківського, адресовані Гогульському як другові, свідчать про це. Посередництвом родини Гогульських завдячує також, в якійсь мірі, мистець, що мріяв про покровителя-мецената і працю для рідного народу, знайомство з Галицьким митрополитом Андреем Шептицьким і зв'язаний з цією важливою і вирішальною для нього життєвою подією, переїзд до Львова.

Перебуваючи в липні 1970 р. у Кракові, я познайомилася з родиною лікаря Гогульського (з сином і його дружиною), з дозволу яких, на письмове прохання моєї сестри Віри Свенціцької, я могла прочитати спомини лікаря про Олексу Новаківського і деякі листи нашого художника до лікаря. Крім цього, я побачила картини самого О. Новаківського, що висіли в двох кімнатах в ідеальному стані збереження. Це були твори краківського періоду. Звернув на себе увагу незвичайно поетичний портрет дружини лікаря Гогульського. Інша частина робіт пензля О. Новаківського, була власністю дружини і дочки лікаря, що проживали в Чехословаччині.

Я мала можливість написати про деякі факти з життя Олекси Новаківського і немов поспілкуватися з самим мистцем і його неповторною, бурхливою творчістю, завдяки моєму перебуванню в Кракові і знайомству з родиною Гогульських.

ВІДСИЛАЧІ:

- 1) Олекса Новаківський (14.III.1872 – 29.VIII.1935).

- 2) Іван Старчук (11.V.1894 – 12.XI.1950).

- 3) Михайло Мороз (7.VII.1904 – 27.IX.1992).

- 4) Марія Кромпець–Морачевська (1897–1960).

- 5) В цьому будинку, на якому прибіта меморіяльна дошка з портретним зображенням О. Новаківського роботи скульптора Емануїла Миська, знаходиться тепер "Музей Новаківського" — філіял "Національного Музею у Львові". Тут експонуються твори самого маестро, а також учнів його "школи".

ЗАКЛИК

Української Вільної Академії Наук у США

Дорогі Приятелі і Добродії!

17 грудня 1993 року сповнилося 85 років життя найвидатнішого сучасного славіста, мовознавця, літературного критика, почесного Президента УВАН у США, академіка Юрія Володимировича Шевельова.

6 травня 1994 року відбулася наукова конференція, присвячена цій ювілейній даті. Конференція була влаштована Інститутом Колумбійського університету ім. Гаррімана спільно з Українським Науковим Інститутом Гарвардського університету та Українською Вільною Академією Наук у США. В ході конференції було висловлено побажання, щоб для тривкого вшанування наукових осягів Ювіляра заснувати Постійний фонд ім. професора Юрія Шевельова для належного збереження і утримання Бібліотеки ім. В. Міяковського й архіву ім. Д. Антоновича УВАН у США. Це побажання було обговорено і одностайно одобрено на поширеному засіданні Президії Управи УВАН у США 24 вересня 1994 р. Керівником Постійного фонду ім. проф. Юрія Шевельова обрано інж. Оксану Соловей.

При УВАН у США діє центр наукової документації — Бібліотека ім. В. Міяковського, яка за 45 років придбала близько 65,000 книжок і періодичних видань та Архів ім. Д. Антоновича, що нараховує понад 400 популярних архівів, де знаходяться сотні тисяч документів з історії України. Частиною загального архіву є Архів В. Винниченка, який зберігається в Колумбійському університеті. Він містить друковані і рукописні матеріали до історії України ХХ ст.

Щоб розгорнути і завершити цю працю, потрібні чималі фінансові засоби. Ці засоби можемо одержати тільки від жертводавців патріотичної української громади та інших установ у західному світі. Тому й звертаємось до Вас з проханням допомогти нам своїми пожертвами. Українська Вільна Академія Наук у США користується правом пільг (Tax exempt), тому жертводавці на наукову діяльність УВАН можуть свої пожертви відраховувати від податкових сум.

Чеки та грошові перекази (Money order) просимо випускати на: The Ukrainian Academy (Fund Prof. G. Shevelov). Висилати просимо на адресу:

The Ukrainian Academy
of Arts and Sciences in the US Inc.
206 West 100th Street New York, N. Y. 10025

За Управу УВАН у США:
д-р Василь Омельченко — Діючий Президент,
інж. Оксана Соловей — Голова Постійного фонду
ім. проф. Юрія Шевельова

"ХОЧУ, ЩОБ ЛЮДИ СМІЯЛИСЯ..."

"Після виступів цієї жінки мені нема чого робить на сцені."

(Із закулісного монологу Андрія Миколайчука.) "Вивих-92"

У шестирічному віці Ганнуся Лев дебютувала на кінознімальному майданчику в когорті таких знаменитостей колишнього радянського кіно, як Жаків, Гринько. Це був фільм режисера Кирика "Сталева обручка". Але трохи пізніше сувора матуся заборонила дівчинці навіть згадувати про кіно: хотіла, щоб її дочка за традицією поступово входила у доросле життя: дитячий садок, успішне навчання у школі, а потім — у вузі... І лише після отих конкретних підготовчих етапів мав статися "вихід" з-під материнської опіки у світ широкий і водночас жорстокий... Так воно в принципі й сталося. Усе, чого досягнула Ганна Лев у своєму житті, все самотужки. Це і безліч ролей у кіно, і щоденна праця у молодіжному театрі на Прорізній, і спів в опереті, яку, як зізналася сама актриса, просто не любила й не любить дотепер. І ось уже кілька останніх років, як свої, так і зарубіжні меломани мали змогу бачити Ганну Лев на сцені в новому для неї амплуа — вона виконує власні пісні. Пісні, пройняті смутком, жалем, болем за сьогоднішній жебрацький стан нашої України, виконавиця співає про страдницьку долю матері-українки, жінки-українки на порозі XXI сторіччя. Отже, пропонуємо розмову нашого кореспондента з Ганною Лев про її пісню, своєрідне новаторство в українській естраді.

*Ганна Лев.
Фото Валерія Бєліка.*

— Пісні почала писати, коли навчалася у четвертій класі, — розповідає співачка. — Спочатку це були такі собі аранжування на слова Франсуа Війона, потім Олександра Олеса. А вірші складати не вміла і до того ж не намагалася. Між іншим, дуже пишаюся ось таким своїм невмінням.

— Вірші не вміли писати, а пісні все ж виконуєте... власні?

— Це твори дивного походження. Під час чорнобильських концертів 1986 року їздила у Поліське, Бородянку. Отоді майже щоночі під час сну у моєму мозку почали відтворюватися різноманітні картини жахів. Прокидаючись, я одразу ж занотовувала свої "сни". Що запам'яталося, то складалося і виходила потім пісня. Таких власних пісень у мене не так вже й багато, але то всі мої діти, яких я маю будь-що донести до людей.

— Визначення Вашого жанру — це набір слів, якими намагаєтесь приголомшити і таким чином привернути до себе увагу слухачів, чи в його назву вкладається щось інше?

— Мою творчість не можна назвати якимось окремим оригінальним жанром: роблю те, що всі співаки роблять. Проте, коли стосується окремого визначення, то маю сказати, що це ліричний психоделічно-шизофренічний панк — самостійний жанр.

— Розшифруйте, будь ласка.

— Панк самостійний, бо працюю сама по собі; ліричний — пісні дійсно ліричні, від серця, всі про любов земну; щодо психоделічно-шизофренічного, то вважаю, що це, по-перше — відтінок моїх пісень, а по-друге — те, що одразу збиває серйозне сприйняття того, про що, власне, співаю.

— А навіщо це Вам, адже пісні справді серйозні і де в чому навіть навіюють неминучність трагізму?

— Іноді мене дуже серйозно сприймають. А я хочу, щоб люди у своїй більшості сміялися, ну, а потім уже плакали, очищалися духовно...

— Яка публіка Вам подобається?

— Люблю всяку, бо співаю для дітей, дідів, бабів, рокерів, панків, попсовиків, фанів... І мені цікава їхня реакція. А так кожен слухач сприймає почуте й побачене по-своєму.

— Будь ласка, кілька слів про Ваші прості і в той же час необхідні під час виступів атрибути, музичний супровід.

— Для виступів на сцені шукала головний убір, який символізував би Україну. І зупинилася на віночку — суто українському вбранні. Щоправда, мій віночок, самотужки зроблений із пластмасових іграшок, трошки дуркуватий, такий собі урбаністичний, хімічний. Тобто він символізує шлях України від квітів до пластмаси.

Індійські дзвіночки. Жартуючи, кажу, що це в мене кайдани брязкають. Але якщо серйозно, то ними додається медитативність, якась така ритуальність, шаманність. На мій погляд, щось у них чарівне. До

речі, я взагалі люблю легкий дзвін і тому колекціоную всілякі дзвіночки.

Є у мене ще синє яйце—"маракасик". Його мені подарував лідер групи "ДДТ" Юрко Шевчук. Із цим атрибутом я співаю "Гімн шароварам".

Використовуючи у своїх виступах деякі дитячі іграшки, як—от, приміром, той же віночок, або дитячий бубон, я через ці атрибути ніби звертаюсь до теми дитинства. Скажімо, за допомогою тієї ж жовто—блакитної дитячої брязкітки задаю ритм при виконанні "Пісні про мутантика" — пісні примирення матері з її трагедією: у неї народився мутант, але це її дитина, і вона її сприйняла такою, якою вона вже є...

Ось такі у мене шаманські штучки. Насамперед вони дають не стільки музичне оформлення, скільки — символічне. Як актриса намагаюся себе оточити партнерами. Хоча найголовнішим для мене партнером залишається все ж таки слухач.

— А чи завжди Вам вдається встановити взаємний контакт із слухачем?

— Відверто кажучи, трапляється публіка, яку треба "пробивати", як це було, приміром, на львівському фестивалі "Вивих" у 1992 році. Уявіть собі міську площу, на якій, немов Везувій, клекотить збуджений рокерами, обкурений, сп'янілий у повному розумінні слова натовп. І ось на величезній сцені без будь—якого супроводу з'являється одна—єдина маленька жіночка. Навколо — свист, крики, ніхто нікого не чує, а їм подавай рок, метали, щоб аж земля здригалася. При такій дикунській публіці розумію: співати мені просто неможливо. Але що маю робити? І тоді вирішила заінтригувати цю публіку. Чи вдається? Почала співати пісню, що народилася у мене по дорозі на фестиваль. Називається вона "Вільний маразм у трьох оргазмах". Співаючи, у мене виникло враження, що я одна знаходжусь у порожній кімнаті — така виникла відразу тиша. Словом, це треба бачити і чути.

Я зробила чисто секс—музику, зрозуміло, без супроводу, яка йде на розспівування цих слів. У слухачів, безумовно, спочатку десь на тваринному рівні, нехай мені вибачають читачі за таке порівняння, виникає несподіваний шок, а вже потім починають кумекати: "А про що вона, власне, співає". Ага — зрозуміло. І тут же спричиняється шокова сміхотерапія, яка повинна нас рятувати від сірої одноманітної буденності.

— Чи всі Ваші твори народжуються у жахливих сновидіннях?

— Є у мене одна пісня, яку написала на замовлення дитячої редакції для телевізійної програми "Клас—юніор—бізнес". Записали її в студії, звичайно, з аранжуванням. Тому це не зовсім я, хоча щось десь трохи вгадується... В Одесі зробили до цієї пісні кліп. І ось у такому вигляді вона зайняла перше місце на конкурсі пісень про бізнес. Відверто кажучи, цієї перемоги не сприйняла. А тому довго "вмовляли" забрати перший приз — відеомagnetофон. Та все ж після шаленого "тиску" вдалося піти на компроміс...

— Відеомagnetофон — це добре. А де Ви ще демонстрували свій творчий доробок?

— Мені вдалося стати лавреатом акторської пісні імені Андрія Миронова у Москві, а також лавреатом

Міжнародного фестивалю "Баби—дури", що проходив у Петербурзі. Зокрема у Пітері це був своєрідний збір жінок, які не бояться бути "дурами" — такий наш імідж на сцені. Там виступали клоунеси, дивні танцівниці, фокусниці, співачки з Фінляндії, Франції, навіть якась родичка Чарлі Чапліна.

Треба сказати, що мене на цей фестиваль як саму "дурну бабу" з України разом з жіночою групою "Жарт" запросив Слава Полунін з "Лицедіїв". У Пітері у своєму жанрі виявилася "одинокую". Хоча, нічого нового не винайшла, оскільки у моєму жанрі все ж присутня фільклорна основа. Тому мені здається — це найстаріший жанр.

— Пані Ганно, зважаючи на таке стрімке сходження в ліричному психоделічно—шизофренічному панк—самостійному жанрі можна зробити висновок, що Ваша перша любов — кіно, залишилася у нелюбих?

— Не зовсім так. У мене прекрасні стосунки з нашою довженківською кіностудією. Завжди відгукуюсь на пропозиції, коли навіть пропонують маленьку епізодичну роль. Якщо вона подобається мені, то прагну внести в неї, крім сценарно—режисерського, і свою часточку. Так, приміром, зараз знімаюся у детективно—пригодницькому фільмі "У пошуках мільйонерші". Перед цим брала участь у створенні кінофільму "Вперед, за скарбами гетьмана Полуботка!", який щойно вийшов на екрани України.

— Дивно, актриса і раптом вступає на навчання до Київського інституту журналістики.

— У наш непростий час у акторів багато вільного часу — немає тепер великої кількості концертів, виступів, зйомок. І кожен, як кажуть, дає сам собі раду. Особисто я вирішила, що треба підніматися на якийсь вищий ступінь, вільний життєвий час зробити періодом нагромадження додаткових знань з наступним виходом на вищий рівень. А втім, мені дуже цікаво спілкуватися з людьми інших кіл. Ось тому я, мабуть, і вступила до інституту журналістики.

— Знаю, Ви любите пісню "Червона калина"...

— ...дуже люблю. Вона мелодійна, чиста. Коли співаю її в селах, люди встають і співають разом зі мною. Насолоду, яку отримуєш від цього співу, словами не передати. Це кожен може відчувати або не відчувати індивідуально.

— Пані Ганно, чого Вам найбільше хочеться в житті. Що вас непокоїть, турбує?

— В Україні ніхто нікому, на жаль, не потрібний. Українці мають нарешті об'єднатися і зробити свою державу власними руками. Дуже хотілося б, щоб ми: і наша культура, і музика, і економіка — і все інше вийшли на міжнародний рівень і посіли у світовому рейтингу належне Україні місце.

А сьогодні найголовніше для людей — не втрачати почуття гумору: він допомагає жити веселіше, не опускати руки. А це в свою чергу допоможе нам подолати кризові явища. Нам треба обов'язково відродити чи не найбільший наш національний скарб — сміх.

Інтерв'ю вів Олег МАХОВСЬКИЙ

СКАРБНИЦЯ НАРОДНОГО НАДБАННЯ

(До 20-річчя Українсько-Канадського архіву-музею Альберти)

Як небалаганно спливає час! Те, що відбулося вчора, завтра стає надбанням історії. А події, які сталися століття тому, вже й почали призабуватися у швидкомуплині нашого сьогодення. Люди з часом почали втрачати документи і матеріали, все те народне надбання, яке створювалося далекими і недавніми нашими предками, а деякі речі почали викидати на смітник. Українські видання, одяг, речі домашнього вжитку попередніх поколінь знайшли собі притулок у тісних комірчинах, на горищах, а подекуди викидалися як непотріб.

Такий вже закон природи, що старші покоління людей відходять у кращий світ. Так сталося і з першими піонерами Канади, тими українцями, які корчували віковічні ліси, переорювали прерії. З ними подекуди пішли у безвість і всі документальні свідчення про ту епоху, про життя і побут перших поселенців із Західної України та Буковини. А це ж завдяки їх наполегливій праці і великим зусиллям заврожаїлися неозорі альбертські ниви, а Канада стала житницею багатьох країн світу.

Прибувши до Канади у післявоєнний час, Григорій Йопик пригадувався, як зберегти оте надбання народу, щоб не забулося, не вивітрилося те споконвічне українське і на новій батьківщині. І вирішив діяти. На поміч йому прийшла дружина Стефанія Йопик. Разом вони об'їздили не лише міста, а й далекі закутки Альберти, збирали старі книжки і газети, календарі і світліни, одяг та взуття, речі домашнього вжитку. Все це скопичувалося у домівці Йопиків.

А 26 листопада 1971 року в його домі відбулося перше організаційне засідання майбутнього архівно-музейного комітету, на якому Г. Йопик був обраний головою, заступником став о. митрат М. Сопуляк, секретарем — М. Наконечний, касиром — Б. Мельничук, фінансовим референтом — інженер М. Когут. Членами комітету стали мгр. Ю. Стефаник, С. Йопик, проф. С. Яременко, мгр. М. Когут, П. Форемський. Ці люди й стали фундаторами архіву-музею в Едмонтоні.

Через місяць уряд Альберти затвердив статут УКАМА. П'анство Григорій і Стефанія безкоштовно передали всю свою збірку для архіву-музею, багато праці доклали, щоб якнайкраще обладнати експонати в новому будинку. Про значимість цієї великої події в культурному житті української спільноти свідчить хоча б той факт, що на урочистому відкритті було присутніх більш як 1000 осіб.

З роками, з часом зростав експонатний фонд архіву-музею, вдосконалювалася його експозиція, поліпшувалася науково-дослідницька робота. Досить сказати, що лише бібліотека цього культурного закладу нині нараховує більш як 20 тисяч томів. А кількості і розновидності видань Тараса Шевченка може позаздрити чимало музеїв на Україні. Є тут і унікальні книги, які друкувалися свого часу в Галичині, а також видані в Європі і на американському континенті в різні часи.

Унікальною є збірка газет і журналів, інших періодичних видань, які друкувалися українською мовою не лише в США і Канаді, а й в Аргентині, Бразилії, Австралії, Франції, Німеччині, Польщі, Чехословаччині, Югославії, Румунії і навіть Маньджурії.

Протягом останніх років УКАМА вислав чимало книжок-дублікатів до обласних та наукових бібліотек Луганська, Донецька, Харкова, Запоріжжя, Миколаєва, Херсона, Чернівецького університету, а також музею В. Стефаника в Русові. А нещодавно відправлено книги до університету Києво-Могилянська академія, редакції видання "Військо України" тощо.

Працівники і активісти архіву-музею приділяють повсякденну увагу збереженню і вивченню архівних матеріалів та документів громадських українських організацій. Тут, зокрема, можна ознайомитися із різними збірками Едмонтонського відділу Конгресу Українців Канади, Альбертського відділу наукового Товариства ім. Шевченка, Української піонерської асоціації Альберти, Української харитативної служби, колекцією різних документів та особистих речей першого посла до федерального парламенту Канади — М. Лучковича, видатного українського співака Михайла Голинського, з роботами маляра з Кракова проф. Лева Геца та багатьох інших.

Близько 5 тисяч світлин, багато з них рідкісних, виставлено для огляду і зберігаються у фондах архіву-музею, в тому числі рідкісні фотографії перших українських переселенців в Альберті, українців у канадській армії в роки Другої світової війни.

Окремий розділ експозиції — чоловічий і жіночий одяг, який носили в Україні і зокрема у Західній Україні та Буковині в першій половині ХХ ст. Приваблюють неповторні українські вишивані рушники і сорочки, традиційні писанки, музичні інструменти, керамічні та гончарні вироби, ткацькі верстати, господарські речі, якими користувалися перші поселенці в Альберті, предмети церковного вжитку. Надовго затримуються відвідувачі архіву-музею біля полотен українських художників.

Багато сил, праці та уміння вклали в обладнання експозиції і пошукову роботу цього закладу культури активісти старшого і молодшого поколінь, а також працівники музею Іван Стадник та Олександр Макар. І їх праця увінчалася успіхом, принесла добрі плоди. Досить сказати, що лише торік архів-музей відвідало сотні гостей і науковців із 18 країн світу. Дуже знаменно й те, що чимало тут було відвідувачів неукраїнського походження, які побажали якнайбільше довідатися про самобутню українську культуру.

І ще одна, дуже хороша традиція тут встановилася: систематично влаштовувати виставки, присвячені творчості видатних українських письменників, творів мистецтва знаних у світі художників, скульпторів тощо.

І ось 1 квітня 1995 року з нагоди 20-річчя створення архіву-музею у Норвуд Ліджен відбувся святковий бен-

кет, в якому взяло участь біля 200 чоловік. Відкрив і вів програму Хризант Дмитрук. На бенкеті виступили дочка Г. Йопика — Христина Ендик, д-р Францес Свіріпа, заст. директора провінційного архіву-музею — д-р Сандра М. Томпсон, президент УКАМА — Вільям Хміляр. Серед почесних гостей були перший директор архіву-музею Григорій Йопик і його дружина Стефанія.

...Пройшов час, поповнився цей культурно-освітній заклад, збільшилася кількість експонатів, тісно стало архівові-музеєві у старих стінах. І, напевно, настав час подумати про розширення його стін, про збільшення його площі. А як це зробити громада знає. Аджеж кажуть в народі, що громада — великий чоловік... ■

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

ДЕНТИСТ Д-р ІГОР БАБИЧ

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5

Тел. 451-0227 або 453-0004

"ВЕСНІВКА" ЗАКЛИКАЄ ВЕСНУ

Виступи хору "Веснівка" завжди є значною мистецькою подією. Тридцятилітня історія цього чудового колективу нараховує безліч концертів (зокрема, в таких престижних залах, як Карнегі Голл в Нью-Йорку та Роял Альберт в Лондоні), участь у величавих імпрезах національного та світового масштабу (як, наприклад, святкування 1000-ліття хрещення України), численні гастролі по Північній Америці та Європі, записи на платівках, перемоги на міжнародних конкурсах та фестивалях. Тож зрозуміло, що концерт "Веснівки" 28 квітня у

Humbercrest United Church зібрав повну залю зацікавлених слухачів. Цьогорічний виступ хору цілкомитово виправдав сподівання прихильників хорового мистецтва: як завжди, "Веснівка" порадувала високою культурною співу, тонкою та емоційною інтерпретацією, бездоганним художнім смаком. Згадані якості виявились передовсім у доборі репертуару, що відзначався різноманітністю і водночас певною цілісністю задуму. Так, програму концерту склали хорові обробки народних пісень та оригінальні твори українських композиторів, що окреслили широку — більш як столітню — панораму розвитку національного хорового мистецтва, починаючи від клясика української музики М. Лисенка і аж до молодих авторів сучасної України. В тематично-жанровій палітрі переважали обрядові пісні — веснянки (фінал з опери Лисенка "Зима і Весна", "Іванчику-Білоданчику"), купальські ("Купала на Йвана", "Ой, на Івана, на Купала"), весільні ("Коло моєї хати зацвіли блавати"), коліскові ("Ой, у лісі, на горісі") та побутові жіночі пісні з вічними ліричними мотивами кохання і розлуки. Не бракувало і піднесено-радісних чи жартівливих акцентів ("Карпатські солов'ї", "Хмарка наступає"). І все ж, глибока інтимна лірика, що вимагає особливої проникливості і філігранної майстерності у відтворенні найменшої деталі музично-поетичного тексту, домінувала в програмі концерту. Відзначу прекрасне виконання обробки М. Леонтовича "Ой, сива зозуленька" з тонким відчуттям хорової поліфонії та особливої барвистості звучання кожної партії голосів. Зачарували два "купальські" хори — "Купала на Йвана" І. Захаржевського і "Ой, на Йвана, на Купала" в обробці І. Бідака: в першому привабили вирівняність звуку і м'якість інтонування, в другому — чистий, гарний голос солістки Ганни Ящишин, що чудово гармоніював з теплим звучанням хорової партитури. Ганна Ящишин разом з Іриною Солтис солювала також і в обробці В. Листопада "Летіла зозуля", де хочеться відзначити делікатність динамічного нюансування, атмосферу зосередженого "слухання звучання тиші". В тужливій колісковій "Ой, у лісі, на горісі" в обробці І. Сивохиної запам'яталась солістка Надя Коханська з її підкреслено народним інтонуванням сумовитої мелодії. У швидких ритмічних творах ("На вулиці скрипка грає" в обробці П. Мережина, "Хмарка наступає" в обробці О. Яковчука, "Карпатські солов'ї" В. Камінського) "Веснівка" продемонструвала високий рівень опанування технікою хорового співу, легкість і чистоту інтонації навіть у "незручних" для вокалу регістрах. А в обробці І. Захаржевського "Ой, на горі калина", яка відзначається терпкістю та гострою сучасного гармонічного письма, хор показав свободу і невимушеність володіння модерною партитурою.

Свої здобутки "Веснівка" завдячує керівникові та диригентові Квітці Зорич-Кондрацькій. Талановитий і досвідчений музикант, вона з честю підтримує славу і авторитет української хорової культури. Концерт "Веснівки", що увінчався заслуженими тривалими оплесками слухачів, ще раз засвідчив високий рівень українського музичного мистецтва, національної виконавської школи, невмирущість багатовікової хорової традиції нашого народу.

Дагмара ДУВІРАК — д-р мистецтвознавства

Володимир ЖИЛА

КНИГА, ЩО ВИСВІТЛЮЄ ВЕЛИКЕ КОЛО ПИТАНЬ

(До 90-річчя Дмитра Нитченка та 65-річчя його літературної діяльності)

**Дмитро Нитченко, Від Зінькова до Мельборну:
Із хроніки мого життя. Мельборн, Австралія:
В-во "Байда", 1990, стор. 407.**

Перед нами трохи незвичайна книга хронікально-мемуарного характеру з галузі науково-популярної літератури. Книга написана з любов'ю до рідної землі, її історії, з гордістю за нашу мову та з тривогою за її майбутнє.

У книзі Д. Нитченко веде читача широкими просторами близького й дальшого світу, будучи, проте, свідомим того, що не можна всього охопити. Він непомітно для читача з різних точок, у різних ситуаціях змальовує окремі особливості його надзвичайної, а то часто й трагічно-небезпечної мандрівки.

Спочатку читач цієї цікавої книги коротко знайомиться з життям автора в Україні, на Кавказі, згодом з літературно-видавничими буднями України, а далі з окремими письменниками, що попадають у лещата "голоду й арештів", з питаннями безробіття, поневірення, русифікації тощо. Але тут же завзятий автор не хоче признатися до свого безсилля в обличчі навіть найстрашніших умов. Він працює, вчиться, у 1940 році закінчує Харківський Державний Педагогічний Інститут та наперекір усьому здійснює мрію свого життя, здобуваючи вищу освіту. Опинившись "у пазурах війни й полону", він "із тривогою і тремтінням у душі" стоїть "перед страшним невідомим і розлукою з дружиною, донечкою та матір'ю, не знаючи, чи повернеться "з цієї одиссеї" до своєї хати до родини" (стор. 182–183). Але доля, якою жорстокою вона не була, дала йому цю можливість і він "чудом повернувся" до своїх рідних і то після фронту, полону, двадцятьох вісьмох днів небезпечних мандрів під час зими та вісімсот кілометрів дороги. Повернувшись, автор опинився на руїнах в окупованому Харкові, де умови життя усе гіршали. "Німота не давала жодних харчів для населення, а була люта холодна зима. Ціни на базарі були страшні. Чимало людей тої зими умирало з голоду та хворіб. Часто можна було бачити, як люди тягли на санчатах померлих на цвинтар, замотавши в лахміття або поклавши у якусь дощану скриню, збиту з простих дощок" (стор. 285).

Д. Нитченко гірко усе це переживав та часто питав себе в думках: "А скільки ще небезпеки попереду?"

Розгромлення німців під Сталінградом привело автора й багатьох інших до втечі з Харкова до Вінниці, а далі до Львова. І так уже йшов 1944 рік. Вінниця опинилася в руках червоних, а у Львові починався рух на Захід. Одні напливали зі Сходу, другі виїздили на Захід. У квітні 1944 року автор залишив і Львів та переповненим поїздом виїхав до Кракова, а згодом до

Німеччини, де поселився в одному з таборів для втікачів. До речі, він не любив таборового життя під час війни, а також і після неї. Тут після війни приходилося жити в умовах вічної небезпеки з боку репатріяції. Вкінці він тут і упав жертвою скрінінгу і його викинули з табору. Якийсь час прийшлося йому жити одинцем в Цуффенгавзені, в той час, як родина перебувала в таборі в Новому Ульмі.

Наприкінці 1948 року почалися в таборах розмови про виїзд до інших країн на постійне поселення. Перед кожним таборянином виринуло питання: "Куди ж їхати?" Автор після довгої надуми вирішив виїхати до Австралії, до найдалшої з пропонованих країн. Але й тепер душив його біль і тривога за майбутнє, зокрема за долю дітей. Він знову записався на виїзд до Америки та Канади, але якісь таборові руки відкинули його. А тут прийшли листи від людей, що виїхали раніше до Австралії, в яких вони хвалили життя в країні. Це трохи полегшило душевний стан автора і його родини.

В автора своя манера викладу, свій стиль та свій підхід до справ життя. У книзі розповідь його цікава. Вона буває то епічною, то ліро-епічною. У нього чимало цікавих зображень подій і вчинків окремих людей, не зважаючи на те, що вони не подані за певною послідовністю. Маємо тут і гарні описи гір і глибокі роздуми автора. Ці останні, мабуть, найбільш цікаві для нас.

Загалом книга струнко організована, складається з 12 частин, а в кожній частині два, а то й більше розділів. Усюди відчувається чіткий плян розміщення матеріалу й зовсім немає повторень.

В основі книги помічаємо авторові щоденні записи, що сягають далеко в сорокові роки. Це в основному записи про його життя та переживання. У прикінцевих частинах з'являється щоденникова форма записів, що робить книгу більш безпосередньою, більш свіжою, а то й більш конкретною.

У книзі добре змальовані ознаки доби: жорстокість, неморальність, неетичність, забриханість. Влада вживає голод і терор як засоби боротьби, тут же з'являються злидні, страшна несправедливість і нечуване рабство.

У такому світі виростав і формувался автор. Приємно ствердити, що цей огидний світ не мав жодного впливу на Д. Нитченка, він жив своїм життям, в душі критикував своє оточення і думав виключно своїми категоріями:

*Народе мій! Ти муки мав досита,
Тебе тлив голод, нівечив Сибір.
О, скільки крові нашої пролито!
О, скільки серць сконало в боротьбі!...*

Та що за жаж! Я звалищ купи бачу:
Це й тут шаліли чорні палії —
І серце знову мукою гаряче,
І скорбне місто височіє в млі.

(стор. 276–277)

Так може писати тільки людина-патріот, який любить свою Батьківщину, свій народ і до якого зовнішня стихія, якою сильною вона не була б, не доходить, бо в автора свій світ, своє серце, своє обличчя та свої переконання. Це людина з великої літери.

З великою увагою ставиться автор в книзі до наших літераторів кінця 20-их і 30-их років. Тут з пієтизмом згадуються такі відомі імена: Микола Хвильовий, Володимир Гжицький, Юрій Яновський, Улас Самчук, Григорій Епик, Володимир Сосюра, Аркадій Любченко, Юрій Вухналь, Олекса Кобець, Остап Вишня, Петро Панч, Анатоль Гак, Іван Багряний тощо. Треба ствердити, що дуже тепло ставиться автор до Івана Багряного. Це можливо тому, що він його близький земляк з сусіднього Грунського району на Полтавщині. Д. Нитченко розповідає, що коли Багряному було десять років, він був свідком страшної родинної трагедії, коли чекісти в жорстокий спосіб убили на пасіці його 92-річного діда, який навіть не мав однієї руки, а також дідового сина, дядька Багряного. Вони кололи нещасних багнетами, стріляли в них з пістолів, брудно лаялись, розмовляли російською мовою (стор. 93). Згадує

він також про арешт Багряного та про його мужню поставу під час допитів. Багряний відповідав українською мовою, а слідчий говорив російською і це сильно дратувало останнього. У Львові, до речі, під час втечі на Захід великою несподіванкою і радістю для автора була зустріч з Багряним. Тут, як згадує Д. Нитченко, на початку лютого 1944 року, І. Багряний прочитав цікаву доповідь на тему "Україна біля Тихого океану". Доповідь викликала чималий інтерес серед присутніх, зокрема, коли доповідач розкривав російську брехню про життя українців на Далекому Сході та їхні мужні зусилля проти суворой природи в боротьбі за освоєння цих прецінних земель. Закінчення війни сильно поглибило співпрацю поміж Багряним і Нитченком. Нитченко дуже дружньо відгукнувся на одруження Багряного. Він писав: "Дай Боже, щоб щасливо у згоді жили, бо він уже стільки переніс злигоднів, що пора вже мати родинну втіху" (стор. 346). Дуже тепло привітав автор збірку поезій І. Багряногого Золотий бумеранг з ґрунтовною передмовою Б. Подоляка.

З не меншою увагою ставиться автор також до творчості Уласа Самчука. На його думку, Самчук пише "динамічно, видно руку мистця". Автор любить подробиці, які він акуратно запам'ятовує. І так при зустрічах, Багряний любив часто дискутувати з Уласом Самчуком. Коли раз за обідом вони обговорювали одно оповідання Гуменної, де згадується про Бога, Багряний, — пише автор, — сказав: "Я радше волію підтримувати грішників, ніж праведників, бо грішники шукають чогось, це конструктивний елемент, а праведники — деструктивний — вони сидять, склавши руки і бояться будь-що зробити..." (стор. 363–364).

Треба сказати, що у рецензованій книзі чимало прецікавих ремарок і про інших літераторів, якими захоплюється автор: "вони ж бо належать до того німбу, який оточує його центральну святість — літературу" (стор. 9).

Автора, як слушно пише Марко Павлишин в своєму вступі "Живий Дмитро Нитченко": "...характеризує стоїчна стриманість і готовість прийняти життя таким, яким воно є; яким гротескним і жорстоким не було б історичне та людське середовище, воно залишається для доброї людини плятформою для моральної та корисної дії. Розповідач формується в нашій уяві як людина добродушна й людяна, заклопотана добром ближнього свого, своєї сім'ї, зокрема дітей, своїх учнів, своїх приятелів та знайомих" (стор. 11).

Як ми вже частинно ствердили вище, патріотизм Д. Нитченка пробудився і формується в книзі під тиском зовнішніх імперських сил: "Може, й на Україні школа буде українською, і, нарешті, обсиплеться ота страшна іржа русифікації, що душила всю нашу Україну. Як той російський шовінізм увівся в печінки. Куди не зайдеш, заговориш своєю мовою і відразу чуєш: а пачему не па-русскі? І це все чуєш на своїй рідній землі!" (стор. 261).

Перебуваючи поблизу фронту самотність і сумніви розбурхували авторові думки. Хтось ніби шептав йому на вухо про зростаючу небезпеку. Тим часом "Душа [його], мов те заблукане кошення, яке плуталось коло ніг, скаржилась і нарікала, що ще не жила справжнім

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

життям. А свідомість ставила питання руба: За що воювати? Що боронити? Оте безпросвітне, безправне животіння? Оте безконечне і брутальне нищення всього, що зветься українським? Боронити отих, хто душив і душить мій безталанний нарід? Адже 4 рази мене викидали, як непотріб, з праці, ходив я по півроку, не маючи з чого жити, продавали останні речі і книжки, щоб прожити, щоб годувати маленьку донечку! Але водночас виникло друге: А що ж буде? Що може прийти інше? Що принесуть німці? Чи прийде краще, вільне, здорове життя, мова, мистецтво? Чи стане Україна вільнішою?" (стор. 203).

Це ті сили, що підсвідомо формували світогляд автора, даючи йому чітку переконливу концепцію та поштовх до дії. Вони багато причинялися до відродження загубленої душі, спрямовуючи її на правильний національний шлях.

Не можу закінчити цієї рецензії, не відзначивши авторового мистецтва у змалюванні окремих військових подій і ситуацій. Ось кілька значущих прикладів:

"Ми поволі збираємось, коло своєї машини. Раптом мій сусід, показуючи на мій шолом питає:

— Що це в тебе таке? Пробило? Знімаю шолом; з-під нього падає додолу невеличка скалка, а з правого боку бачу дірку: пробитий шолом, і внутрішня обвідка, а пілотка тільки здряпнута.

— Дивись! — кажу я здивовано. — А я й не чув! А в душі дякую Богові, що почув мою молитву. Вантажні авта знову зриваються з місця і мчать вперед. Обабіч дороги лежать побиті люди, коні, автомашини.

Вздовж дороги палають селянські хати, дихаючи на нас вогнем і димом, і ця моторошна картина незмінно супроводила нас... Повз мене і тут рухаються якісь військові частини. Це теж відступаючі. Виявляється, що все це рештки з-під Єльні: 7-ої, 8-ої, 105-ої, 129-ої та інших дивізій.

Навколо темно, як у льоху, вітер дужчає, здається, от-от піде дощ, а наших частин усе ще немає. Може заблудили або вирішили їхати далі великим шляхом. А я лишусь тут напризволяще, без усяких документів. Що їм одна людина, коли гинуть тисячі! На мені все дубіє від холоду й голоду, але хто цим поцікавиться, хто запитає?... І в душі прокидається невимовний сум. Як огидла ця черствість, неправда, підлість, брутальність, брудна лайка, без якої не обходиться майже ні один командир!" (стор. 229–231).

Хочу ствердити, що великим позитивом рецензованої книги Дмитра Нитченка *Від Зінькова до Мельборну* є факт, що автор не закриває перед читачем дверей своєї робітні, ані своєї душі, а чітко показує, якими зусиллями досягається встановлення документальності. На мою думку він відчував, що за браком документальних даних з часом важко буде визначити правдивий зміст його критичного ставлення до советської дійсності, що нівечила Україну й український народ. Немає сумніву, що ціллю його було написати такий хронікально-мемуарний твір, який би відзначався перш за все документальністю змісту та реалістичністю мистецьких засобів.

У цьому самому дусі відгукнувся на цю книгу український письменник Олесь Гончар. Він писав:

"Книга викликає добру правдивість розповіді, пам'ятливістю автора, багатством фактів, таких важливих для нашої культури. Твір належить до тих, які викликають глибокі роздуми про долю українського народу, долю винятково складну й драматичну" (з листа до Дмитра Нитченка з 7 серпня 1990 р.).

Книга Дмитра Нитченка цінна й наскрізь цікава. Це приклад насамперед великої сумлінності та творчого підходу автора. Це вагомий внесок в українську мемуаристику.

Книга *Від Зінькова до Мельборну* корисна й для історика, і для вчителя, який хоче, щоб його учні відчували вагу правдивого слова, і для кожного, хто дорожить трагічним минулим свого рідного краю. ■

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР І БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Київ (УНІАР). — У середу, 14-го червня, у приміщенні Інституту української мови з ініціативи Товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка відбулася всеукраїнська конференція "Інформаційний простір і безпека України". Організаторами конференції були також Спілка Журналістів України, Спілка Письменників України, Телевізійна компанія, Радіо компанія України, Національна рада з питань радіомовлення і телебачення, УРП, НРУ та інші партії й організації.

Працю конференції поблагословив заступник Патріарха Української Православної Церкви Київського Патріархату митрополит Філарет.

Голова "Просвіти", депутат Верховної Ради України Павло Мовчан у вступному слові підкреслив, що "пекучість інформаційної проблеми для України полягає в тому, що ми фактично були позбавлені свого інформаційного поля і за роки незалежності так і не спромоглися його зформувати".

Учасники конференції схвалили низку рекомендацій та ухвал. ■

КОНГРЕС РОСІЯН ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

Львів. Про своє бажання жити в дружбі і взаєморозумінні з народами усіх національностей на благо розбудови незалежної, суверенної Української держави заявили у зверненні до президента України Леоніда Кучми і Верховної Ради, а також у Хартії громадянського миру учасники першого засідання Конгресу російських громад західних областей країни.

На Конгресі були присутні близько 70 делегатів із Львівщини, Закарпаття, Івано-Франківщини і Буковини. Його організували і провели російська громада Львівської області і діюче тут російське товариство імені Пушкіна.

Під час засідань було затверджено статут Конгресу, розроблено програму громадських і культурних заходів на 1995–1996 роки. Першим президентом створеного Конгресу російських громадян західних областей України обрано львів'янина Анатолія Строгова. У роботі Конгресу взяв участь голова виконкому Конгресу російських громад Дмитро Рогозін з Москви. ■

НЕБУДЕННА ПОДІЯ

Завдяки спільним зусиллям науковців, діячів культури, спонзорів заокеанських та київських з'явилося унікальне видання. — тритомна "Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст."

Цих три томи можна назвати томами єднання нашого письменства, єднання тих творчих сил, котрі упродовж віку, за різних режимів, за найскладніших обставин підтримували життя українського слова. Сталася подія справді небуденна. Адже вперше в цьому виданні зійшлися і, сподіваємося, назавжди, письменники материкової України і письменники діаспори, тобто література постала як спільна, загальнонаціональна духовна цінність українського народу.

І хоч ідеться лише про вік ХХ, і хоча письменство й цього періоду дається лише фрагментарно, бо, ясна річ, можливості тритомника були досить обмежені, і все ж, навіть при цьому, видання вражає своїм художнім та інтелектуальним багатством. Треба віддати належне упорядникам, які звершили працю величезну. Та ще коли зважити, що здійснена вона в умовах скрутних, кризових, де байдужість владних структур до культури вважається чимось цілком нормальним.

Уявляємо собі читача вдумливого, котрий читатиме це видання том за томом, уявляємо, з яким почуттям відкриватиме він для себе і раннього Яновського, і загадкового Тодося Осьмачку, і раніше майже невідомих у нас Юрія Клена чи дивовижного Василя Барку та ще цілі грона багатючих творчих індивідуальностей.

Звісно, знайдуться охочі критикувати й це видання, адже чого-чого, а скептиків у нас не бракує, невдоволено скривлених отих негативістів, які не від того, щоб піддати ревізії і Шевченка й Довженка, відшукати навіть і в Божій світобудові який-небудь гандж. Але ж маємо на увазі читача іншого, справедливого, неупередженого, здатного належно оцінити зібране в "Хрестоматії" творче багатство нації. І такий ось читач мимоволі замислиться, звідки ж оті розмови про "відсталість", "провінційність" української літератури, бо ж і в попередні роки ми вже стільки наслухались про те, яка наша література недосконала, порівняно з літературою "старшого брата", або киргизькою, або ще якоюсь, і ці докори найчастіше висловлювались тими, хто знав — не міг не знати! — як жилося в імперії, чи царській чи сулловській, українському слову, крізь які терни утисків та репресій доводилося йому пробиватись до людей. Відомо, що ніде на всю тоталітарну імперію не було такої звірячої цензури, яка лютувала в Україні, нікому не доводилось працювати під такою вічною підозрою, в такому надсуперечливому режимі, як письменникові українському. Та хіба ж не дивно, що і в цій задущилий атмосфері з'являлись речі такої художньої досконалості, як Довженкова "Зачарована Десна" чи новелістичні шедеври Григора Тютюнника. Дикі репресії супроти українського слова, проти таких його лицарів, як Василь Симоненко чи Василь Стус, щоразу мали державну спрямованість: охоронці імперії шкурою почували, що для існуючого ладу Україна завжди залишається небезпечною, бо щось грізне є в її істо-

ричний пам'яті, бо гени свободи ніколи не переставали жити в ній.

Виданий тритомник, як зазначають упорядники, розсилається школам України в дарунок, тож сподіваємось, що і вчителі, і юні їхні вихованці чимало почерпнуть із цих книг для розуму й серця, хрестоматійні взірці сприятимуть глибшому осмисленню долі народу, явленій на різних і здебільшого таких драматичних її етапах.

Читач знайде в цьому виданні слово чесне й правдиве, він матиме змогу упевнитись, що народ наш має літературу повноцінну, що Україні суверенній не соромно постати перед народами з творчістю своїх письменників, поєднаних, нарешті, природно, вільно, без штучних, дотеперішніх розмежувань.

Треба думати, що вихід у світ Хрестоматії "Українське слово", це тільки початок (без сумніву — добрий початок), вартий підтримки й щирої прихильності читачів. Тож, подякуймо усім тим, хто причетний до цього такого потрібного насамперед нашій школі видання, звершеного в ім'я святої справи зміцнення й розбудови духовності української нації. ■

ПЛЯНУЮТЬ ЗАСЕЛЕННЯ МАРСА

Однією з найсенсаційніших публікацій, присвячених 25-літньому ювілеєві першого виходу людини на Місяць, був спеціальний випуск берлінського тижневика "Вохенпост" від 14 липня 1994 р. В ньому був оприлюднений розроблений інженерами НАСА графік заселення Марса, розрахований на 150 років.

Марсові бракує придатної для людей атмосфери та відповідного клімату — і вони будуть створені за допомогою новітніх досягнень хемії та сучасних технологій. Процес цей, який на Заході позначають терміном "тереоформінг", триватиме з 2015 по 2170 роки.

Розпочнеться ж він серією розвідувальних польотів пілотованих екіпажів. Він плавно перейде в другий етап, протягом якого поверхня планети буде нагріта, завдяки чому розтопиться крижаний пласт, особливо на полюсах Марса. Потепління настане шляхом випромінювання парникових газів, продуктованих хемічними підприємствами, що працюватимуть на ядерному пальному.

Третя фаза, запланована на 2080–2115 роки, має забезпечити підвищення середньої температури від мінус 40 до мінус 15 градусів. Завдяки штучному розщепленню діоксиду вуглецю, яким багатий Марс, буде добуто кисень, необхідний для створення аналогічної земній атмосфери. Тим часом на марсіянські станції прибудуть тисячі нових поселенців, а транспортні кораблі доставлять з Землі та Місяця необхідне технічне устаткування.

Будуть споруджені велетенські підприємства, а на поверхні Марса створюватиметься відтак необхідний для подальшого сільськогосподарського використання гумус.

На п'ятому етапі, що розпочнеться 2130 року температура зросте вже до 10 градусів тепла; виникнуть струмки, річки та океани. Населення зросте до мільйона осіб, які будуть вимушені жити на станціях, оскільки атмосфера ще не буде придатною для вільного дихання.

Ситуація зміниться лише протягом шостого етапу, коли частка кисню в атмосфері стане достатньою настільки, аби "марсіянці" могли вільно й без кисневих апаратів пересуватися планетою. А до 2170 року Марс, за розрахунком НАСА, мав би стати "другою Землею".

У. Д.

ЗАПАХ ФІЯЛОК

Марія-Анна Голод, *Янгол у наймах*,
старосвітські легенди, Київ: Рада, 1995 р.

Чи в композицію цієї книжечки Марія-Анна Голод оформила старинні легенди чи створила свої власні вигадки — не знаю. Знаю, що до тепер таких легенд не чув і припускаю, що Голод їх викликала-створила. Тим не менше це дуже цікава книжечка, яка вкладається в теперішній постмодерністичний літературний смак. Недавно мені прийшлося читати книжку легенд А. S. Wyatt, *The Djinn in the Nightingale's Eye*, де авторка в постмодерністичному стилі переплітає границі реального і фіктивного, свobodно входить в старинні легенди, зустрічається з Джином, якого нехотючи випускає з його пляшки і з ним проводить сучасні авантюри. Завжди, так би мовити, нехтуючи жанровою лінією, перескакуючи границі, граючися можливими сюжетними лініями, навіть міняючи давно усталені традиційні розв'язки на нові і при тому явно вказуючи на цю свідому зміну (пишучи наприклад "В казці завжди буває так, а я хочу щоб було так..."). Марія Голод не допускається того роду гри, але і не встидається авторових ремарок у своїх легендах, наприклад: "...купец на ім'я Памфил. Дивне ім'я, скажете, напевно, видумане. Ні, подивіться добре у календар..." ("Студент", стор. 22). Та все таки її легенди безцеремонно мішають уявне з реальним чи то у випадку коли янгол з неба сходить на землю, наймається і стає найкращим наймитом, а коли "помирає" — його душа замінюється знову "у небесного серафима, шестикрилого і прекрасного, з сумними очима і трішки перекривленими устами..." (стор. 13); чи коли відбувається чудо з полотном, яке саме прибільшується після того, як Ганна, яка сама мало що має, дала милостиню сліпому лірникові; чи коли студент, який три доби співає псалтирі, сміло переживає всі з'яви; чи як мати, яка не може перестати лити сліз за померлою донею аж доки та не з'являється їй із того світу; чи коли семипалий дідько, що як і янгол, приходить на землю і його приймають добрі люди і він залюблюється в Ганусю і так разом з нею згоряє, коли чорта кличуть назад в пекло, а він рятує її від вогню тратив одну семипалу руку. Тому, що в легендах Марії Голод немає поганих закінчень, любов Ганусі і дідька рятує їх від пекла, а на пам'ять їх страти в церквах на задніх стінах, де страшний суд, змальовано рудого кострубатого дідька, що "держить молоду дівчину в зубах і має лише одну семипалу лапу" (стор. 47). Не менш дивну суміш реального із надреальним знаходимо в "Розповіді про випалену руку", де близнюки-брати так один одного люблять, що обцяють на заклик одного прийти, навіть із того світу, чи в легенді про молодого лісничого і літаюче крісло. Найменш надприродного елементу є в легенді про "Багатого вірменина, гру в карти, рослини з нового світу і скарби", але ця легенда більш як якабудь інша виразно віддає той благородний і справедливий світ Марії Голод. Це світ, де старий суддя, померши, показує букет фіялок, що його подарували маленькі діти, його сусіди. І цей букет є його пропуском до неба, бо букет даний з любові для праведної душі.

Ця книжечка читається душком — всього 76 сторінок. Але лишає вона по собі чудовий присмак, запах

фіялок і усмішку на устах. Це світ з легенди — світ, яким ми всі підсвідомо маримо. Редактор цього чепуренького томика, В. Пашенко, на звороті титульної сторінки коротенько представляє книжку, як прозу "у якій є неповторний аромат і духовне світло". І це дуже влучно. Бо дев'ять коротких легенд нібито почутих замолоду Марією Голод, наче запах фіялок в легенді "Запашні фіялки", настроюють читача якимсь добрим почуттям. Світ, який змальовує Голод істинно добрий і справедливий — у ньому за добро нагороджують, за працю віддячують, за добрі вчинки завжди приходить неочікувана благодать. Михайло Слабошпицький у своєму короткому вступі до книжечки наголошує авторове "доброзичливе, й іронічно-лагідне ставлення до людей". Легенди ці це вповні підтверджують. Читаєш ці легенди і так добре стає на душі — здається, що так кінець-кінцем і мало б бути, якщо б була справедливість на світі.

Данило Г. СТРУК, Сарсель, Франція

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

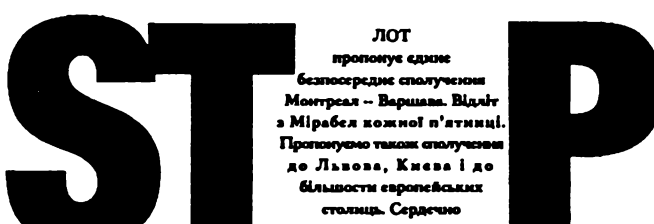
П. Божик і С. Станько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
  - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

LOT

пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреаль — Варшава. Відліт
з Мірабел кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Львова, Києва і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674 в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

LOT

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

ЛІКУВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ЛИМОНУ

Від перекладача: В минулому я за своє життя тричі вилікував свої дуже серйозні хвороби за допомогою лікувальних властивостей лікарських рослин. А саме: Дизентерію, артеріосклерозу і страшну малярію (пропасницю-лихорадку). Про вилікування хвороби дизентерії (1945 р.), паростками молодого зеленого часнику, я писав у Вашому журналі. А вилікування своєї хвороби артеріосклероза за допомогою чудодійного лимонного соку, я зробив слідуючи за точними вказівками статті "Лікувальні властивості лимонів". Переклад цієї статті я і висилаю у цьому листі.

А про свою хворобу артеріосклероз, зазначу, що вона тоді з'явилася зовсім непомітно, несподівано, внаслідок того, що я довго щоденно привик випивати 3–5 шклянки міцної 100% кави (кофе). В кожну шклянку (чашечку) я розмішував і випивав більше, як по-половині чайної ложки найсильнішої кофе-пюре в порошку. І довгий час я почував себе дуже добре. Але через деякий час я діставав тяжку хворобу — артеріосклерозу: постійні болі в грудях, особливо в області серця, стало постійно важко дихати, задихка, ніби каменем стало болісно тиснути не відпускаючи в області серця і т.д. Довгий час це тривало. Ідесь за місяць лікування лимонним соком, я цілковито виздоровів. Та ще змінилася зайва вага більше чим на 15 фунтів.

Лимон — вічнозелена рослина, коліскою якої являється Північно-Західна Індія. Стародавні народи Єгипту, Греції і Риму не знали про існування цього у вищій степені корисного фрукту. І лише у XII столітті араби розповсюдили культуру лимона по країнах Середземного моря. А потім його стали вирощувати у багатьох субтропічних і тропічних країнах. В теперішній час мається біля 50 різних сортів лимону. Лимонне дерево цвіте і приносить плоди, починаючи із трьохрічного віку і протягом круглого року, що буває великою рідкістю серед плодоносних дерев. В США лимони стали розводити із 1850 р. в Каліфорнії і Флориді. З них виробляють на місці лимонний сік, кислоту, олію, пектін та інші лимонні продукти. Лимони містять в собі 88% води, 7% лимонної кислоти, 3% цукру, вітаміни: протірахітний "А", протіцинговий "С", різні мінеральні солі і хімічні елементи... Для раціонального харчування людини, вітаміни як відомо, настільки ж необхідні, як білки, жири і вуглеводи, але, на жаль, вони знаходяться лише у свіжих фруктах і овочах і руйнуються при довгій збереженні, нагріванні, замерзанні і т. д. А в лимоні, дякуючи щільності товстої шкурки і кислотності соку розпаду-руйнування вітамінів, майже не відбувається, навіть при довгом схороненні. Хоч вітаміни були відкриті лише в ХХ столітті, але вже давніше було виявлено чудові властивості лимонів — охороняти людей від захворювань цингою (скорбутом). В 1867 р. в Англії був виданий закон, згідно котрому, всі кораблі, відходячи в далеке плавання, в країни, де не ростуть лимони, запасалися ними в достатній кількості, щоб охоронити екіпаж від захворювань цингою.

Вони володіють ще багатьма іншими лікувальними властивостями. Наприклад, лимонний сік допомагає виліковувати артеріосклероз. Він відновлює еластичність артерій і сприяє розчиненню і виведенню із них холестеролу та інших речовин, які перешкоджають нормальному циркуляції крові. Крім того, лимонний сік розріджує кров, завдяки чому облегується її циркуляція і артеріальний тиск зменшується. А зменшення артеріального тиску сприяє скороченню розтягнення вен, що особливо помітно на ногах. Лимонний сік справді допомагає у вилікуванні подагри, тому, що він розчиняє відклади солі мочевої кислоти в суглобах, нирках та інших органах. Сік цей допомагає виліковувати ревматизм, виразку шлунку (язву), хвороби нирок, сечового міхура і т.д. При відмороженні кінцівок, мігрень, покусанні комахами і т.д. рекомендується натирати хворе місце кусочком лимону. А при нежиті (насморку) влити декілька крапель лимонного соку в ніс. (Особливо це ефективно при простуді, щоб не допустити хвороби грипу.) Лимонний сік також відновлює апетит, допомагає при безсонниці та сприяє зменшенні зайвої ваги тіла. При серйозних захворюваннях (наприклад, артеріосклерозі), лікування лимонним соком повинно бути прогресивним, то значить, потрібно поступово збільшувати дозу приймання соку, котрий п'ють без води і цукру і приготівляють безпосередньо перед прийняттям.

Так перший тиждень потрібно почати із прийняття соку одного лимону і дійти до 4-ох лимонів в день. На другий тиждень дійти до 7-ми лимонів. А на третій тиждень дійти до 10-ти лимонів в день. Цю останню кількість приймати протягом двох тижнів, а потім поступово на протязі трьох тижнів, вернутися до прийняття одного лимона в день. Так поступово організм приспособляється переносити великі дози лимонного соку для вилікування хвороби.

Лимонний сік, навіть дуже розбавлений вбиває мікроби тифу, дифтериту та холери. Тому під час епідемії треба пити воду із лимонним соком. Устриці потрібно завжди їсти, видавивши на них трохи лимонного соку, бо вони бувають отруєні мікробами і бактеріями. При приготівленні ягурту рекомендується влити в молоко трошки лимонного соку, котрий значно поліпшить його якість. У повсякденному житті рекомендується натирати шкіру лица і рук сумішшю в рівних частинах: лимону, гліцерину і одеколону. Добре, якщо раз в тиждень чистити лимонним соком зуби, який скріплює ясна і надає зубам білизну. Кусочок лимону, прикріплений клейким пластырем до бородавки або мозолі сприяє їх знищенню.

В заключенні, треба сказати, що людський організм ніколи не може приспособитися до великої кількості лимонного соку, тому краще зупинити лікування, щоб не визвати колапсу, то значить, пониження температури, частоти кров'яного пульсу, блідості шкіряних покривів і т.д.

С. ПАСТАК

скорочений переклад з російської мови зробив:
Іван ПЕРЕПАДЧЕНКО

Ю. КРОКВА

Я Б, НА МІСЦІ ПРЕЗИДЕНТА...

(Гумореска)

Пилип Криворучко був уже, сказати б, в літах і давно прибрав статечности в постаті з оруглим черевцем, і в срібній паморозі в ріденькій чуприні, а найбільше — в голосі. Даремні були б ваші спроби переконати пана Криворучка в якійсь непорочній істині, — його голос гримітиме, як Єрихонська труба, заглушить ваші слова й найсильніші аргументи. Найбільшу ерудицію Пилип Криворучко виявляв звичайно в політиці й у справах культури. І те, й друге видавалося йому головним не лише для державної рівноваги, а й засадничим для кожної тверезодумаючої людини і патріота.

— Чого сперечатися? — басовито лунав його голос. — Для мене все ясно, як Божий день. В політиці головне — холодний розум і натиск, а дипломатія — то все одно, що навкруг пальця обводити. В Москві — суцільна брехня, в Америці теж недалеко від того. А ви мені кажете... Я б на місці президента був непохитним і твердим, як камінь, не панькався б ні з москалями, ні з арабами, чи там з іншими азіятами. Сказав би рішуче — і так зробив, а це головне. А то, хоч би в Україні, що ж ви думаєте...

— Та в Україні найбільше єдності бракує, — пробує вставити слово співрозмовник.

— Єдності? — гримить Пилип Криворучко. — Міцної руки бракує, гетьмана з булавою, ось що! А ви мені байки розкажете... Партій тих наплодилося, вибачте, як у Сірка бліх, а толку з них, як з тієї ялівки, — мовляв, "телись, бо молока хочу". Всі говорять, конферують, угоди складають, структури виробляють та механізми тих структур розвивають, а держава ледве на ногах тримається. Я б серйозно гримнув на одного-другого, щоб їм у голову стукнуло та й схаменилися, як Тарас Шевченко казав, а не то, що без кінця химерні схеми виробляють, наче викрутаси в коломийці...

— Та не можна так, пане Криворучко, — зауважує опонент. — Треба демократично справи розв'язувати. Ми ж будемо державу демократичну, а не якусь монархію...

— Е, та що ви говорите! Демократія — то все на папері, — безапеляційно гуде Пилип Криворучко. — Та демократія — це теорія для вчених високого калібру. А фактично, то все обіцянки-цяцянки, як той більшовицький соціалізм. Скажу вам прямо, — я не з тих, що граються в демократію! В дійсності, нам українцям найбільше справжньої культури бракує — чи то в політиці, чи в щоденному житті. От хоча б в Україні, — там простої санітарії запровадити неспроможні, бо, сором сказати, — чужинці та й ми з діаспори носи затикаємо у певній ситуації... А це ж обличчя народу, його культури!

— Чекайте, не все зразу, помалу дійде до порядку, — стає в обороні батьківщини земляк.

— О, ні, я не з тих, щоб ото на п'ятирічки розтягати такі справи, — громовито захищає свою позицію Пилип Криворучко. — Я на місці президента поставив би всі пріоритети на своє місце, а не завивав у "структури", чи в "схеми" та в дипломатію загортався, як у теплий кожух. Я не з тих...

— Знаєте що, пане Криворучко, ходімо краще на пиво, бо то все на тверезий розум не вдасться розв'язати!... ■

Ро-Ко

ХТО ТАКИЙ НИКИФОР З КРИНИЦІ?

Як зайде якась мода, від неї не втече ніхто — ні модна жінка, ні немодний мужчина, ні артист, ні мистець, живописець, маляр...

У наш модно-модний час зайшла дивна мода у малярському мистецтві, і то на широку національну скалю: кожна нація хоче мати т. зв. примітивне мистецтво, і, очевидно, шукає за своїм великим художником-примітивістом. (Хто шукає, той знайде!)

Українська нація у такому щасливому положенні, що за і для неї такого великого мистця відкрили інші нації, головню завдяки добрій сусідці — Польщі. У світових каталогах знайшли місце тільки для двох мистців українського роду — Олександра Архипенка і Никифора з Криниці. Перший неперевершений скульптор, другий довершений маляр-примітивіст.

Що це таке примітивне мистецтво?

Найперше слід зауважити, що саме слово "примітивне" звучить не дуже "по-мистецькому" чи "по-художньо-естетичному". (А ще сказати, забуваючись: маляр-примітив!) Тому його ще називають "наївним мистецтвом". (Це слово приємніше звучить для мужчин, ніж для жінок, бо мужчини чомусь люблять гарних наївних жінок. Знову ж жінки недолюблюють пристійних наївних мужчин.) До такого роду — примітивного чи наївного — належить і народне мистецтво, наприклад, малюнки Козака Мамаю.

Наївне мистецтво бере свій початок від дитинства. Бо дитина малює тільки так, як відчуває. Наприклад маленька дволітня дитинка намалює автомобіль чи пташку одною лінією, бо в її уяві ці предмети — це ніщо інше, а тільки рух. Різниця між автомобілем і пташкою тільки в тому, що горизонтальна лінія в дитячій уяві — це автомобіль, а скісна лінія вгору — це пташка.

Художник-наївність подібно творить свої картини. Для нього не існують жодні норми, які вчать в академіях, але його твори мають в собі щось таке особливе, мистецьке, що захоплює як наївного глядача, так ерудитного професора мистецтвознавства. Таким видатним малярем-примітивістом-наївністю був Никифор з Криниці.

Знамениті мистецькі твори — включно з наївними — видатних художників стараються придбати собі — легально чи менш легально — як багаті, так держави. І тут "національна" проблема з Никифором з Криниці: чи він належить українському народові чи польському?

Внизу на своїх картинах він описував їх "по-своєму" латинкою польсько-українською мішаниною. Ходив коротко до польської школи і до того був глухонімим. Його мати працювала наймичкою, тож Никифор жив дуже бідно. Малював навіть на викинутих коробках від цигарок. Його молодший братчик замерз на снігу.

Це не завадило Никифору триматися вище всього земського. Хоч називався Дровняк, волів підписуватися на картинах: Матейко — прізвищем видатного польського маляра, після того, як побачив його картини.

Жив у Криниці, курортному місті, куди приїжджало багато польських магнатів і багатів. Никифор часто малював себе у чорному фракі з мотильком, серед магнатів. І навіть як Ісуса Христа в церквах і костьолах. Про Никифора можна сміло сказати, що він стояв високо на мистецькому п'єдесталі — ген-ген понад усе земське.

Недавно знайдено його метрику народження, в якій записано, що він лемко, греко-католицького обряду. Отже кому він належить?

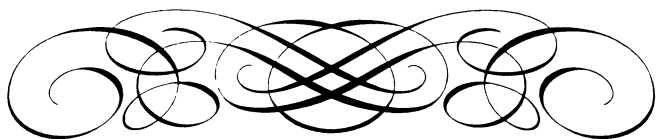
Деякі поляки твердять, не питаючися лемків, що лемки — це окремий народ, брати польських гуралів. Лемки знають, хто вони, і як сказав лемко професор Кубійович: лемки найкращі українці з усіх українців, бо лемки тримаються свого за всіх обставин.

Тож, що зробити з Никифором з Криниці?

Чи ж не прислухатися до мови його творів — його самого: він був мистець і тільки мистець, жив на польсько-українському пограниччю. Тож логічно, хоч наївно, а може й примітивно, слід поставити його одною ногою на українській, а другою на польській мистецькій території.

Однак знову ж проблема: котрою ногою на котру територію?

Р. С. Основні наукові знання примітивного мистецтва я отримав на лекції "Никифор з Криниці", влаштованій Українською спількою образотворчих мистців, 28 травня 1995 року, в галерії КУМФ. Доповідали: д-р Аріядна Стебельська, д-р Ірина Шумська-Мороз і маестро Павло Лопата. Сесію вів голова УСОМ Андрій Бабич. Додаткові "примітивні" думки зродилися в моїй "наївній" голові щойно опісля. ■

Шановних Авторів, чиї матеріали через брак місця довелося відкласти до наступного числа, просимо мати зрозуміння і не хвилюватись. — Редакція.

ПРО ОДНУ ЦІННУ КНИЖКУ І ЇЇ АВТОРА

Минулого року в Києві вийшла з друку невеличка обсягом книжка під трохи претенсійною назвою "Правди потужної спалах". Книжка видана видавцем Миколою Ляшенком. За звичайною друкарською обкладинкою на першому листку бачимо фотознімку Яра Славутича за письмовим столом, а наступний листок оздоблено фотознімкою автора книги — Тетяни Назаренко. В подальшому тексті читача інформується, що Тетяна Назаренко — кандидат філологічних наук Київського державного університету і є там викладачем іноземної філології.

Вона приїхала в Канаду досліджувати українську літературу західної діаспори. Крім того Тетяна Назаренко працює над докторатом у відділі Порівняльної літератури Альбертського університету.

Така рекомендація спонукала автора цих рядків написати хоч коротенько про дану книжку. Насамперед слід відзначити, що авторка зуміла втиснути в маленький обсяг книжечки багато матеріалу з жигтя і творчості Яра Славутича. Можна здогадуватись, що це вдалося завдяки не лише хистові, але й "душі" авторки. Адже мистецтво (а література належить до мистецтва) є творчістю не лише хисту, але саме й душі. Авторці заїмпувала творчість Яра Славутича своєю тематичною різноманітністю і розмахом — так територіяльним, як і часовим. Згадаймо: "співає колос" на ланах України; стікаючи кров'ю, бореться з зажерливим наїздником Чернігівська Січ; змагаються в нерівних боях з мадярами одчайдушні Карпатські січовики — "за свою омріяну державу, січовую волюнку свою"; блистять рало і плуг, обтирає з чола свого піт український хлібороб — "завойовник прерій" північної Канади.

Додаймо за Яром Славутичем факти української многострадної історії: ув'язнений в петербурзькому казематі наказний гетьман Полуботко сперечається зі своїм катом російським царем Петром І; на далеких Соловецьких островах догорає мученицьке життя кошового Січі Кальнишевського. Усе це не просто говорить-інформує в творах Яра Славутича, а волає зойком, нагадуючи українцям про їх долю.

Ми щиро рекомендуємо цю книжку українським читачам, зокрема студентам і взагалі молоді.

Анатоль Юриняк,
Лос Анджелес, березень 1995 р.

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ
TRYPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
і дипломів
QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS
і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.
2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

СІЧЕСЛАВНИЙ "БОРИСТЕН"

Вельмишановний колего п. Дальний!

Ще раз щиро дякую за поміщення у Вашому славному журналі за липень–серпень 1994 р. інтерв'ю зі мною як шеф–редактором часопису "Бористен". І через знайомих у діяспорі, і через "Нові Дні", дізнався, що цей матеріал викликав зацікавлення у Ваших читачів. Це радує. Оскільки лейтмотивом вищезазначеного інтерв'ю була, зрозуміло, не моя скромна особа і навіть не бористенівські справи, а сьогоднішня доля України, особливо її найбільш ментально постраждалий південно–східний регіон.

Подібне, а саме вболівання за справу державотворення на батьківській землі, з боку українців на чужині, не може не викликати щемливих почуттів.

Отож, прошу подякувати через Ваш часопис усім, хто перейнявся українськими проблемами, викладеними у вищезгаданому матеріалі.

Особливо дякую п. М. Колдуну за таку високу оцінку нашого видання у лютневому числі "Нових Днів". Принагідно хочу дати відповідь для усіх тих, хто бажав би передплатити на Заході наш часопис.

Чеки слід слати на адресу нашого представника у США п. М. Коця:

M. P. Kots
P. O. Box 33, Lexington, N. Y. 12452 U.S.A.
tel.: (518) 989-6228 fax: (518) 989-6049

Вартість річної передплати разом з авіодоставою 30 доларів США.

Накінець дозвольте побажати Вам усього найліпшого, подальшої наснаги у виданні такого потрібного сьогодні і у діяспорі, і в Україні, журналу "Нові Дні".

Час ейфорії та захоплених вигуків в Україні давно минув, на порядку денному щоденна, копітка праця по утвердженню нашої державності, вихованню, майже смертельно скаліченого духовно, московським комуно–більшовизмом, народу.

Допомагай же Боже усім нам у цій нелегкій подвижницькій праці!

*Фідель Сухоніс,
шеф–редактор літературно–мистецького,
публіцистичного та науково–популярного
щомісячника "Бористен",
Україна, Січеслав (Дніпропетровськ)*

НА ПРАВОПИСНУ ТЕМУ

Гаряче вітаю проф. Яра Славутича за вказівки "У яких словах писати Г?", і думаю, що майбутня правописна комісія візьме до уваги його поради.

Зі свого боку хочу ще додати декілька моїх думок на цю тему. А саме, усім нам відомо, що наша мова фонетична, тобто пишемо так, як чуємо, а не так, як бачимо написане. Це, зокрема, відноситься до чужих слів і назов. Адже ми не напишемо "Шеакеспеаре" — як пишуть англійці, а тільки так, як вони його вимовляють, тобто "Шекспір". Фіни вимовляють своє місто не так, як дехто у нас пише — "Хельсінкі", але "Гельсінкі".

Недавно москалі* перейменували місто Петербург, яке збудував сатрап Петро на кістках цих козаків, які не пішли за Мазепою, а залишилися москалями — на "святий" (санкт) Петербург. І зразу ж деякі наші газети почали пи-

сати "святий" Петербург. Це очевидний нонсенс, бо ж ця назва не від святого Петра, а від великого грішника Петра.

Сміховинне в нас явище — "українізувати" московські прізвища: Рущкой на "Рущкий", Троцкого на "Троцький", Горкого на "Горький". Прізвище цього останнього всі народи пишуть правильно "Горкій", без знака м'ягчення, — крім нас! Як теж прізвища на "ов", які москалі вимовляють твердо "оф", а французи правильно чують і пишуть прізвище перекладача Жіскара д'Естена — Андронікофф, аж через два "ф"!

Цих кілька моїх зауважень, може колись, візьме до уваги, майбутня Державна комісія для встановлення правильного правопису української мови.

Ольга Вітошинська, Франція

* Назва "москалі" не "образлива", як дехто думає, бо її вживали такі світочі як Шевченко і Грушевський. Образливі назви для нас — "хахли", а для москалів — "кацапи".

ЛИСТ бл. п. МИХАЙЛА ОСАДЧОГО

...Надсилаю Вам лист, який написав мені д–р М. Осадчий, що помер у Львові в 1994 році і похоронений біля Івана Яковича Франка. Обіцяли п. Михайлові Осадчому дати літературну премію ім. Т. Шевченка, обдурили... Так само пп. Івана Гнатюка, Василя Борового, Василя Мисика... Істинні патріоти залишаються за ширмою, за колючим дротом.

Було б гарно, якби опублікували листа Михайла Осадчого на шпальтах "Нових Днів". Шануючи великого патріота України, треба зібрати і надрукувати його статті, прозу, публіцистику, поезії тощо.

Микола Козак, Україна

18 лютого 1992 року, Львів

Вельмишановний добродію Миколо Івановичу Козаче!

Надсилаю на Вашу пропозицію: життєпис, добірку віршів "Еолові зерна", короткий відгук на вірші науковця і публіциста з Одеси Василя Барладяну, авторський невеличкий вступ до підбірки поезій.

Сердечно просив би, аби друкувати їх повністю, вони міцно ув'язані поміж собою авторським задумом та й, здається, їх не перевалює за пропоновані Вами 20–25 поезій.

Ви були, кажуть, у Львові, але дороги розминулися. Сподіваюся, що стріча з віршами буде щасливішою. Коли щось я не доробив — давайте негайно знати. І загалом інформуйте про перебіг видання. Дуже добру і вдячну справу Ви затіяли. Ви ж бачите, як пропагує своїх проскрибованих літераторів Москва. Мені вже Ростислав Братунь дорікав за нашу українську зачуханість, а тут зголосилися Ви зі своєю патріотичною ідеєю, котру підтримую всім духом своїм.

У Львові літературним процесом диригують колишні лавреати всіх рівнів, а також колишні літератори–дисиденти, як Ірина та Ігор Калинці. Ірина Сенік і я змушені публікуватися деінде, лише не у Львові. В No. 1 "Донбасу" вже є реклами, буде друкуватися моя повість "Більмо", а як повідомив мене Петро Перебийніс, у його журналі "Київ" негайно буде оприлюднена моя повість "Шанхай–2". Сподіюся, під "негайно" головний редактор "Києва" мав на увазі бодай цей рік.

До Спілки Українських письменників (СУП — чи не вдаліша назва, аніж СПУ?) мене у Львові прийняли односторонньо після мого літературного вечора там 15 березня 1991 р., але чомусь зі Львова на затвердження в Київ справа

ще не пішла. Не знаю, чому, — та й практично я туди й не навідуся. Бо ж зайнятий по вуха: хочеться підготувати велику книгу вибраних віршів, паралельно працюю над докторською "Українське літературне дисиденство" та новим курсом лекцій в університеті — "Українська національно-патріотична журналістика ХХ століття".

Щастя Вам

Ваш Михайло Осадчий

"ЯСНА ЗІРОЧКА З-ЗА ОКЕАНУ"

...Одержав три числа "Нових Днів" за цей рік. Спасибі, що не забуваєте. Тут не приймають передплату на українські газети і журнали. Якби не українське радіо, то уся інформація про батьківщину доходила б до нас через російську пресу та телевізію (а вони не завжди об'єктивні). Багато цінної інформації одержуємо завдяки вашому журналові. Широ дякуємо! Ви світите нам далекою ясною зірочкою з-за океану. Тільки-що прочитав книгу Петра Голубенка: "Україна і Росія в світлі культурних взаємин", видану у вас у 1987 р., а у Києві лише у 1993 р. Капітальний труд. Жаль, що не знав його раніше. Досі ми одержували з цього приводу густу дозу — все навпаки. Сподіюся, що Голубенко у свої 88 років ще живий. Такі люди повинні довго жити. Співдружні йому мислі я висловлював у 80-ті роки, у серпні 1991 р. у Нью-Йорській "Свободі" надрукували на цю тему велику мою статтю. Сподіюся, ви її читали. Але тоді я ще не заглиблювався у предмет...

У Петербурзі нині діє два українських товариства: ім. Тараса Шевченка, з 1988 р. при ньому братство художників українців "Кобзар" та Професорський Комітет, у складі якого професори, доктори наук, полковники і навіть один академік і генерал. Є ще український фонд "Софія". На жаль, діяльність цих організацій є останнім часом слаба. Вони існують коштом невеликого українського активу. Але з початку року ціни на все виросли більше ніж учетверо, у той час, як наприклад, пенсії підняли лише у півтора. Щось подібне загалом з зарплатнею. Тож, не дай Бог, якщо зуби заболять, або штани пірвуться. Отже матеріальна підтримка наших організацій різко скоротилася. Від держави, за винятком невеликої кімнатки нічого не маємо. Зате маємо інформаційну блокаду. Набагато краще живуть єврейські, німецькі, польські, фінські організації, хоч українська діаспора найбільша. Їм допомагають їх держави, тут діють і консульства тих держав. Наша велика і бідна Україна допомогти нам зараз не може і консульства не має. Проте все ж таки якось-то живемо!...

Загроза фашизму в Росії — реальна. Дивно, що у країні починає бенкетувати ідеологія, яка принципово нищила цю країну, вбила мільйони її синів і дочок. З великим піднесенням і всупереч важким економічним обставинам був ознаменований у Росії 50-тирічний ювілей перемоги над фашистською Німеччиною. Над самим фашизмом перемоги поки-що не видно. Це було останнє прощання з ветеранами Великої війни. Скоро їх не буде. Святкування визначилося тим, що, поряд з деякими старими штампами, відчувався подих демократії, яку ще треба відстояти. В Україні це свято отруєне тим, що перемога над фашизмом не була ще перемогою над його рідним братом — чужинним більшовизмом, який продовжував нищити український народ і лише за 40 років згинув під вагою своїх злочинів, встигнувши зруйнувати російську і найбільш українську економіку...

Читав у "Нових Днях" No. 540 виступ Дмитра Павличка. Не згоден з ним, що український народ генетично нездатний до підприємництва. Ця "нездатність" політична, історична, в результаті того, що віками з народу зрізали усі шари, які виростають над селянством. ...Ще прочитав інформацію про

те, що помер мій вчитель у літературі Григорій Кочур. Велика втрата. Чудова, осяйна була людина. Хай земля йому буде пухом. Ніколи не забуду зустрічі з ним у Ірпіні.

Доброго Вам здоров'я, добробуту, розцвіту "Новим Дням"!

Олександр Кононенко, С-Петербург

"НІМЕЦЬКІ МУЖЧИНИ"

Шановний Пане Редакторе!

Прочитав уривок з роману "Німецькі мужчини" Олега Коцюби.

В нього німецька мова й вимова неправильні, нпр., Клайн бісхен, Золен зі форзіхт зайн... Далі, "моралізаторство" Шварцбарда Польштерові... Німці робили навпаки, навіть заохочували, щоб жінок чи чоловіки були на фронтах задовольнювати, очевидно, не "негерманськими" мужчинами. Тоді теж не було в моді носити довгі патли.

Це малі завваження, але варто, щоб хтось, хто знає тодішні німецькі обставини, прочитав його роман. Бо що затягнеш пером, не витягнеш волом.

Це так на маргінесі.

П. К-ник

Для читачів, що зробили подібні висновки, хочемо нагадати: 1) Назва роману Олега Коцюби — "Університет ім. Гітлера"; 2) Пряма мова окремих характерів не мусить бути правильна, тільки точна; 3) Не заперечуючи того, що нацистська партія і пропаганда справді заохочувала "задовольнювати" жінок відсутніх фронтовиків, треба сказати, що цехмайстер Шварцбард не був нацистом, тож міг мати на цю справу свої власні погляди. — Ред.

ПОДЯКА З КРАСИВОГО ЧЕРНІГОВА

В/Шановний пане редакторе!

В журналі "Нові Дні" за місяць квітень ц. р. в рубриці листи до редакції був поміщений лист від Василя Шевченка, Форт Вейн. Між рядками було написано, цитую: "Зупинятися на деяких парафіях в Україні, то справа нерозважна." Звичайно, що п. Шевченко не мав жодних злих намірів, коли в кінці листа пише: "Я їду рядом з Вами, але мій погляд на дії трошки різниться від Вашого." Недавно вичитав з газет: "Блаженніша та рука яка дає, ніж уста, які вимовляють молитву..." Думаю, що і багато жертводавців були такої думки. За що всім їм належить ще щире спасибі, як від Комітету звернення, так і від парафіян Храму Свв. Михайла і Федора з Чернігова. Оригінальний лист подяки пересилаю з цим листом. Якого прошу видрукувати на сторінках нашого журналу.

Зі щирою до Вас пошаною

довголітній читач Микола Підлісний

Шановні друзі далекої Канади!

Пишуть вам з українського міста Чернігова, що розкинувся біля красуні Десни. Це старовинне і вічно молоде, красиве місто. У живописному місці над Десною, т. зв. Мазепівському валу, як історичні сторожі стоять гармати далекої давнини. І серед них та цвітучих каштанів сидить молодий Тарас Шевченко — наша національна гордість.

Ми, прихожани православного храму Михайла і Федора, Київського патріархату, щиро дякуємо за цей подарунок, який привіз від Вас Микола Підлісний. Добре усвідомлюємо, що Ви керувались дружніми почуттями до нас. За це ми ще раз дуже вдячні.

Наша Україна, а з нею і наша церква, переживають нелегкі часи свого становлення самостійності і незалежності. Але це тимчасове явище і його треба пережити.

З низьким укліном до Вас

Галина Мінєва, Наталія Малік, Ніна Винниченко та Інесса Вачнадзе

(всі з Чернігова, подані їхні адреси пропускаємо, хоч би тому, що там і вулиця маршала Рокосовського, якого поляки давно забули, не висловлюючись твердіше і Першої Гвардійської армії, і Куйбишева... — Ред.). Тепер п. Підлісний і п. Василь Шевченко (також наш довголітній читач і жертводавець) — рівні, або, як кажуть наші англомовні сусіди — "івен". Для ясності мусимо однак додати, що рука п. В. Шевченка не тільки молиться, але й щедро дає на різні національні потреби, що зрештою видно й з його листа до редакції "Н. Д.". Також, дякуючи вищепідписаним прихожанам за подяку, думаємо, що жертводавці напевно чекають на офіційну подяку від управи Храму та й від самого отця священника.

Редакція

Замість дарунку на день народження моїх приятелів, посилаю їм (передплатчу) "Нові Дні" як подарунок.

Надія Стефанська, Сан Дієго, Каліфорнія

В ПАМ'ЯТЬ ВАДИМА РОМАНА СТЕЛЬМАХОВА

Ділимося сумною вісткою, що 3-го травня 1995 року, відійшов на вічну ватру в Мельборні на 73-му році життя, уродженець Стрия, Лісовий Чорт, Пл. Сен. **Вадим Роман Стельмахів**. Він був довголітнім передплатником журналу "Нові Дні".

Величавий похорон відбувся 8 травня в Катедрі Верховних Апостолів Петра і Павла в Мельборні, а тілліні останки було поховано на цвинтарі Фокнер в Мельборні.

Вічна йому пам'ять!

Дружина Марина, діти Марта і Роман з родинами

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА:

Літвінова Євфросинія, Торонто, Онт. (в пам'ять свого чоловіка Вікентія)	\$50.00
Лопата Павло, Торонто, Онт.	50.00
Скрипник Ярослав, Едмонтон, Альберта.	50.00
Токар Володимир, Ніагара Фаллс, Онт. (в пам'ять своєї дружини Людмили)	50.00
Басараб Роман, Вестон, Онтаріо	30.00
Кохановська Галина, Вестон, Онтаріо	25.00
Літвінова Євросинія, Торонто, Онт. (в пам'ять Павліни Янні-Мухи)	25.00
Волох Олександр, Оттава, Онтаріо	20.00
Євтушка Володимир, Ошава, Онтаріо	20.00
Співак Микола, Лондон, Онтаріо	20.00
Стечишин Савеля, Саскатун, Саскачеван	15.00
Денесюк Омелян, Торонто, Онтаріо	10.00
Ходаченко Михайло, Торонто, Онтаріо	10.00
Вальорний Михайло, Ст. Кетринс, Онтаріо	5.00

США:

Мошинський Юрій, Денвер, Колорадо	\$50.00
Юриняк Анатоль, Лос Анджелес, Каліфорнія	50.00
Сокіл-Рудницька Марія, Бродман, Огайо	20.00
Шембель Галина, Бінггемптон, Н. Й.	20.00
Андріянів Микола, Саратога, Каліфорнія	10.00
Гаркуша Віктор, Кантон, Мічиген	10.00
Р'ябокін Галина, Ст. Пол. Мінесота	10.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Боднарчук П., Шіплі, Англія	\$20.00
Чуприна Катерина, Генк, Бельгія (у світлу пам'ять свого мужа Павла, який упокоївся 26 вересня 1990 року)	20.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ "НОВІ ДНІ" ДЛЯ ІНШИХ

Боднарчук П. (Англія), Гусак Леонід (Флориди), Кохановська Галина (Онтаріо), Лесин Емілія (Вінніпег, Манітоба), Стефанська Надія (Сан Дієго, Каліф.), Федосенко Степан (Торонто, Онтаріо).

Щире спасибі всім добродіям і жертводавцям "Нових Днів". Без їхніх пожертв і приєднання нових передплатників наш журнал не міг би втриматися, бо грошей з передплат і оголошень вже не вистачає на збільшені кошти видавання. Будьмо!

Редакція і Адміністрація

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Бл. п. МИРОН КОРОЛИШИН

Після довгої хвороби, 17-го травня 1995 року помер у Торонто наш близький приятель — довголітній редактор часопису "Батьківщина" і провідний член гетьманського руху — **МИРОН КОРОЛИШИН**.

Бл. п. Мирон Королишин народився 11-го травня 1913 року в селі Кип'ячці на Тернопільщині. Як і більшість тодішньої галицької середньошкільної молоді, став активним членом ОУН і брав участь у різних нелегальних акціях, поки перед загрозою арешту не виїхав у 1936 році до Німеччини. В 1938 році він познайомився в Берліні з гетьманом Павлом Скоропадським, вкотре став його секретарем і доклав чимало зусиль, щоб поширити популярність консервативно-монархічних ідей серед українців. Проте, покійний був завжди зразком толерантності й патріотизму в широкому значенні цих слів.

Вічна йому пам'ять!

В ПАМ'ЯТЬ ЛЮДИМИ МИХАЙЛІВНИ ТОКАР

В десяту річницю (28 серпня 1995 р.) упокоєння нашої дорогої й незабутньої дружини, мами й бабусі, св. пам'яті **Людмили Михайлівни Токар** (Стефан) замість квітів на її могилу складаємо дар на пресовий фонд "Нових Днів" — \$50.00.

Вічна їй пам'ять!

Чоловік Токар Володимир з дітьми й онуками, Ніагара Фаллс, Онтаріо

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI

P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Гарантуємо найкращу і найшвидшу обслугову

ПОНАД 200 РІЗНИХ ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

пропонує фірма

MIST MEEST

Головне бюро:
Tel.: (416) 236-2032
Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road
Toronto, Ontario
Canada, M8Z 2X3

**ПРОДУКТОВІ
ПАЧКИ**

з каталогу
понад 100 видів
продуктів

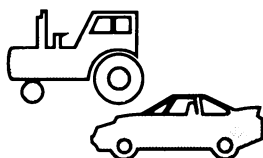

**ПЕРЕСИЛКА
ДОЛЯРІВ**

до рук за
24 години \$

**ТРАКТОРИ
АВТОМОБІЛІ**

техніка для фермерів

Доставляємо:

AIR PARCELS

1 - 4
тижнів/weeks

в Україну

Білорусь

Росію*

Молдову

Прибалтику

SEA PARCELS

4 - 8
тижнів/weeks

**ТОВАРИ
ДЛЯ ДОМУ**

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

* - існують деякі обмеження / Certain restrictions apply

За каталогом і точнішою
інформацією дзвоніть:

1-800-361-7345

або до найближчого
представника

**MIST
TRAVEL**

КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ

Tel.: (416) 236-7881 Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road, Toronto, Ontario, M8Z 2X3

**ПОДОРОЖЕВІ
ПОСЛУГИ
в Україні**

квитки
на поїзди

групові поїздки
тури

зустрічаємо на летовиші
і відвозимо до міста чи села

екскурсії по
екзотичних місцях